

Programmabegroting 2024-2027

gemeente
Hoeksche Waard

Inhoudsopgave

Aanbieding	4
Voorwoord	5
1 Inleiding	6
1.1 Leeswijzer	7
1.2 Algemeen financieel beleid	9
2 Programmaplannen	13
2.1 Programma 0 Bestuur en Ondersteuning	14
2.2 Programma 1 Veiligheid	17
2.3 Programma 2 Verkeer, Vervoer en Openbare ruimte	21
2.4 Programma 3 Economie	25
2.5 Programma 4 Onderwijs	30
2.6 Programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie	33
2.7 Programma 6 Sociaal Domein	37
2.8 Programma 7 Volksgezondheid en Milieu	47
2.9 Programma 8 Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	51
2.10 Algemene Dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	55
3 Paragrafen	60
3.1 Lokale Heffingen	62
3.2 Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	72
3.3 Onderhoud Kapitaalgoederen	81
3.4 Financiering	94
3.5 Bedrijfsvoering	106
3.6 Verbonden Partijen	112
3.7 Grondbeleid	137
3.8 Regio Deal	145
3.9 Wet open overheid (Woo)	147
4 Financiële Positie	148
4.1 Grondslagen en uitgangspunten	149
4.2 Overzicht van baten en lasten	152
4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten	157
4.4 Structureel begrotingsevenwicht	159
4.5 Structurele en incidentele mutaties in reserves	160
4.6 Investeringsoverzicht	162
4.7 Reserves en voorzieningen	165
4.8 Geprognosticeerde balans	168

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht taakvelden

169

170

Aanbieding

Hierbij presenteren wij u de Programmabegroting 2024 - 2027 van gemeente Hoeksche Waard.

Op 6 juli 2023 stelde u de Perspectiefnota 2024 vast. Hierin stonden, onder meer, de effecten van de Meicirculaire 2023 en de grondslagen/uitgangspunten voor de Begroting 2024.

Een verdere toelichting op het financieel beeld vindt u in de Financiële samenvatting.

Met deze begroting vragen wij u het budgetrecht toe te passen voor het begrotingsjaar 2024 door de benodigde middelen (programmabudgetten en investeringen) vast te stellen.

Voor de bestuurlijke behandeling van de begroting zijn de volgende vergaderingen gepland:

- Beeldvormende raad: 24 oktober 2023
- Oordeelsvormende raad / besluitvormende raad: 9 november 2023

Burgemeester en wethouders van gemeente Hoeksche Waard

Secretaris,
C. Rijnberg

Burgemeester,
Ch.B. Aptroot

Voorwoord

Voor u ligt de Programmabegroting 2024-2027. Deze geeft een inhoudelijk en financieel overzicht van de taken, plannen én ambities van de gemeente Hoeksche Waard. De begroting maakt een belangrijk deel uit van de planning- en controlcyclus van de gemeente en borduurt voort op de doelstellingen uit de programmabegroting 2023, het coalitieakkoord en het collegeprogramma 2022-2026.

Het beleid en de financiën van de gemeente Hoeksche Waard worden, net als bij andere gemeenten beïnvloed door constant veranderende maatschappelijke ontwikkelingen. In het bijzonder de oorlog in Oekraïne heeft impact. Het leidt tot een vluchtelingenstroom en de uitdaging om voor voldoende opvang te zorgen. Ook heeft de oorlog impact op de economie. Denk aan de gestegen energiekosten als een aanjager van de inflatie en schaarste van materiaal waardoor projecten vertraging oplopen. Daarnaast laat de coronacrisis nog haar sporen na. Ook noemen we de krapte op de arbeidsmarkt, die impact heeft op de economie en ook op onze organisatie. En als laatste noemen wij ook de val van het kabinet eerder dit jaar. Naast deze maatschappelijke en economische onzekerheden zijn het op financieel gebied onzekere tijden.

Zoals hierboven aangegeven hebben wij te maken met de nodige onzekerheden, (maatschappelijke) ontwikkelingen en Rijksopgaven die boven de markt hangen en op ons afkomen de komende jaren. Deze zijn met elkaar verbonden en kennen een onderlinge afhankelijkheid. Ook de krapte op de arbeidsmarkt brengt een extra uitdaging met zich mee. Zonder goede personele invulling kan het werk uiteraard niet (optimaal) worden uitgevoerd. Dat geldt voor onze partners, voor onze leveranciers en voor onszelf. We moeten in deze context nadrukkelijk ook de samenwerking blijven zoeken met onze buurgemeenten en stakeholders in onze regio. Een uitdaging, waarbij het van belang is dat we hierbij ook regie (blijven) houden op de vele ontwikkelingen.

Ondanks deze onzekerheden gaan wij door met onze dienstverlening en werken wij hard om de opgaven uit het Hoofdlijnenakkoord 'Samen doordacht doen', namelijk levendige dorpen, inclusieve samenleving, duurzaam eiland en Hoeksche Waard in de omgeving, te realiseren. Duidelijk is wel dat de financiële ruimte voor nieuwe ambities (beleid) dan wel voor het opvangen van eventuele tegenvallers beperkt is. Bovendien is er nog geen duidelijkheid vanuit het Rijk over de zogenoemde "ravijnjaren" vanaf 2026, waarin alle gemeenten in Nederland aanzienlijk minder middelen ontvangen. Economische ontwikkelingen, zoals inflatie, hebben impact op iedereen en dus ook op onze eigen begroting. Om tot een structureel sluitende begroting te komen zijn in het raadsvoorstel bij deze begroting dekkingsvoorstellen opgenomen.

Parallel aan het begrotingstraject is uitwerking gegeven aan de motie beleidskeuzes. Het college heeft hierbij alle budgetten nader onderbouwd en ombuigingsmogelijkheden in beeld gebracht. Het college kijkt hierbij nadrukkelijk naar mogelijkheden om (op termijn) ruimte te creëren in de begroting om alternatieve keuzes mogelijk te maken. Dit alles gebeurt uiteraard in nauwe samenwerking met de gemeenteraad. Hierbij moet steeds kritisch worden gekeken of ons beleid mogelijk anders georganiseerd kan worden. Ook kijken we naar mogelijkheden om met tijdelijke middelen (impulsen) structureel voordeel te realiseren. Op deze wijze kunnen we ook op de lange termijn een goede balans blijven houden tussen enerzijds onze maatschappelijke opgaven / gemeentelijke taken en anderzijds gezonde gemeentefinanciën

Wij kijken ernaar uit samen met de raad uitvoering te geven aan de ambities voor 2024!

1 Inleiding

gemeente
Hoeksche Waard

1.1 Leeswijzer

Programma-indeling

De programmabegroting bestaat uit 9 programma's en ongeveer 70 taakvelden. De programma-indeling is als volgt:

0. Bestuur en ondersteuning
1. Veiligheid
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte
3. Economie
4. Onderwijs
5. Sport, cultuur en recreatie
6. Sociaal Domein
7. Volksgezondheid en milieu
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening

Programmaplan-opzet

De programma's hebben de volgende opzet:

Wat gebeurt er om ons heen?

Hier staan de trends en ontwikkelingen beschreven die effect hebben op onze organisatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Hier staan de maatschappelijke effecten en doelen beschreven en hoe wij die met het programmaplan willen bereiken.

Wat mag het kosten?

Een overzicht van de baten, de lasten en de wijzigingen in de reserves.

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Hier staan de verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van de gemeente beschreven.

Beleidsindicatoren

De verplichte beleidsindicatoren, zoals opgenomen in 'waarstaatjegemeente.nl', zijn per programma weergegeven. De cijfers kunnen betrekking hebben op verschillende jaren.

Paragrafen

Naast de programma's bevat de programmabegroting 2024-2027 de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering

6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Regio Deal
9. De Woo

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de programmabegroting voor een aantal specifieke onderwerpen.

Financiële Positie

In de financiële positie zijn opgenomen: het overzicht van baten en lasten van het programmaplan, het investeringsoverzicht, de specificatie van de reserves en voorzieningen en de geprognoseerde balans (meerjarig).

1.2 Algemeen financieel beleid

In deze paragraaf treft u de samenvatting van het financiële beeld van de Begroting 2024-2027.

Ambities uit het Collegeprogramma zijn opgenomen in de Begroting 2024

In december 2022 heeft de raad het Collegeprogramma (uitwerking van het Hoofdlijnenakkoord 'Samen doordracht doen') behandeld en de bijbehorende begrotingswijziging vastgesteld. Alle nieuwe ambities uit dit Collegeprogramma en de financiële effecten hiervan zijn opgenomen in deze Begroting 2024.

De Perspectiefnota 2024-2027 sloot met negatieve eindsaldi als gevolg van forse prijsontwikkelingen

Op 6 juli 2023 is de Perspectiefnota 2024-2027 vastgesteld. In deze Perspectiefnota waren onder meer de positieve effecten van de Meicirculaire 2023 en de nadelige effecten uit de Zomerrapportage 2023, met name als gevolg van forse loon- en prijsstijgingen, op het actuele begrotingssaldo opgenomen. De Perspectiefnota sloot voorsnog met negatieve eindsaldi.

Nog onduidelijkheid over Rijksmiddelen vanaf 2026 ('ravijnjaren')

Alle gemeenten in Nederland ontvangen vanaf 2026 minder geld van het Rijk (zgn. 'Ravijnjaren'). Mede als gevolg van de val van het kabinet is er nog steeds onduidelijkheid over de Rijksmiddelen vanaf 2026. De VNG heeft in haar ledenbrief geadviseerd om de tekorten in deze 'Ravijnjaren' zichtbaar op te nemen in de begroting. De VNG treedt hiervoor in overleg met het Rijk. Voor de Begroting 2024 geldt dat de toezichthouders (provincies) voor deze jaren een tekort accepteren (voor de Hoeksche Waard € 11,8 mln).

De (primaire) begroting is voorsnog niet in evenwicht

In onderstaande tabel is het verloop opgenomen van de eindsaldi zoals gepresenteerd bij de Perspectiefnota 2024 tot de eindsaldi zoals opgenomen in de (voorliggende) begroting 2024:

Structureel begrotingssaldo	2024	2025	2026	2027	Toelichting
Structureel begrotingssaldo in Perspectiefnota 2024-2027	-1,5	-1,0	-12,6	-13,4	Betreft het begrotingssaldo inclusief de meicirculaire 2023.
Overige mutaties (o.a. WMO/ICT/Belastingen)	0,6	0,2	0,2	0,2	Actualisatie budgetten WMO (contractuele indexering), ICT (aanbestedingen Cloud), leges omgevingsvergunningen en belastinginkomsten (actuele ramingen SVHW)
Structureel begrotingssaldo 2024-2027	-0,9	-0,8	-12,4	-13,2	
			11,8	11,8	Provincie accepteert ihkv het toezicht een tekort van 11,8 mln vanaf 2026 ('Ravijnjaren')
			-0,6	-1,4	

De Begroting 2024-2027 moet op grond van artikel 189 van de Gemeentewet 'structureel' in evenwicht zijn. Dit houdt in dat de structurele lasten worden gedekt met structurele baten. De begroting is voorsnog niet in evenwicht.

Nieuwe beleidsontwikkelingen en dekkingsmaatregelen ten behoeve van een sluitende begroting

In het raadsvoorstel bij deze begroting treft u de voorgestelde keuzes om te komen tot een structureel sluitende begroting, rekening houdend met het toegestane tekort door de toezichthouder in de jaren 2026 en 2027. Tevens treft u in dit raadsvoorstel ook de effecten van de Septembercirculaire 2023 (1e begrotingswijziging 2024), aangezien deze ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet was gepubliceerd, en de effecten van enkele nieuwe beleidsontwikkelingen welke wij nog in de begroting verwerken via de 2e begrotingswijziging 2024.

Actuele ontwikkelingen

Hieronder noemen wij enkele belangrijke ontwikkelingen, die gezien de mogelijke impact, het structurele begrotingssaldo de komende jaren nog kunnen beïnvloeden.

Invoering Omgevingswet

De Omgevingswet wordt ingevoerd op 1 januari 2024. De Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging hebben gevolgen voor de gemeentelijke taken en naar verwachting ook voor de legesinkomsten. Onder de Omgevingswet veranderen de bestemmingsplannen in Omgevingsplannen waarin gemeenten meer keuzevrijheid hebben als het gaat om vergunningplicht.

Onder de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen gaat de bouwtechnische toetsing en het bouwtechnisch toezicht naar de markt. Hierdoor vervallen bij inwerkingtreding van de wet de legesinkomsten die we voor deze werkzaamheden ontvangen. Er komen echter andere werkzaamheden voor in de plaats die we niet

via leges kunnen verhalen. Te denken valt aan toezicht en handhaving, het behandelen van meldingen en het geven van informatie. Als gemeente zijn we het bevoegd gezag en daarmee verantwoordelijk voor de uitoefening van deze nieuwe taken.

De raad dient een besluit te nemen voor welke activiteiten geen vergunning meer hoeft te worden aangevraagd. Op basis van deze besluitvorming kunnen de effecten op de legesbaten worden verwerkt. Daarnaast zijn voor de implementatie van het nieuwe werkproces Omgevingswet middelen nodig voor de extra benodigde capaciteit om aan de wettelijke eisen te voldoen. In 2024 wordt bezien hoeveel extra middelen daadwerkelijk noodzakelijk zijn en of (en hoeveel) extra middelen vanuit het Rijk komen. In afwachting hierop is het noodzakelijk om tijdelijk extra middelen beschikbaar te hebben. Derhalve stellen wij via de 2e begrotingswijziging 2024 van deze begroting voor om tijdelijk € 0,6 mln incidentele middelen vrij te maken om de taken te kunnen uitvoeren. Deze middelen worden dan onttrokken uit de algemene reserve en worden vervolgens gestort in de reserve Implementatie Omgevingswet, waaruit wij de invoeringskosten van de nieuwe Omgevingswet kunnen dekken.

Inflatie

Op dit moment is sprake van een relatief hoge inflatie. De inflatie van het afgelopen jaar komt voort uit 3 internationale schokken. De eerste is de coronapandemie. Mensen bleven thuis en gaven minder geld uit. Winkels en fabrieken sloten of schortten hun productie op. De economie draaide als geheel op een lager pitje en de al lage inflatie daalde nog iets verder.

Het economisch herstel na de coronacrisis was krachtig. De consumptie veerde op. Tegelijkertijd liepen steunmaatregelen vanuit overheid nog door. De vraag naar goederen en diensten bleef sterk en de arbeidsmarkt krap. Consumenten gaven gespaard geld uit en het bedrijfsleven vulde voorraden aan.

De inval van Rusland in Oekraïne leidde tot een nieuwe schok voor de wereldeconomie. Met name door sterk oplopende energieprijzen. Door de regionale aard van gasmarkten, zijn de gevolgen van de gestegen gasprijzen het grootst in Europa. De inflatie in de eurozone daalt inmiddels weer, maar blijft naar verwachting dit jaar en komend jaar nog wel hoog. De hoge inflatie zet daardoor druk op onze budgetten.

Rijksmiddelen vanaf 2026

Mede als gevolg van de val van het kabinet is er nog steeds veel onduidelijkheid over de Rijksmiddelen vanaf 2026. Alle gemeenten in Nederland ontvangen dan minder geld van het Rijk, onder meer als gevolg van de herinvoering van de 'opschalingskorting' op het gemeentefonds vanaf 2026. Dit beleid om gemeenten naar meer dan 100.000 inwoners op te schalen is losgelaten, terwijl de korting is blijven bestaan. De VNG treedt met het Rijk in overleg voor extra Rijksmiddelen voor gemeenten en heeft in haar ledenbrief geadviseerd om de tekorten in deze 'ravijnjaren' zichtbaar te maken in de begroting. Voor de Begroting 2024-2027 geldt dat de toezichthouders (provincies) voor deze jaren een tekort accepteren (voor de Hoeksche Waard € 11,8 mln). Indien het Rijk géén extra middelen beschikbaar stelt, dan heeft dit grote financiële consequenties en zullen ingrijpende (maatschappelijke) keuzes noodzakelijk zijn.

Bovengenoemde ontwikkelingen kunnen nog invloed hebben op het begrotingssaldo. Wij volgen deze ontwikkelingen nauwlettend.

Belastingen

De belangrijkste gemeentelijke belastingen zijn de OZB, het rioolrecht en de afvalstoffenheffing. Op de tarieven OZB en Rioolheffing is in deze primitieve begroting een inflatiecorrectie van 3% toegepast. De waardestijging van onroerend goed wordt door een verlaging van het OZB tarief gecorrigeerd.

Bij het rioolrecht en de afvalstoffenheffing gaan wij uit van 100% kostendekking. Het tarief voor riolheffing is naast de genoemde inflatiecorrectie, verhoogd met 1%. Deze verhoging komt voort uit het Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025 dat de gemeenteraad op 13 oktober 2020 vaststelde.

Het tarief van de afvalstoffenheffing is aangepast aan de kostenstijging uit de met de RAD B.V. gesloten Dienstverleningsovereenkomst.

NB De prijsindexatie en de aanpassing van de tarieven die in deze (primaire) begroting zijn opgenomen, zijn gebaseerd op de gegevens zoals opgenomen in de meicirculaire 2023 (en Perspectiefnota 2024). Hierop was een prijsindexcijfer van 3% van toepassing. In de septembercirculaire 2023 van het gemeentefonds wordt uitgegaan van hogere inflatiecijfers (3,3% in plaats van 3%), op basis van de actuele raming van het Centraal Planbureau (CPB). Gezien het tijdstip waarop de septembercirculaire bekend is gemaakt, hebben wij de effecten hiervan (op de budgetten en tarieven) niet meer in deze begroting kunnen verwerken. We hebben de financiële effecten hiervan verwerkt in het raadsvoorstel bij deze begroting en de daarbij behorende eerste begrotingswijziging 2024. Tevens wordt in dit raadsvoorstel (dekkingsplan) voorgesteld om een inflatiecorrectie op de ozb over 2022 van 3,8%. Deze mutatie wordt verwerkt via de tweede begrotingswijziging.

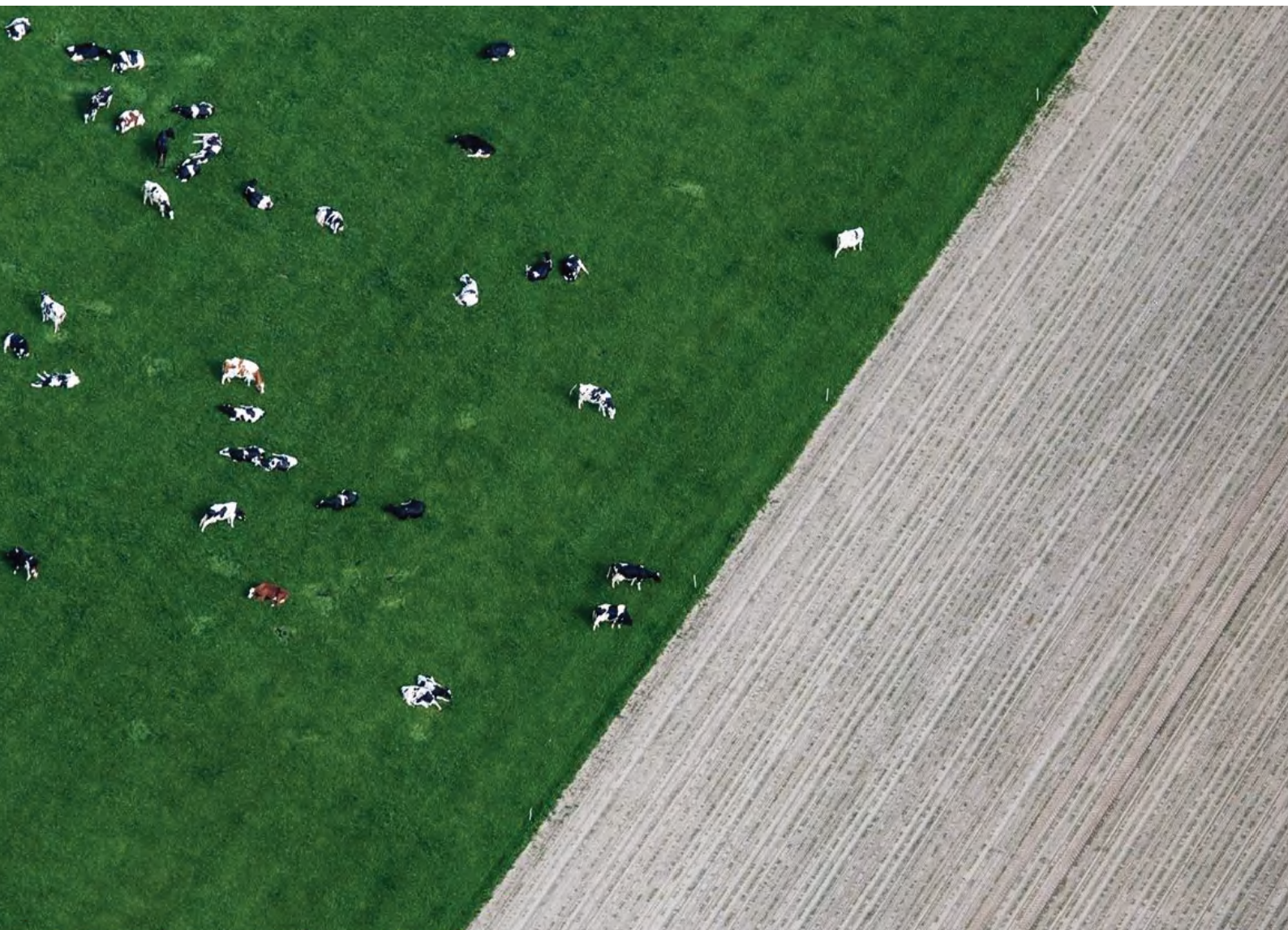
Gemeentefonds

De ramingen voor het gemeentefonds hebben wij gebaseerd op de Meicirculaire 2023. De gevolgen van de Septembercirculaire 2023 verwerken wij in de 1e begrotingswijziging 2024. Deze uitkomsten treft u in het raadsvoorstel bij de Begroting 2024-2027.

Reservepositie

De omvang van de vrij besteedbare algemene reserve bedraagt per 1 januari 2024 circa € 84 miljoen. Naast de vrij besteedbare algemene reserve beschikt gemeente Hoeksche Waard ook over een reserve weerstandscapaciteit van circa € 10 miljoen om risico's op te kunnen vangen. Met een weerstandsratio van ca. 9,7 voldoen wij ruimschoots aan de norm uit de nota Risicomanagement. Onze reservepositie is hiermee zeer solide te noemen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

2 Programmaplannen

gemeente
Hoeksche Waard

2.1 Programma 0 Bestuur en Ondersteuning

Tot het programma Bestuur en ondersteuning behoren de taakvelden bestuur, burgerzaken (inclusief dienstverlening) en beheer overige gebouwen en gronden.

Wat gebeurt er om ons heen?

Ambitiedocument 2040

De maatschappelijke verhoudingen in de samenleving staan op scherp, de onrust en demonstraties nemen toe. Gelukkig is het in de Hoeksche Waard relatief rustig, maar ook wij moeten ons bewust zijn van polarisatie en verminderd overheidsvertrouwen. In ons ambitiedocument Hoeksche Waard 2040 (toekomstvisie) nemen we nadrukkelijk op wat voor gemeente wij willen zijn en hoe wij ons verhouden tot onze inwoners. Daarnaast is dit ambitiedocument ook richtinggevend voor de ruimtelijke, economische en sociale uitwerkingen van ons beleid en projecten.

Samenwerking met onze omgeving

Het opbouwen van samenwerking met onze externe omgeving heeft als jonge gemeente de volledige aandacht. Zo heeft de inzet op de huidige Regiodeal Zuid-Hollandse Delta ons veel gebracht. Op onze gekozen speerpunten (Agrifood, Duurzaamheid, Toerisme en Recreatie, Onderwijs en Arbeidsmarkt) is de regionale samenwerking écht tot stand gekomen. Niet alleen zijn concrete successen geboekt die zonder deze subsidieregeling niet tot stand waren gekomen, ook heeft het ons geholpen om als Hoeksche Waard in positie in de regio te komen. Voor de periode 2024-2027 dienen we daarom opnieuw een aanvraag Regio Deal in. Samen met de regionale strategische- en investeringsagenda's die nu worden voorbereid, willen we een vervolg geven aan de ingezette lijn vanuit de huidige Regio Deal. Het ambitiedocument zal hier mede op ingaan. Op deze manier werken we concreet aan onze netwerken en samenwerkingen met onze inwoners, partners, (buur)gemeenten, provincie, Rijk, kennisinstellingen en het bedrijfsleven.

Profesionele en persoonlijke dienstverlening

Inwoners en ondernemers ervaren in hun dagelijks leven dat de (digitale) dienstverlening van organisaties steeds gemakkelijker en sneller is. Dat verwachten ze ook van de gemeentelijke dienstverlening. Hierbij gaat het niet alleen over wat we leveren, maar ook hoe we onze diensten aanbieden (houding en gedrag) en hoe we communiceren. De klant wil inzicht in de voor hem relevante/gewenste informatie (mijn-omgeving) en zaken met de gemeente zelf regelen wanneer het hem uitkomt. Dit vraagt om een inclusieve en toegankelijke dienstverlening.

Digitalisering

De wereld om ons heen wordt steeds meer digitaal. Mensen weten daar steeds beter mee om te gaan, maar niet iedereen kan of wil hier op dezelfde manier aan deelnemen. Er kan daardoor een digitale kloof ontstaan tussen mensen die wel en niet digitaal vaardig zijn. De dienstverlening moet voor iedereen toegankelijk blijven (digitale inclusie).

Verkiezingen

Op 6 juni 2024 zijn de verkiezingen voor het Europees Parlement.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Doel/Maatschappelijk effect	Subdoel/Onderwerp	Planning
Het realiseren van ambities door bestuurlijke en ambtelijke samenwerking.	Blijven inzetten op de verbinding en samenwerking met de ons omliggende gemeenten op basis van een eigen agenda.	doorlopend
	Versterken van samenwerking met inwoners en overheidsparticipatie.	doorlopend
	Versterken van triple-helix samenwerking.	doorlopend
Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn tevreden over de professionele en persoonlijke dienstverlening.	Zoveel mogelijk een antwoord in het eerste contact.	doorlopend
	De dienstverlening is voor iedereen toegankelijk.	doorlopend
	Nakomen van de servicenormen.	doorlopend
	Correcte basisregistraties.	doorlopend
Komen tot een integrale toekomstvisie voor de lange termijn (2040). Doel is om een gezamenlijke stip aan de horizon te krijgen waar de gemeente samen met de samenleving komt tot leidende principes die helpen bij het maken van beleidskeuzes in de toekomst.	Opleveren 'Verhaal van de Hoeksche Waard'.	2024

Wat mag het kosten?

Onderstaande tabel geeft weer: de baten en lasten per taakveld, het totaalsaldo van baten en lasten, de wijzigingen in de reserves en het geraamde resultaat (na verrekening met reserves). De baten geven wij weer als +/+ en de lasten als -/-.

Bedragen * €1.000

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
0.1 Bestuur	1.266	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	1.193	1.132	1.368	1.370	1.370	1.370
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	5.553	765	26	26	26	26
Totaal Baten	8.012	1.897	1.393	1.396	1.396	1.396
0.1 Bestuur	-5.024	-5.194	-5.651	-5.512	-5.518	-5.269
0.2 Burgerzaken	-3.661	-3.644	-4.177	-4.150	-4.200	-4.216
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-5.416	-1.027	-742	-984	-1.120	-1.255
Totaal Lasten	-14.101	-9.865	-10.570	-10.646	-10.838	-10.740
Totaalsaldo van baten en lasten	-6.090	-7.969	-9.177	-9.250	-9.442	-9.344
0.1 Bestuur	95	170	385	250	250	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	172	0	0	225	350	475
Totaal Onttrekkingen reserves	267	170	385	475	600	475
0.1 Bestuur	-26	0	0	0	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	-482	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-26	-482	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma 0. Bestuur en ondersteuning	-5.848	-8.281	-8.792	-8.775	-8.842	-8.869

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Bres Accommodaties B.V.

Beleidsindicatoren

Op dit programma zijn geen verplichte BBV beleidsindicatoren van toepassing.

2.2 Programma 1 Veiligheid

Tot het programma Veiligheid behoren de taakvelden crisisbeheersing en brandweer en openbare orde (inclusief handhaving) en veiligheid.

Wat gebeurt er om ons heen?

Wij willen dat iedereen zich veilig voelt in de Hoeksche Waard. Daarom hebben we aandacht voor de leefbaarheid in de wijken en pakken we overlast en criminaliteit aan. We creëren zo een veilige en leefbare omgeving waarin onze inwoners, ondernemers en bezoekers zelf regie nemen.

De objectieve veiligheidscijfers laten een positief beeld zien. Gemeente Hoeksche Waard is een relatief veilige gemeente. Ook de veiligheidsbeleving laat een stijgende trend zien. Om dit te behouden, is het belangrijk in te blijven zetten op een veilig leven; een groot goed in onze samenleving.

Wij zien veiligheid als een gezamenlijke verantwoordelijkheid en maken afspraken met betrokkenen over hoe we de veiligheid in onze samenleving kunnen versterken. Betrokkenheid van de inwoners is daarbij essentieel. Zij zijn, samen met politie en handhaving, belangrijke partners door hun alertheid om zaken te melden en aangifte te doen en door hun betrokkenheid bij whatsappgroepen en buurtpreventie.

Een veilige samenleving vraagt ook om een goede informatiepositie, het delen van informatie met andere partijen, afdoende lokale bevoegdheden en instrumentarium en het inzetten op preventieve maatregelen.

Met het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 richten we ons op een aantal prioriteiten waaronder de aanpak van High Impact Crimes, ondermijning, kwetsbare doelgroepen (waaronder jeugd) en complexe zorg casuïstiek.

Zware complexe casuïstiek kan worden voorgelegd aan het Zorg- en Veiligheidshuis, eveneens een belangrijke partner is het veiligheidsdomein. Deze casuïstiek is altijd domein overstijgend en omvat een combinatie van zorgverlening, bestuursrechtelijke maatregelen en strafrecht. De omgeving waarin het Zorg- en Veiligheidshuis werkt, is de laatste jaren flink in beweging. Daarnaast heeft het Zorg- en Veiligheidshuis ZHZ te maken met interne vraagstukken die zorgen voor financiële uitdagingen.

De afgelopen jaren is er een landelijke stijging waargenomen van verkeersongevallen. Verkeersveiligheid is een belangrijk thema voor de Hoeksche Waard. We nemen maatregelen om verkeer veiliger te maken en we stimuleren verkeersveilig gedrag. Ondanks de beperkte capaciteit is het de bedoeling frequenter te controleren en handhaven, vooral gericht op het aanpakken van onveilig verkeersgedrag.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Alle inwoners, ondernemers en bezoekers van de Hoeksche Waard voelen zich veilig.	We voeren 10 integrale controles/werkbezoeken uit waarmee we zorgen voor een eerlijk ondernemersklimaat en het verbeteren van de informatiepositie en bewustwording.	2024
	We werken gebiedsgericht waarmee we veiligheid verankeren in wijken en buitengebieden door o.a. het geven van voorlichting over veiligheidsvraagstukken en High Impact Crimes.	2024
	We beperken zo veel als mogelijk woonoverlast door casuïstiek tijdig en integraal te bepreken. De tafel 'Woonoverlast' biedt een platform om actualiteiten en casuïstiek periodiek met de juiste partners te bespreken. Inzet van buurtbemiddeling speelt daarbij een belangrijke preventieve rol. Om adequaat te handelen bij langdurige ernstige woonoverlast, gebruiken we de mogelijkheden van de wet Woonoverlast.	2024
	We dragen bij aan het creëren van 3 JOP's waar bewoners samen kunnen komen.	2024
	We zetten in op betrokkenheid van inwoners door aandacht te hebben voor hun inzet en dragen bij aan nabijheid en dorpsgericht werken.	2024
	We werken samen met de politie aan preventieve en repressieve acties op gebied van de verkeersveiligheid.	2024
We werken naast veilig ook aan "schoon" en "heel".	Het veiligheidsgevoel wordt ook versterkt door een schone omgeving waar herstel van kapot straatmeubilair snel plaats vindt. Onze handhavers (boa's) hebben een signaleringsfunctie, reageren op meldingen van overlast in de brede zin van het woord en zijn oren en ogen in de wijken en dorpen. We treden dienstverlenend op en handhaven waar nodig met boetes of bestuurlijke maatregelen.	2024
	We realiseren de invulling van 10 formatieplaatsen. In het najaar zetten we in op formatieuitbreiding van 10 naar 12 formatieplaatsen voor 2025. De invulling van de formatie maakt controle en handhaving beter.	2024
We verstrekken vergunningen voor horeca en evenementen.	Naast schoon, heel en veilig dragen we ook bij aan vormen van vermaak. Evenementen in diverse	2024

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
	stijlen en horeca maken hiervan deel uit. We onderwerpen vergunningaanvragen onder andere aan veiligheidscriteria en bibob-toetsen. Daarnaast voeren we controles uit op basis van de Alcoholwet en schouwen we evenementen. Waar nodig volgen (bestuurlijke) waarschuwingen of maatregelen.	

Wat mag het kosten?

Onderstaande tabel geeft weer: de baten en lasten per taakveld, het totaalsaldo van baten en lasten, de wijzigingen in de reserves en het geraamde resultaat (na verrekening met reserves). De baten geven wij weer als +/+ en de lasten als -/-.

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	32	115	118	118	118	118
Totaal Baten	32	115	118	118	118	118
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-7.825	-8.246	-8.438	-8.438	-8.440	-8.442
1.2 Openbare orde en veiligheid	-1.907	-2.346	-2.335	-2.335	-2.340	-2.348
Totaal Lasten	-9.733	-10.591	-10.773	-10.772	-10.780	-10.790
Totaalsaldo van baten en lasten	-9.700	-10.477	-10.655	-10.654	-10.662	-10.672
1.2 Openbare orde en veiligheid	145	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen reserves	145	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma 1. Veiligheid	-9.555	-10.477	-10.655	-10.654	-10.662	-10.672

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

Dit openbaar lichaam integreert de brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening (bij ongevallen en rampen) bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau binnen het samenwerkingsgebied. Dat gebeurt met behoud van lokale verankering. De doelstelling is een efficiënte

en slagvaardige hulpverlening, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding. Ook is het een platform voor samenwerking met diensten die aan hulpverlening zijn gelieerd, partners en andere openbare lichamen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	2022	0,5	2,3	0,9
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	2022	0,6	1,4	1,1
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	2022	2,2	4,6	2,9
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	2022	3,3	6,0	4,5
Jongeren met een delict voor de rechter in %	2021	1,0	1,0	1,0
Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar	2021	6,0	8,0	7,0
Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar	2022	5,0	8,0	8,0

2.3 Programma 2 Verkeer, Vervoer en Openbare ruimte

Tot het programma Verkeer, Vervoer en Openbare ruimte behoren de taakvelden verkeer en vervoer, parkeren, recreatieve havens, economische havens en waterwegen, openbaar vervoer, wegen, openbaar groen en (openlucht) recreatie, riolering, afval en begraafplaatsen en crematoria.

Wat gebeurt er om ons heen?

De Provincie Zuid-Holland stelde een transitieplan op waarin de kaders staan beschreven waarbinnen de vervoerders plannen ontwikkelen om het OV te ontwikkelen naar een 'nieuw normaal'. In dit normaal is het OV onafhankelijk van financiële ondersteuning van het Rijk. Die ondersteuning is inmiddels afgebouwd. Vervoersbedrijven moeten daarom alle zeilen blijven bijzetten om financieel het hoofd boven water te houden. Wanneer het herstel in reizigersaantallen zich onvoldoende ontwikkelt, zijn drastische ingrepen in de dienstregeling mogelijk noodzakelijk. Daarnaast zien wij dat de betrouwbaarheid van het openbaar vervoer onder druk staat door de huidige arbeidsmarkt en het hoge ziekteverzuim bij onze aanbieder. Ook heeft dit geleid tot noodzakelijke ingrepen in de dienstregeling.

De ontwikkelingen rondom de Heinenoordtunnel zorgen voor verkeershinder op snelweg A29, maar hebben ook grote invloed op het wegennet van de Hoeksche Waard. Deze hinder zal na 2024 voorbij zijn. Wij monitoren de situatie (samen met wegbeheerders provincie Zuid- Holland en Waterschap Hollandse Delta) en treffen waar nodig maatregelen. Er wordt mogelijk maatwerk gevraagd van de gemeente om het lokale wegennet gedurende dit laatste hinderjaar verkeersveilig en bereikbaar te houden. Vooralsnog is de verwachting dat onze lokale projecten geen vertraging oplopen door deze ontwikkeling.

We zien om ons heen dat er sprake is van prijsstijgingen, inflatie en leveringsdruk in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Dit heeft invloed op de kosten die we maken voor het beheer van de openbare ruimte. In zijn algemeenheid betekent dit dat servicenormen en geplande uitvoeringstermijn onder druk komen te staan.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Iedere inwoner en ondernemer kan op duurzame, betrouwbare, veilige en frequente wijze per fiets, auto en openbaar vervoer naar de andere dorpen en steden in de omgeving.	Verbeteren verbindingen tussen de dorpen.	2023 e.v.

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Ieder inwoner kan zich binnen het dorp van A naar B bewegen op duurzame, veilige wijze per auto, fiets of lopend.	Verbeteren ontsluiting van de dorpen of verbeteren verbindingen binnen de dorpen.	2023 e.v.
	Verkeersveiligheid binnen de dorpen verbeteren.	2023 e.v.
	Aantal (openbare) laadpalen binnen de dorpen vergroten.	2023 e.v.
Iedere inwoner en ondernemer maakt gebruik van de openbare ruimte om te genieten, zich te bewegen en om elkaar te ontmoeten.	Versterken van de biodiversiteit en klimaatbestendigheid van de openbare ruimte.	2023 e.v.
	We richten de openbare ruimte klimaatbestendig in.	2023 e.v.

Wat mag het kosten?

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
2.1 Verkeer en vervoer	1.422	975	688	687	687	687
2.2 Parkeren	55	71	79	79	79	79
2.3 Recreatieve havens	139	100	103	103	103	103
2.4 Economische havens en waterwegen	87	0	0	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	45	61	63	63	63	63
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.470	1.098	1.089	1.089	1.089	1.089
7.2 Riolering	8.720	11.311	10.533	10.759	10.797	10.882
7.3 Afval	9.150	10.434	11.488	11.488	11.488	11.488
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	1.440	1.546	1.535	1.484	1.546	1.532
Totaal Baten	22.529	25.596	25.579	25.753	25.852	25.924
2.1 Verkeer en vervoer	-16.173	-16.636	-17.383	-17.812	-18.482	-18.829
2.2 Parkeren	-370	-376	-401	-401	-394	-391
2.3 Recreatieve havens	-148	-207	-177	-341	-396	-397
2.4 Economische havens en waterwegen	-664	-817	-858	-873	-841	-766
2.5 Openbaar vervoer	-359	-617	-559	-559	-484	-330
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-12.590	-13.542	-15.012	-15.225	-15.365	-15.315
7.2 Riolering	-5.765	-6.089	-6.818	-6.986	-7.138	-7.265
7.3 Afval	-7.982	-8.706	-9.629	-9.629	-9.630	-9.631
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-2.311	-2.410	-2.505	-2.455	-2.513	-2.521
Totaal Lasten	-46.364	-49.401	-53.341	-54.279	-55.244	-55.444
Totaalsaldo van baten en lasten	-23.836	-23.805	-27.762	-28.526	-29.391	-29.520
2.1 Verkeer en vervoer	955	225	718	6.368	799	873
2.2 Parkeren	33	32	32	32	24	20
2.3 Recreatieve havens	61	61	61	61	61	61
2.5 Openbaar vervoer	125	125	225	225	150	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	847	319	283	268	268	168
Totaal Onttrekkingen reserves	2.020	761	1.318	6.953	1.302	1.121
2.1 Verkeer en vervoer	-700	0	-264	-5.900	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-478	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-1.178	0	-264	-5.900	0	0
Geraamd resultaat programma 2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	-22.994	-23.044	-26.708	-27.473	-28.090	-28.399

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

BV Regionale Afvalstoffendienst Hoeksche Waard

De vennootschap heeft tot doel om, in het belang van bescherming van het milieu en een doelmatig beheer, werkzaam te zijn op het gebied van:

- Het uitvoeren van publieke taken in afval- en grondstoffenbeheer in de ruimste zin, waaronder in ieder geval verstaan wordt: inzameling, vervoer, be- of verwerking, verhandeling van afval en grondstoffen en het adviseren hierover.
- De inzameling van bedrijfsafval en -grondstoffen, inclusief inzameling, vervoer, be- of verwerking en verhandeling.
- Het uitvoeren van taken op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

Het GR Schadevergoedingsschap bevordert de behandeling van verzoeken om schadevergoeding, die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de daartoe nodige verbreding, verlegging en reconstructie van de A16 en A4. Ook kijkt het schap of er doelmatig, deskundig en op gelijke wijze over die bezoeken wordt beslist. Deze regeling schept duidelijkheid voor de inwoners over de bevoegde instantie.

GR Wegschap Tunnel Dordtse Kil

Het GR Wegschap beheert en exploiteert de Kiltunnel en de aansluitende wegverbindingen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de volgens het BBV verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Huishoudelijk restafval, in kg per inwoner	2021	134,0	169,0	117,0

2.4 Programma 3 Economie

Tot het programma Economie behoren de taakvelden economische ontwikkelingen, fysieke bedrijfsinfrastructuur, bedrijvenloket en bedrijfsregelingen en economische promotie.

Wat gebeurt er om ons heen?

In algemene zin heeft onze economie zich goed hersteld na de coronapandemie; zo ook die van de Hoeksche Waard. Het aantal banen neemt toe, de uitgaande pendel neemt af en de werkloosheid staat op het laagste niveau van de afgelopen vijf jaar. Wel hebben de economische gevolgen van de oorlog in de Oekraïne, financiële ontwikkelingen en de krapte op de arbeidsmarkt een belemmerend dan wel negatief effect gehad op dit herstel. Tekorten aan mensen en materialen hebben invloed op het functioneren van bedrijven. Bedrijven hebben ook nauwelijks ruimte om verder te groeien. Hoge inflatie en gestegen rentes zorgen voor minder bestedingen. Wel positief zijn de gedaalde energieprijzen. Over het geheel bezien wordt echter een rem op de economische groei verwacht.

De agrarische sector wordt geconfronteerd met diverse uitdagingen. Ook in de Hoeksche Waard. Landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen volgen elkaar in een hoog tempo op, waardoor boeren in mindere mate in staat zijn invulling te geven aan hun bedrijfsmodel. Daarnaast zien we dat de toekomst van de landbouw onder toenemende druk staat door veranderingen in klimaat, waterhuishouding en biodiversiteit. De landbouw zien we als de drager van ons landschap, dus we moeten ons ervoor inzetten dit te behouden. Om perspectief te kunnen bieden aan de agrariërs en de Hoeksche Waard als agrarische gemeente werken we samen met relevante partijen en de gemeenteraad aan het opstellen van een visie op de Hoeksche Waard als agrarische gemeente.

De vrijetijdsector heeft zich na corona in 2022 weten te herstellen qua omzetten. In de eerste helft van 2023 vlakke de groei van de bestedingen in deze sector af. Hoge schuldenlast, gestegen kosten, personeelstekorten en slecht weer zijn hier debet aan. Vooral in de horecasector zien we dat deze uitdagingen en de spanningen die dit voor de ondernemers meebrengt, er voor zorgen dat een aantal van hen het bedrijf te koop zetten en/of beëindigen. Corona heeft het belang van recreatiemogelijkheden 'om de hoek' duidelijk gemaakt, waardoor hier hernieuwde aandacht voor is. Dit geeft kansen, ook omdat er daardoor bij partijen als provincie Zuid-Holland meer geld voor vrij is gemaakt.

Door over de gemeentegrenzen heen te kijken, is veel meer mogelijk. De samenwerking tussen de eilanden Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee en Voorne-Putten wordt steeds verder uitgenut. Sinds het voorjaar van 2020 is onze gemeente onderdeel van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta. In de Regio Deal bundelen we de krachten op de thema's duurzaamheid, Agri-food, Landschap & Toerisme en Onderwijs & Arbeidsmarkt. Op dit moment zijn de samenwerkende gemeenten een nieuwe regiodealaanvraag aan het voorbereiden. Ook hebben de eilanden gezamenlijk een LEADER subsidie aangevraagd. Als deze wordt toegekend, komt er extra geld beschikbaar vanuit Europa en provincie Zuid-Holland voor plattelandsontwikkeling.

De uitgifte van bedrijventerreinen in de Hoeksche Waard is in 2021 in een stroomversnelling geraakt. Het aanbod is op dit moment vrijwel volledig uitgegeven en de vraag is onverminderd hoog. Met regelmaat wordt de gemeente benaderd door ondernemers die op zoek zijn naar ruimte voor uitbreiding in de Hoeksche Waard. Deze recente ontwikkelingen en de mogelijke gevolgen voor de vitaliteit van de regionale economie nemen we mee in de diverse beleidsdocumenten.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Betere ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven en instellingen.	Regionale en lokale beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en advisering (bedrijventerreinenstrategie incl. uitvoeringsprogramma).	Q1 2024 (oplevering) daarna uitvoering
	Ruimte bieden voor circulaire, digitale en inclusieve activiteiten.	doorlopend
Sterker ondernemersklimaat.	Faciliteren van bedrijvigheid, starters en ondernemerschap in de Hoeksche Waard (SOB- H HW/Startsmart).	doorlopend
	Verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en stimuleren ondernemerschap door actualisatie arbeidsmarktagenda en uitvoeringsprogramma.	doorlopend
	Stimuleren publiek/private samenwerking en alliantievorming.	doorlopend
Meer kennisintensieve bedrijvigheid.	Stimuleren kennisintensieve bedrijvigheid en netwerken via o.a. accountmanagement, de Regio Deal en Economic Board.	doorlopend
Meer zakelijk en recreatief bezoek aan de Hoeksche Waard.	(Evaluatie) Gebiedsmarketing en stimuleren toeristische aantrekkelijkheid.	2024 e.v.

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Versterken van welzijn en welvaart via recreatie en toerisme.	Aanbodversterking en ontwikkelingen met themalijnen.	2023 - 2028
	Samenwerking en alliantievorming.	2023 - 2028
	Uitbreiden aanbod voor waterrecreatie, dagrecreatie en evenementen.	2023 - 2028
	Beweegvriendelijke buitenruimte.	2023 - 2028
	Aantrekkelijke en duurzame verblijfsaccommodaties.	2023 - 2028
	Aanbod ontwikkelen met en voor jongeren en jeugd.	2023 - 2028
	Goede en frequente vervoersverbindingen over water en tussen stad en land.	2023 - 2028
Profilering en positionering Hoeksche Waard	Als onderdeel van het verhaal Hoeksche Waard het uitwerken van een perspectief/visie op de Hoeksche Waard als agrarische gemeente.	2024

Wat mag het kosten?

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
3.1 Economische ontwikkeling	17	0	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	817	799	223	37	37	37
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	99	136	202	202	202	202
3.4 Economische promotie	295	280	187	187	187	187
Totaal Baten	1.228	1.215	612	426	426	426
3.1 Economische ontwikkeling	-1.161	-1.851	-1.595	-1.793	-1.728	-1.732
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-2.004	-858	-256	-256	-257	-257
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-646	-1.004	-1.082	-1.118	-1.119	-1.065
3.4 Economische promotie	-324	-618	-219	-233	-262	-262
Totaal Lasten	-4.135	-4.331	-3.152	-3.399	-3.365	-3.316
Totaalsaldo van baten en lasten	-2.907	-3.116	-2.540	-2.973	-2.938	-2.890
3.1 Economische ontwikkeling	0	150	65	65	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	627	9	9	9	9	9
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	25	86	53	53	53	0
3.4 Economische promotie	391	320	15	16	16	16
Totaal Onttrekkingen reserves	1.043	565	142	143	78	25
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-1.051	-146	-180	0	0	0
3.4 Economische promotie	-757	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-1.807	-146	-180	0	0	0
Geraamd resultaat programma 3. Economie	-3.672	-2.697	-2.578	-2.830	-2.860	-2.865

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

CV/BV Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard

Het Ontwikkelingsbedrijf ontwikkelt bedrijventerreinen met een regionaal karakter. De activiteiten van de exploitatiemaatschappij beperken zich tot het ontwikkelen van een Hoeksche Waards bedrijventerrein van 20 hectare. Op dit moment zijn vrijwel alle kavels verkocht of in reservering. Daarom wordt de afronding van de ontwikkeling voorbereidt. Als onderdeel hiervan wordt een eventuele liquidatie onderzocht op de fiscale en financiële consequenties. Verdere besluitvorming vindt plaats op grond van de uitkomsten van het onderzoek.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
% Netto arbeidsparticipatie tov potentiële beroepsbevolking	2022	73,6	72,2	72,8
% Functiemenging (verhouding tussen banen en woningen)	2022	48,2	53,8	50,3
Banen (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 tot en met 64 jaar)	2022	661,1	825,4	719,9
Bedrijfsvestigingen (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 tot en met 64 jaar)	2022	171,9	174,1	173,1

2.5 Programma 4 Onderwijs

Tot het programma Onderwijs behoren de taakvelden openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting en onderwijsbeleid en leerlingzaken.

Wat gebeurt er om ons heen?

Een inclusieve samenleving start met gelijke kansen voor alle kinderen om zich te ontwikkelen en te ontplooiën. Het rijksbeleid richt zich de komende jaren op het versterken van de onderwijskwaliteit en voldoende personeel. Daarnaast wordt de kansgelijkheid vergroot door te investeren in de kinderopvang en de voor- en vroegschoolse educatie. In stappen wordt de vergoeding voor kinderopvang voor werkende ouders verhoogd naar 95%. Ook deze sector kampt met een aanzienlijk personeelstekort. Tenslotte gaat landelijk extra aandacht uit naar een verbeteraanpak voor passend onderwijs en het terugbrengen van het aantal onnodige thuiszitters naar 0.

De instroom van nieuwkomers is toegenomen. Dit hangt samen met de oorlog in Oekraïne en eentoe name van het aantal asielzoekers. In de komende jaren blijft maatwerk voor nieuwkomersonderwijs aandacht vragen.

Tot 31 juli 2025 ontvangen gemeenten een specifieke uitkering om de onderwijsvertraging in te halen die kinderen opliepen tijdens de coronaperiode. In overleg met partners zoals onderwijs en kinderopvang (maar ook bibliotheek en partners jeugdhulp) werken we aan de onderwijskansen volgens een lokaal plan NPO (Nationaal Programma Onderwijs).

In 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 vastgesteld. De Hervormingsagenda gaat onder andere over de samenwerking onderwijs-jeugdhulp. Het doel is jeugdhulp steviger te verbinden aan het onderwijs.

We werken met onderwijspartners en opvangpartners aan onderwijskansen en de verbinding onderwijs-jeugdhulp bijvoorbeeld via de Lokale Educatieve Agenda Hoeksche Waard 2023-2026.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Alle kinderen krijgen onderwijs in een duurzame en gezonde schoolomgeving.	We zorgen, in nauwe samenwerking met de scholen, voor goede onderwijshuisvesting door uitvoering van o.a. het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.	2024

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Iedere Hoeksche Waarder krijgt de kans om zich, ongeacht zijn of haar achtergrond, via (voorschools) onderwijs te ontwikkelen tot wie hij of zij kan of wil zijn.	We zetten de samenwerking met partners voort om een kwalitatief goede VVE en kinderopvang te realiseren. Dit doen we, onder andere, door de inzet van een pedagogisch beleidsmedewerker VVE en het faciliteren van deskundigheidsbevordering voor de kinderopvang.	2024
	We bevorderen kanselijkheid in de voorschoolse periode en in het onderwijs. Dit doen we, onder andere, door zoveel mogelijk peuters met een VVE-indicatie te bereiken en te laten deelnemen aan het VVE-programma en door het faciliteren van het onderwijs voor nieuwkomers.	2024
	We bevorderen de kanselijkheid in het onderwijs door bij te dragen aan leesbevordering en leesmotivatie vanuit het NPO budget door meer "bibliotheken op school" te realiseren.	2024 - 2025
	We faciliteren (mede) de thuiszittersaanpak Hoeksche Waard.	2024 - 2025
	We zorgen ervoor dat zoveel mogelijk jeugdigen deelnemen aan onderwijs en met een startkwalificatie van school komen door, onder andere, het voldoende faciliteren van DG&J/Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten.	2024

Wat mag het kosten?

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
4.1 Openbaar basisonderwijs	15	21	22	22	22	22
4.2 Onderwijshuisvesting	1.788	169	5	5	5	5
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.376	1.720	770	770	770	770
Totaal Baten	3.179	1.911	796	796	796	796
4.1 Openbaar basisonderwijs	-860	-853	-879	-878	-794	-794
4.2 Onderwijshuisvesting	-4.099	-2.541	-2.630	-2.595	-2.630	-2.619
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-4.065	-4.622	-3.768	-3.767	-3.769	-3.772
Totaal Lasten	-9.024	-8.016	-7.276	-7.241	-7.193	-7.185
Totaalsaldo van baten en lasten	-5.846	-6.105	-6.480	-6.445	-6.397	-6.389
Geraamd resultaat programma 4. Onderwijs	-5.846	-6.105	-6.480	-6.445	-6.397	-6.389

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Er zijn binnen dit programma geen verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
% Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	2021	1,5	1,9	1,5
Absoluut verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen 5-18 jr	2022	0,5	4,2	4,7
Relatief verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen 5-18 jr	2022	5,0	24,0	19,0

2.6 Programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie

Tot programma Sport, Cultuur en Recreatie behoren de taakvelden sportbeleid en activering, sportaccommodaties, cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie, musea, cultureel erfgoed en media. Ook het subsidiebeleid en welzijnswerk zijn in dit programma ondergebracht.

Wat gebeurt er om ons heen?

Het belang van sport, cultuur en erfgoed blijft onverminderd groot. Mensen die sporten zijn gezonder en hebben een groter sociaal netwerk. Sportverenigingen dragen bij aan de levendigheid en leefbaarheid van een dorp. Economisch levert het een bijdrage aan een positief vestigingsklimaat voor bewoners en ondernemers.

Cultuur draagt bij aan individuele groei en geeft vorm aan de samenwerking tussen inwoners en de participatie van de inwoners aan de samenleving. Op dorpsoverstijgend niveau brengt cultuur dorpen met elkaar in contact, maakt het eiland naar buiten toe zichtbaar en brengt de buitenwereld naar het eiland. Door cultuureducatie leren kinderen creatief en buiten de gebaande paden te denken en ontwikkelen.

Erfgoed draagt bij aan de identiteitsvorming en het besef van (culturele) waarde van de leefomgeving. We formuleren daarmee wat we belangrijk vinden en wat we willen bewaren voor toekomstige generaties. Alle taakvelden die horen bij dit programma dragen bij aan de versterking van sociale verbanden tussen inwoners onderling en tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en de gemeente. Deze verbanden vormen samen een sterke sociale basis. Levendige sportclubs, cultuuruitingen en inspirerende culturele participatie dragen daarmee ook bij aan vitale dorpen en kernen. We weten echter dat het aantal leden van verenigingen en sportclubs al jaren afneemt.

Als gevolg van de coronacrisis zijn Nederlanders minder gaan sporten en is ook de cultuurdeelname afgenomen.

De energiecrisis heeft ervoor gezorgd dat de kosten voor verenigingen enorm gestegen zijn. Ook lukt het hen steeds minder om vrijwilligers aan zich te binden.

In de komende jaren investeren we in een toegankelijk aanbod van accommodaties, dat aansluit bij de wensen van de inwoners en dat op eenduidige wijze wordt beheerd en onderhouden.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Een sociaal en verbonden Hoeksche Waard waar inwoners naar elkaar omzien en iedereen zichzelf mag zijn.	We stimuleren onderlinge samenwerking en faciliteren vitale en maatschappelijk betrokken verenigingen door uitvoering te geven aan de (verlengde) uitvoeringsagenda van de cultuurnota en de erfgoednota.	2024 e.v.
	We stimuleren en faciliteren beweging, ontmoeting, sport en cultuur o.a. door voldoende accommodaties en voorzieningen.	doorlopend
We stimuleren en faciliteren beweging, ontmoeting, sport en cultuur o.a. door voldoende accommodaties en voorzieningen.	We stimuleren en faciliteren vitale en maatschappelijk betrokken verenigingen o.a. door de inzet van de combinatiefunctionarissen.	2024 - 2026
	Het voorkomen of uitstellen van zorg door preventie en het bevorderen van een gezonde leefstijl door o.a. inzet vanuit het Lokaal Sportakkoord.	2024 - 2026
Alle Hoeksche Waarders hebben toegang tot informatie.	We stimuleren en faciliteren een vitaal en maatschappelijk betrokken netwerk van gecertificeerde en vrijwilligersbibliotheken.	2024
Behoud en ontwikkelen van cultureel erfgoed in de Hoeksche Waard.	Restauratie en nieuwbouw van Fort Buitensluis.	2023 - 2025

Wat mag het kosten?

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
5.1 Sportbeleid en activering	52	494	494	494	465	465
5.2 Sportaccommodaties	4.550	3.039	3.135	3.135	3.135	3.135
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	0	0
5.4 Musea	21	22	22	22	22	22
5.5 Cultureel erfgoed	35	57	31	31	31	31
5.6 Media	24	328	336	336	336	336
Totaal Baten	4.682	3.941	4.019	4.019	3.989	3.989
5.1 Sportbeleid en activering	-1.053	-1.606	-1.212	-1.176	-1.147	-1.149
5.2 Sportaccommodaties	-8.181	-8.306	-9.174	-9.377	-9.452	-9.576
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-464	-603	-546	-485	-485	-486
5.4 Musea	-243	-260	-264	-264	-265	-265
5.5 Cultureel erfgoed	-656	-815	-671	-672	-673	-674
5.6 Media	-1.861	-2.330	-2.383	-2.381	-2.381	-2.380
Totaal Lasten	-12.458	-13.920	-14.250	-14.355	-14.403	-14.530
Totaalsaldo van baten en lasten	-7.776	-9.979	-10.231	-10.336	-10.413	-10.541
5.1 Sportbeleid en activering	45	64	4	4	4	4
5.2 Sportaccommodaties	7.886	339	479	479	479	479
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	846	87	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	150	20	20	20	20	20
5.6 Media	204	13	13	13	13	13
Totaal Onttrekkingen reserves	9.130	522	514	514	514	514
5.2 Sportaccommodaties	-8.957	-250	0	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-885	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-9.842	-250	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma 5. Sport, cultuur en recreatie	-8.488	-9.707	-9.717	-9.822	-9.899	-10.026

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Bres Accommodaties BV

De vennootschap heeft met name ten doel:

- Het exploiteren en beheren van binnensport-, recreatie-, welzijns- en cultuurfaciliteiten en het (technisch) onderhouden van (overig) vastgoed in de gemeente Hoeksche Waard.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
% Niet-sporters t.o.v. bevolking 19 jaar en ouder	2020	52,9	49,2	51,4

2.7 Programma 6 Sociaal Domein

Tot het programma Sociaal Domein behoren de taakvelden Samenkracht en burgerparticipatie, Toegang en eerstelijnsvoorzieningen, Inkomensregelingen, WSW en beschut werk, Arbeidsparticipatie, Maatwerkvoorzieningen (WMO), Maatwerkdienstverlening 18+, Hulp bij het huishouden (WMO), Begeleiding (WMO), Dagbesteding (WMO), Overige maatwerkarrangementen (WMO), Maatwerkdienstverlening 18-, Jeugdhulp begeleiding, Jeugdhulp behandeling, Jeugdhulp dagbesteding, Jeugdhulp zonder verblijf overig, Pleegzorg, Gezinsgericht, Jeugdhulp met verblijf overig, Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf, Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf, Gesloten plaatsing, Geëscaleerde zorg 18+, Beschermd wonen (WMO), Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO), Geëscaleerde zorg 18-, Jeugdbescherming en Jeugdreclassering.

Wat gebeurt er om ons heen?

In het sociaal domein zien we een aantal trends en ontwikkelingen dat zowel landelijk als ook in de Hoeksche Waard speelt.

Leefstijl en preventie

Er is toegenomen aandacht voor vroegtijdige signalering van risicovolle situaties en tijdige interventie ter voorkoming van zwaardere ondersteuning en zorg. De focus op bestrijding van ziekte en intensieve ondersteuning wordt steeds vaker verlegd naar behoud van gezondheid en eigen kracht door aanpassing van leefstijl en preventie en inzet op een gezonde leefomgeving. Ook in de Hoeksche Waard gaan we aan de slag met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA).

Wetgeving

Met de decentralisaties van 2015 zijn de taken en de verantwoordelijkheden van gemeenten in het sociaal domein fors toegenomen. Om deze taken goed uit te kunnen voeren, zijn financiële middelen nodig. De budgetten die het Rijk beschikbaar stelt voor de uitvoering van deze taken zijn ontoereikend. Gemeenten zoeken, in toenemende mate, een balans tussen een goede invulling van de verantwoordelijkheid voor kwetsbare en minder zelfredzame inwoners en, aan de andere kant, een verantwoorde beheersing van de uitgaven.

Nieuwe wetgeving leidt ook de komende jaren tot extra taken voor gemeenten. Per 1 januari 2025 vindt de doordecentralisatie van Beschermd wonen plaats. De decentralisatie van maatschappelijke opvang is uitgesteld tot 2026. De Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) treedt, naar verwachting, 1 januari 2024 in werking.

Druk op het zorgstelsel

De druk op het zorgstelsel is groot. Als gevolg van de dubbele vergrijzing en toenemende zorgvraag stijgt het aantal cliënten. Hulpvragen worden complexer en de kosten stijgen. Het aantal vrijwilligers en mantelzorgers daalt, terwijl het beroep op hen alleen maar toeneemt. Dit geeft risico op uitval en overbelasting. Als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt, groeit ook de druk op professionals.

Daarnaast hebben de afgelopen jaren verschillende maatschappelijke crisissen elkaar in hoge snelheid opgevolgd: de coronacrisis, toename van vluchtelingen, stijgende energieprijzen, inflatie en de woningcrisis. Dit heeft impact op inwoners en leidt, ondanks inspanningen op het gebied van leefstijl en preventie, tot een toename in de zorg- en ondersteuningsbehoefte.

Ieder mens is uniek

Er is een beweging zichtbaar van een standaard aanbod van voorzieningen naar een persoonlijke invulling van wonen, welzijn, onderwijs en zorg. Deze persoonlijke invulling vraagt om flexibilisering van het zoveel als mogelijk collectieve aanbod, andere vormen van interactie met inwoners, domeinoverstijgende samenwerking en ook aanpassing van het gemeentelijk dienstverleningsconcept.

Deze trends spelen in alle thema's van het sociaal domein, maar vragen per thema maatwerk. Hieronder benoemen we per thema de belangrijkste ontwikkelingen.

Jeugdhulp

In 2021 heeft de arbitragecommissie een uitspraak gedaan in het geschil tussen de VNG en het Rijk over de financiering van de jeugdzorg. De uitspraak is duidelijk: het Rijk dient gemeenten te compenseren voor het feitelijke tekort voor het uitvoeren van taken in de jeugdzorg. In lijn met de uitspraak van de arbitragecommissie, is in het recente regeerakkoord additionele financiering voor de jeugdzorg beschikbaar gesteld. Medio augustus 2022 zijn er afspraken gemaakt tussen de VNG en het Rijk. In het kader van het toezichtsregime op de begroting 2023 mogen gemeenten rekening houden met maatregelen die per saldo positieve effecten hebben op de gemeentelijke begroting. Tot en met 2026 mogen wij uitgaan van 100% van de middelen uit het arbitrage rapport. Deze maatregelen leiden tot voordelen aan de inkomstenkant (gemeentefonds) en aan de uitgavenkant (kosten jeugdhulp).

De vraag naar jeugdhulp is onverminderd hoog. De hoeveelheid jeugdigen die een beroep doen op jeugdhulp lijkt te stabiliseren, de kosten blijven echter stijgen. Dit vraagt om het maken van keuzes. In 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd (2023-2028) vastgesteld. Deze landelijke agenda heeft als doel knelpunten in de jeugdzorg structureel aan te pakken. Een ander doel is het jeugdzorgstelsel financieel houdbaar maken voor de toekomst. Parallel aan de Hervormingsagenda Jeugd is er het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming (2026-2031). Dit is een flinke, landelijke, transformatie in de kind- en gezinsbescherming waar nu al de nodige voorbereidingen op nodig zijn.

Samen met onze maatschappelijke partners en inwoners werken we aan een positief opgroei- en opvoedklimaat. We zetten in op doorontwikkeling van onze jeugdteams en we doen onderzoek naar integrale, gebiedsgerichte 0-100 dienstverlening en zorg wordt zo lang als nodig, maar zo kort als mogelijk ingezet en richt zich op het versterken van de eigen kracht. We sturen heiroop met behulp van het regionale inkoopkader van de Service Organisatie Jeugd (SOJ).

Wmo

Ook de uitgaven voor begeleiding, huishoudelijke ondersteuning en hulpmiddelen nemen blijvend toe. Tegelijkertijd lopen de personele tekorten in de ondersteuning en zorg op.

Met name het abonnementstarief heeft geleid tot een stijgend gebruik van de huishoudelijke hulp. Hierdoor staat de beschikbaarheid van Wmo-voorzieningen onder druk. Landelijk wordt er gewerkt aan een eerlijker eigen bijdrage per 2026.

Lokaal bouwen we voort op de ingezette beweging 'naar de voorkant'. Op basis van inzichten uit data-analyse zoeken we naar sturingsmogelijkheden en interventies om de stijgende Wmo-uitgaven af te vlakken. In 2024 nemen we een besluit over de Transformatieagenda Wmo om de komende jaren maatregelen te nemen voor de lokale transformatie Wmo. Ook geven we uitvoering aan onderdelen van de Wonen, Welzijn, Zorg visie die we in 2021 hebben vastgesteld.

Maatschappelijke Zorg

We spannen ons in om inwoners met complexe problemen zelf regie te laten pakken en oplossingen in gang te zetten. Samenwerking tussen lokale partners zoals gemeente, zorg- en ondersteuningsorganisaties, woningcorporaties en politie zorgt voor een adequate waakvlamfunctie en voorkomt dat mensen tussen wal en schip vallen.

Aan de hand van een lokaal plan Complexe Maatschappelijke Zorg werken we aan het optimaliseren van de lokale en regionale samenwerking tussen zorg- en veiligheidspartners. Daarnaast wordt via een uitvoeringsagenda gewerkt aan vroegsignalering en aan een sluitende aanpak voor deze doelgroep.

Er speelt vaak ook een huisvestingsvraagstuk in geval van complexe zorg. Het bieden van huisvesting heeft onze specifieke aandacht.

Voor de decentralisatie Beschermd Wonen bereiden we, samen met centrumgemeente Nissewaard, nieuwe afspraken voor over de voortzetting van de samenwerking. De huidige afspraken lopen af op 31 december 2024.

Inkomensondersteuning/Participatiewet

De Participatiewet vormt het vangnet in het sociale zekerheidsstelsel: als mensen onvoldoende eigen middelen hebben om in hun bestaan te voorzien, is er recht op bijstand. Ook wordt ondersteuning geboden bij het (opnieuw) vinden van werk. Het kabinet wil fundamentele veranderingen gaan aanbrengen in de Participatiewet, waarbij vertrouwen, de menselijke maat en vereenvoudiging belangrijke basisprincipes worden. De alertheid voor fraude en misbruik wordt hierbij niet uit het oog verloren.

Het kabinet wil armoede in Nederland verminderen. Zij heeft zich als doel gesteld dat in 2030 de helft minder mensen in armoede leven dan in 2015. Ook met ons gemeentelijk beleid willen we bijdragen aan het voorkomen en/of verminderen van mensen die in armoede terecht komen en bestaanszekerheid.

Schulddienstverlening

De Wet gemeentelijke schulddienstverlening schrijft voor dat er eenmaal per vier jaar een beleidsplan moet worden vastgesteld. Omdat armoede en schulden vaak onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, leveren we hiervoor in 2024 een integraal beleidsplan armoede en schulden op. In dit beleidsplan zal er aandacht zijn voor preventie, vroegsignalering, informele hulp, het bieden van passende ondersteuning, toegankelijkheid en curatieve dienstverlening.

De looptijd van de schuldregeling is in 2023 verkort naar 18 maanden. Hierdoor kan meer tijd worden besteed aan het begeleiden naar financiële zelfredzaamheid door o.a. coaching.

Er wordt door het Rijk nog gewerkt aan de ontwikkeling van één schuldenwet.

Werk

Op het gebied van werk blijven we ons, met HWwerkt! als uitvoeringsorganisatie, samen met werkgevers en partners in de regio inzetten op het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor onze inwoners. Dat doen we o.a. via netwerkvorming, het organiseren van werk-leerlijnen, de Regio Deal en het versterken van onze inzet op SROI.

We stellen kwetsbare jongeren in staat om naar vermogen de overgang te maken naar betaald werk dan wel dagbesteding. Daarvoor maken we o.a. werkafspraken met onderwijspartners en ondernemers. Vanaf 2024 starten we met de "Aanpak overstap van school naar werk". Een sluitende aanpak waarbij jongeren begeleiding kunnen krijgen bij de overstap van school naar werk.

Integraal en datagedreven werken

Er ligt voor dit begrotingsprogramma een stevige relatie met de opgaven Inclusieve Samenleving en Levendige Dorpen. De ambities van deze opgaven staan beschreven in het hoofdlijnenakkoord en worden in de komende periode verder geconcretiseerd, met als doel om vanuit gedeelde maatschappelijke opgaven en in nauwe samenwerking met betrokken spelers – intern en extern – en datagedreven uitvoering te geven aan integrale inspanningen.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

We blijven inzetten op maatschappelijke ontwikkeling op vier gebieden: het versterken van een sociaal verbonden HW, het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid van onze inwoners, het bieden van toegang en passende ondersteuning en we grijpen in bij crisissen en onveiligheid. We gaan bij al onze inspanningen uit van normaliseren (inclusie) en het vergroten van het zelf oplossend vermogen. Op deze manier proberen we de professionele ondersteuning en zorg, ook op langere termijn, toegankelijk en betaalbaar te houden.

Wat willen we bereiken	Wat gaan we er voor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Speerpunt/Subdoel	Planning
Een sociaal en verbonden Hoeksche Waard waar inwoners naar elkaar omzien en iedereen zichzelf mag zijn. Iedere inwoner van de Hoeksche Waard, van jong tot oud en ongeacht waar de wieg staat, heeft de kans om een gezond en veilig leven te leiden en zich te ontwikkelen om naar vermogen mee te doen in de samenleving.	<p>We stimuleren samenredzaamheid en participatie van de inwoners in de dorpen o.a. door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering te geven aan een visie Samen Leven. • Door uitvoering te geven aan de Wonen Welzijn Zorg uitvoeringsagenda. • Door onze jongerenparticipatie door te ontwikkelen. • Door uitvoering te geven aan de Mantelzorgagenda. 	2024 - 2028

Wat willen we bereiken	Wat gaan we er voor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Speerpunt/Subdoel	Planning
	<ul style="list-style-type: none"> • Door uitvoering te geven aan de agenda Complex Maatschappelijke Zorg. • We stellen een integraal uitvoeringsprogramma Gezond en Actief Leven Akkoord op. • We participeren in het Integraal Zorgakkoord. • Door uitvoering te geven aan en het evalueren van de transformatieagenda Jeugd. • Realiseren van jongerenontmoetingsplekken. 	
<p>Inwoners ervaren bestaanszekerheid en zijn, waar nodig met ondersteuning, zelfredzaam en dragen naar vermogen bij door middel van werk of vrijwilligerswerk.</p>	<p>Voorkomen van problematiek op financieel gebied zodat inwoners mee kunnen blijven doen in onze samenleving door het opstellen van een beleidsplan Armoede en Schulden om inwoners te ondersteunen in financiële zelfredzaamheid.</p>	2024 - 2028
	<p>Duurzame uitstroom naar de arbeidsmarkt middels ondersteuning van mensen die hulp nodig hebben bij het zoeken naar werk.</p>	Doorlopend

Wat willen we bereiken	Wat gaan we er voor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Speerpunt/Subdoel	Planning
<p>Hoeksche Waarders hebben laagdrempelig, tijdig en adequaat toegang tot herkenbare hulp en ondersteuning in de buurt.</p>	<p>We helpen inwoners met het vinden van een weg in alle regelingen door o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heldere informatievoorziening over mogelijkheden en voorzieningen waar mensen gebruik van kunnen maken. • Het versterken van de sociaal sterke basis. • Onderzoek naar 0-100 teams. Hierin is er aandacht voor mogelijkheden tot: <ul style="list-style-type: none"> - gebiedsgerichte samenwerking. - normaliseren en verbondenheid. - centrale toegang voor alle zorgvragen. - samenvoegen van 18-/18+. - versterken van de onderste lagen van de Pyramide. - expertise naar de voorkant halen. 	2024 e.v.
	<p>We faciliteren en stimuleren een preventieve werkwijze, evenals preventieve én curatieve activiteiten door o.a gebiedsgerichte samenwerking te faciliteren vanuit onze rol als opdrachtgever.</p>	2024 e.v.
	<p>We stimuleren en faciliteren (het gebruik van) algemene en collectieve voorzieningen boven maatwerkvoorzieningen door o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De toegang tot lokale (in)formele voorzieningen centraal in te richten met kundige professionals. • Inzicht en overzicht te creëren op het bestaande voorzieningenaanbod en de lokale ontwikkelingen om te kunnen sturen op de inzet van de juiste voorzieningen. 	2024 e.v.
<p>Alle inwoners, ondernemers en bezoekers van de Hoeksche Waard voelen zich veilig.</p>	<p>We faciliteren en stimuleren een preventieve werkwijze, evenals preventieve én curatieve activiteiten door o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het voortzetten van het netwerkoverleg Jeugd. • Het doorontwikkelen van Veilig opgroeien is teamwork. • Voor te bereiden op-/ te werken aan de landelijke ontwikkelingen zoals Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en de Hervormingsagenda Jeugd. • Regionale samenwerking op ontwikkeling naar vernieuwd Beschermd wonen. 	2024 e.v.

Wat mag het kosten?

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	9.163	11.945	3.286	3.270	3.235	3.235
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	12	1.367	880	880	757	757
6.3 Inkomensregelingen	13.669	13.411	13.425	13.425	13.425	13.425
6.4 WSW en beschut werk	1.274	1.231	1.274	1.280	1.287	1.287
6.5 Arbeidsparticipatie	157	98	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	565	594	611	621	1.449	1.449
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	317	0	0	0	0	0
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	2.360	209	209	209	209
Totaal Baten	25.156	31.006	19.685	19.685	20.361	20.361
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-16.562	-23.421	-14.302	-13.810	-13.776	-13.541
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-3.250	-4.093	-3.556	-3.483	-3.340	-3.340
6.3 Inkomensregelingen	-21.046	-20.712	-17.185	-17.051	-17.052	-17.053
6.4 WSW en beschut werk	-5.239	-5.664	-5.872	-5.905	-5.944	-5.936
6.5 Arbeidsparticipatie	-927	-917	-836	-836	-837	-839
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-3.781	-4.465	-4.180	-4.180	-4.183	-4.188
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-15.560	0	0	0	0	0
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	0	-7.419	-8.101	-8.091	-8.082	-8.084
6.71B Begeleiding (WMO)	0	-5.697	-6.654	-6.654	-6.654	-6.654
6.71C Dagbesteding (WMO)	0	-2.314	-2.028	-2.028	-2.029	-2.029
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	-345	-352	-352	-352	-353
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-15.576	0	0	0	0	0
6.72A Jeugdhulp begeleiding	0	-8.303	-8.821	-8.795	-8.646	-8.646
6.72B Jeugdhulp behandeling	0	-592	-630	-630	-630	-630
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	0	-1.680	-1.778	-1.778	-1.778	-1.779
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	-117	-129	-129	-129	-130
6.73A Pleegzorg	0	-1.486	-1.573	-1.573	-1.573	-1.574

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
6.73B Gezinsgericht	0	-747	-793	-793	-794	-794
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	0	-2.712	-2.866	-2.866	-2.867	-2.867
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	-3.767	-3.577	-1.601	-1.747	-1.747
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	-1.859	-1.966	-1.966	-1.967	-1.967
6.74C Gesloten plaatsing	0	-261	-269	-269	-269	-270
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-598	0	0	0	0	0
6.81A Beschermd wonen (WMO)	0	-19	-21	-21	-21	-21
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	-750	-751	-861	-691	-691
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-3.217	0	0	0	0	0
6.82A Jeugdbescherming	0	-1.239	-1.221	-1.221	-1.221	-1.221
6.82B Jeugdreclassering	0	-137	-139	-139	-139	-140
Totaal Lasten	-85.757	-98.718	-87.601	-85.032	-84.721	-84.494
Totaalsaldo van baten en lasten	-60.601	-67.711	-67.915	-65.347	-64.359	-64.133
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.936	1.711	944	528	504	269
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	344	182	90	40	0	0
6.3 Inkomensregelingen	85	1.377	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	54	0	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	20	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	161	0	0	0	0	0
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	40	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen reserves	2.600	3.310	1.034	568	504	269
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	0	-45	-45	-45	-45	-45
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	-2.077	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	0	-2.122	-45	-45	-45	-45

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Geraamd resultaat programma 6. Sociaal domein	-58.001	-66.523	-66.926	-64.825	-63.900	-63.909

NB: de hogere baten en de hogere lasten in de jaren 2022 en 2023 in vergelijking met de jaren daarna houden met name verband met de middelen voor de Energietoeslag en de middelen voor de opvang Oekraïne, welke op dit programma worden verantwoord.

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid

Dit samenwerkingsverband draagt - vanuit het beginsel van verlengd lokaal bestuur - bij aan het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de deelnemers. Dit bevordert een evenwichtige en voorspoedige ontwikkeling in het gebied. De dienst behartigt die belangen door het bepalen van de hoofdlijnen van gewenste ontwikkelingen. Dat gebeurt door sturing, ordening, integratie en, in voorkomende gevallen, uitvoering in de taakvelden publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning; meer in het bijzonder huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Personen met bijstandsuitkeringen (per 10.000 inwoners > 18 jaar)	2021	174,9	431,2	242,9
Aantal re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners 15-65 jaar)	2022	102,8	197,7	195,6
Wmo cliënten met een maatwerkarrangement (per 10.000 inwoners)	2022	540,0	700,0	geen data
% Kinderen in armoede	2021	3,0	6,0	4,0
% Werkloze jongeren (16 t/m 22 jaar)	2021	1,0	2,0	1,0
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2022	12,6	13,2	12,4
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12-23 jaar)	2022	0,1	0,3	geen data
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2022	0,9	1,2	geen data

2.8 Programma 7 Volksgezondheid en Milieu

Tot het programma Volksgezondheid en Milieu behoren de taakvelden volksgezondheid en milieubeheer (inclusief duurzame energie).

Wat gebeurt er om ons heen?

We zijn de eerste generatie die de gevolgen van klimaatverandering merkt en de laatste generatie die er iets aan kan doen. Deze ontwikkeling raakt iedereen en iedereen heeft hierin een rol te spelen. Maar, weten is nog geen doen. Daarbij is het niet eenvoudig een nieuwe balans te vinden tussen welzijn en welvaart. Dat is een worsteling voor ons als lokale overheid, maar ook voor onze inwoners. Daarom willen we duurzaam gedrag stimuleren door mensen anders te laten kijken naar bijvoorbeeld energie, producten en maatregelen in het om het huis. We reiken de hand naar iedereen die het op eigen kracht niet redt, zoals het groeiend aantal huishoudens met energiearmoede, of geven een flinke zet wanneer het nodig is. Hierdoor stimuleren, faciliteren en regisseren we verduurzaming in een tempo dat past bij de Hoeksche Waard.

Cijfers van het World Economic Forum laten zien dat 70% van alle CO₂-uitstoot het gevolg is van winnen en verwerken van grondstoffen (Circularity Gap report 2021). Alleen het verduurzamen van het energieverbruik is lang niet genoeg om de klimaatdoelen te halen. Een belangrijke bijdrage moet komen van het ombouwen van de economie tot een circulair systeem. Als Hoeksche Waard sluiten we ons aan bij de landelijke doelstelling om in 2050 volledig circulair te zijn. We richten ons op de onderwerpen: consumenten, bouw&infra, kringlooplandbouw, bedrijfsleven en zwerfafval.

Het belang van preventie en een gezonde leefstijl wordt alsmaar groter vanwege de (dubbele) vergrijzing en de toenemende druk op de zorg. Daarnaast nemen gezondheidsrisico's toe door hitte en infectieziekten. We zien daarbij dat de vaccinatiebereidheid in sommige kernen laag is. We zien ook dat de mentale gezondheid van inwoners achteruit is gegaan, dat meer mensen ongezonder leven en dat gezondheidsverschillen toenemen.

Voor de oudere inwoners is het van groot belang dat zij weten wat zij zelf kunnen doen om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te wonen en waar zij informatie, advies en ondersteuning kunnen krijgen als dat nodig is. Al deze uitdagingen vragen om inzet en aandacht van de gemeente vanuit zowel het sociale als fysieke domein.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
In 2050 is de Hoeksche Waard klimaatneutraal.	We voeren het uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard richting energieneutraal (2022 – 2026)' uit en stimuleren daarmee inwoners en ondernemers om de beweging te maken naar een energieneutrale Hoeksche Waard.	2022 - 2026
	We voeren het uitvoeringsprogramma 'Circulaire Economie (2022 – 2026)' uit en stimuleren daarmee inwoners en ondernemers om de beweging te maken naar een circulaire Hoeksche Waard.	2022 -2026
Een sociaal en verbonden Hoeksche Waard waar inwoners naar elkaar omzien en iedereen zichzelf mag zijn. Iedere inwoner van de Hoeksche Waard, van jong tot oud en ongeacht waar de wieg staat, heeft de kans om een gezond en veilig leven te leiden en zich te ontwikkelen om naar vermogen mee te doen in de samenleving.	We stellen een nota publieke gezondheid 2024 – 2027 op en geven daar uitvoering aan.	2024 - 2027
	We stellen een preventie- en handhavingsplan Alcohol 2024 – 2027 op en geven daar uitvoering aan.	2024 - 2027
	We stellen een integraal uitvoeringsprogramma Gezond en Actief Leven Akkoord op en voeren dat uit.	2024 - 2026

Wat mag het kosten?

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
7.1 Volksgezondheid	94	566	545	545	343	343
7.4 Milieubeheer	117	8	1.665	1.590	1.608	1.608
Totaal Baten	211	574	2.210	2.136	1.951	1.951
7.1 Volksgezondheid	-4.421	-5.148	-5.209	-5.208	-5.008	-5.011
7.4 Milieubeheer	-3.710	-5.616	-4.621	-4.628	-4.632	-4.282
Totaal Lasten	-8.131	-10.765	-9.830	-9.836	-9.640	-9.292
Totaalsaldo van baten en lasten	-7.920	-10.190	-7.620	-7.700	-7.689	-7.342
7.1 Volksgezondheid	23	0	0	0	0	0
7.4 Milieubeheer	562	1.252	1.336	379	361	4
Totaal Onttrekkingen reserves	585	1.252	1.336	379	361	4
7.4 Milieubeheer	-1.350	0	-1.032	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-1.350	0	-1.032	0	0	0
Geraamd resultaat programma 7. Volksgezondheid en milieu	-8.685	-8.939	-7.315	-7.322	-7.328	-7.337

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid

Dit samenwerkingsverband draagt - vanuit het beginsel van verlengd lokaal bestuur - bij aan het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de deelnemers. Dit bevordert een evenwichtige en voorspoedige ontwikkeling in het gebied. De dienst behartigt die belangen door het bepalen van de hoofdlijnen van gewenste ontwikkelingen. Dat gebeurt door sturing, ordening, integratie en, in voorkomende gevallen, dooruitvoering in de taakvelden publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning; meer in het bijzonder huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

De Omgevingsdienst ondersteunt de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder. Ook begeleidt de dienst bij de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de wetten die artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht noemt.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
% Hernieuwbare elektriciteit (uit zon, wind, etc.)	2021	82,7	33,2	geen data

2.9 Programma 8 Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Tot het programma Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening behoren de taakvelden ruimte en leefomgeving, grondexploitatie (anders dan bedrijventerreinen), wonen en bouwen.

Wat gebeurt er om ons heen?

Wonen en volkshuisvesting

De vraag naar woningen blijft landelijk, en zeker in de Randstad, groter dan het aanbod. In onze gemeente willen we meer woningen bouwen om te voldoen aan de vraag van onze inwoners die op het eiland willen (blijven) wonen en jonge huishoudens die zich willen vestigen in de mooie Hoeksche Waard. Conform de woningbouwafspraken in de Regionale realisatieagenda (woondeal) streven we naar het bouwen van tenminste 2/3 betaalbare woningen, waarvan 30% sociale huur. Het is onder de huidige marktomstandigheden uitdagend om het doel van 500 woningen per jaar te halen.

We hebben speciale aandacht voor jongeren, ouderen en andere kwetsbare doelgroepen. We stimuleren doorstroming van doelgroepen naar een voor hen passende woning. Dit geldt in het bijzonder voor ouderen. Een aanzienlijk deel van de woningbouwopgave van de komende jaren moet dan ook bestaan uit nultredenwoningen, geclusterde woonvormen en verpleegzorgplekken.

Om voortgang in de woningbouwproductie te houden, maken we in een vroegtijdig stadium van een ontwikkeling scherpe en bindende afspraken met ontwikkelaars over programma, planning en fasering. De gemeentelijke inzet richt zich op ontwikkelaars die de stap tot realisatie daadwerkelijk willen en ook kunnen maken. Dit betekent dat op woningbouwlocaties waar ontwikkelende partijen niet voldoende vaart maken, de gemeente een pas op de plaats maakt. In navolging van de afspraken uit de Regionale realisatieagenda zetten we onze afstemming met ontwikkelende partijen en partners aan de versnellingstafel voort in 2024.

Minstens zo belangrijk als de voortgang is het bouwen van het juiste woningtype, in het juiste prijssegment op de juiste plek, zoals ook staat opgenomen in de Visie Wonen Welzijn Zorg 2030. Dit vraagt om strategische afwegingen en specifieke sturing. Daarom bekijken we nieuw te ontwikkelen locaties altijd met een integrale blik waarbij maatschappelijke meerwaarde een basisvoorwaarde is.

Omgevingswet

Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. De wet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. Ook biedt de Omgevingswet de mogelijkheid om met overzichtelijker regels de leefomgeving meer in samenhang in te richten. Het biedt daarnaast meer ruimte voor lokaal maatwerk en leidt tot een betere en snellere besluitvorming. De wet is veelomvattend en heeft grote impact op de organisatie. Wij deden de afgelopen jaren er alles aan om de implementatie van de nieuwe wet soepel te laten verlopen en aan alle wettelijke vereisten uit de wet te voldoen. De komende jaren zullen wij voor het eerst gaan werken en ervaring opdoen met de nieuwe wet. Belangrijke activiteit

voor de komende jaren is de vormgeving van een gebiedsdekkend omgevingsplan. Daarvoor hebben we vanuit het overgangsrecht de tijd tot 1 januari 2032.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken	Wat gaan we ervoor doen	Wanneer
Maatschappelijk effect/Doel	Subdoel/Speerpunt	Planning
Het grondbeleid inzetten als een middel om onze (ruimtelijke) opgaven en doelstellingen te verwezenlijken.	Nota Grondbeleid opstellen & onderzoek naar actief grondbeleid.	2024
Actueel woonbeleid.	Woonvisie actualisatie (implementatie in Omgevingsvisie en daarnaast opstellen volkshuisvestelijk programma).	2024 - 2025
Woningbehoefteonderzoek	In navolging van de provinciale prognoses wordt de gemeentelijke woningbehoefteprognose geactualiseerd.	2024 - 2025
Een kwalitatief woningbouwprogramma met de juiste woning op de juiste plek, conform de WWZ-visie.	Activiteiten ter realisatie van onze doelstelling 'de juiste woning op de juiste plek', waaronder woningbouw van voldoende betaalbare woningen en huisvesting voor ouderen en overige aandachtsgroepen.	2024 - 2026
Behoud van jonge huishoudens en instroom van jonge huishoudens faciliteren om de demografische balans te behouden.	Behoud van jonge huishoudens en faciliteren instroom.	2024 - 2026
Een continue toevoeging van 500 woningen per jaar aan de woningvoorraad om te voldoen aan de vraag.	Voortgang behouden en versnellen woningbouwproductie.	2024 - 2026
Inwerkingtreding omgevingswet.	Realisatie van een gebiedsdekkend omgevingsplan.	2032

Wat mag het kosten?

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
8.1 Ruimte en leefomgeving	7.296	2.330	878	499	499	499
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	917	3.910	874	2.268	44	44
8.3 Wonen en bouwen	5.058	4.984	3.749	3.119	3.119	3.119
Totaal Baten	13.271	11.224	5.501	5.886	3.662	3.662
8.1 Ruimte en leefomgeving	-6.304	-5.548	-3.533	-3.192	-3.202	-3.215
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-622	-3.992	-866	-2.269	-49	-49
8.3 Wonen en bouwen	-5.182	-7.457	-5.552	-5.529	-5.548	-5.520
Totaal Lasten	-12.108	-16.997	-9.951	-10.991	-8.799	-8.783
Totaalsaldo van baten en lasten	1.163	-5.772	-4.450	-5.105	-5.137	-5.121
8.1 Ruimte en leefomgeving	4.170	1.475	270	300	300	300
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	366	144	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	0	100	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen reserves	4.536	1.718	270	300	300	300
8.1 Ruimte en leefomgeving	-5.150	-422	-80	-80	-80	-80
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-443	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-5.593	-422	-80	-80	-80	-80
Geraamd resultaat programma 8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	106	-4.476	-4.260	-4.885	-4.917	-4.902

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Er zijn binnen dit programma geen verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Demografische druk (Groene + grijze druk tov 20-64 jarigen)	2023	80,6	70,3	79,9
Aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen	2022	9,8	9,3	9,1

2.10 Algemene Dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Voor het onderdeel Algemene Dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien zijn, met uitzondering van het onderdeel overhead (bedrijfsvoering), geen afzonderlijke doelstellingen en activiteiten geformuleerd. Voor de doelstellingen en activiteiten met betrekking tot overhead / bedrijfsvoering (taakveld 0.4), wordt verwezen naar paragraaf 3.5 Bedrijfsvoering.

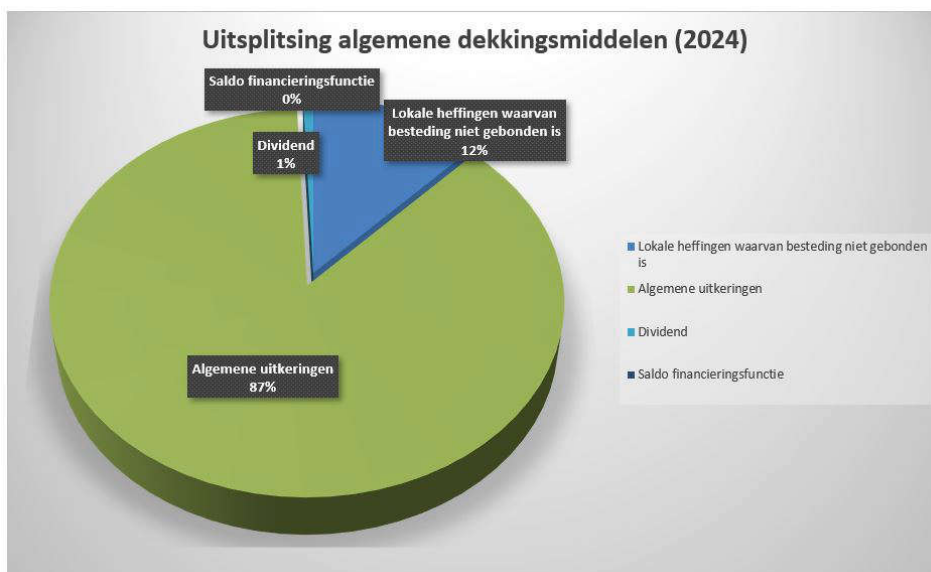
Algemene Dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de lokale heffingen, de algemene uitkering, dividendinkomsten, het saldo van de financieringsfunctie (verschil tussen de aan taakvelden toegerekende rekenrente en de werkelijk betaalde rente over lang- en kortlopende leningen, ook wel renteresultaat genoemd) en eventuele overige algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen dienen ter dekking van de in de programma's opgenomen kosten.

X €1.000

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
3. Dividend	1.229	1.229	1.229	1.229
4. Saldo financieringsfunctie	-1	-357	-936	-901
1. Lokale heffingen waarvan besteding niet gebonden is*	21.182	21.423	21.601	21.769
2. Algemene uitkering	152.364	153.515	142.309	141.463
	174.773	175.809	164.203	163.559

*Deze heffingen bestaan uit de (on)roerende zaakbelasting, toeristenbelasting, reclamebelasting en hondenbelasting

Overhead

De overheadkosten bestaan uit de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. Voorbeelden zijn het management, personeelszaken, informatievoorziening en automatisering, huisvesting, financiën etc.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (vpb) betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. De aangifte wordt gesplitst in vpb over activiteiten van grondexploitaties en overige activiteiten. Voor grondexploitaties vindt jaarlijks een beoordeling plaats of er sprake is van fiscale winst. Voor de overige activiteiten, wijken inkomsten en uitgaven niet substantieel af van voorgaande jaren. De conclusie is dat de gemeente voor deze activiteiten geen ondernemer in fiscale zin vormt.

Onvoorzien

In de Begroting 2024 is, conform de financiële verordening en geformuleerde grondslagen en uitgangspunten, een raming voor onvoorziene uitgaven opgenomen, gebaseerd op (afgerond) €1 per inwoner.

Wat mag het kosten?

Taakveld	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
0.4 Overhead	299	388	112	112	112	112
0.5 Treasury	1.160	1.388	1.262	1.262	1.262	1.262
0.61 OZB woningen	10.299	10.937	11.625	11.800	11.953	12.097
0.62 OZB niet-woningen	7.610	8.099	8.583	8.649	8.674	8.698
0.64 Belastingen overig	745	748	797	797	797	797
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	144.000	144.669	152.364	153.515	142.309	141.463
0.8 Overige baten en lasten	328	90	92	92	92	92
Totaal Baten	164.441	166.318	174.834	176.227	165.199	164.520
0.4 Overhead	-31.679	-39.440	-33.624	-32.650	-31.772	-31.334
0.5 Treasury	-106	-368	-98	-456	-1.032	-997
0.61 OZB woningen	-458	-594	-619	-619	-619	-619
0.64 Belastingen overig	-378	-331	-374	-374	-374	-374
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	25	-750	-1.250	-1.750	-1.750
0.8 Overige baten en lasten	-137	-290	-310	-310	-310	-311
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	83	-70	-72	-72	-72	-72
Totaal Lasten	-32.675	-41.068	-35.846	-35.730	-35.929	-35.457
Totaalsaldo van baten en lasten	131.766	125.250	138.989	140.497	129.269	129.063
0.10 Mutaties reserves	1.277	28.365	657	0	0	0
0.4 Overhead	13.364	7.083	3.562	1.780	1.263	1.058
0.5 Treasury	0	0	0	0	0	0
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	25	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen reserves	14.666	35.448	4.219	1.780	1.263	1.058
0.10 Mutaties reserves	-1.277	-28.365	-657	0	0	0
0.4 Overhead	-7.983	0	0	0	0	0
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-4.390	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-13.650	-28.365	-657	0	0	0
Geraamd resultaat programma 9. Algemene dekkingsmiddelen, overhead, Vpb en onvoorzien	132.782	132.333	142.550	142.277	130.532	130.121

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van doelstellingen

GR Samenwerking Vastgoedinformatie, Heffing en Waardebepaling (SVHW)

De doelstelling van de gemeenschappelijke regeling is een doelmatige uitvoering van werkzaamheden voor de heffing en invordering van belastingen, heffingen en rechten, de Wet waardering onroerende zaken, de administratie van vastgoedgegevens, het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden en de Wet basisregistraties adressen en gebouwen.

Stichting Inkoopbureau West-Brabant

Deze stichting dient indirect diverse openbare belangen. Door het faciliteren van een regionaal inkoopbureau behaalt de stichting voordelen op financieel, kwalitatief en procesmatig gebied voor de deelnemers.

Stedin

Centraal staat het betrouwbaar, veilig en maatschappelijk verantwoord leveren van energie en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten en samenwerking en deelneming in andere rechtspersonen.

BV Gemeenschappelijk Bezit Evides

Gemeente Hoeksche Waard neemt samen met gemeenten en provincies in Zuid-Holland en Zeeland deel in de BV Gemeenschappelijk Bezit Evides. Op haar beurt is de BV 50% eigenaar van het drinkwaterleidingbedrijf Evides. Evides levert drinkwater aan huishoudens en bedrijfsleven en houdt zich ook steeds meer bezig met de levering van industriewater en diensten op het gebied van afvalwater- en rioolwaterzuivering.

Bank Nederlandse Gemeenten

De gemeente heeft van oudsher aandelen in de BNG. Doelstelling van de bank is een voordelige financiële dienstverlening en kredietverstrekking, om zo te kunnen bijdragen aan de maatschappelijke voorzieningen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (04-09-2023))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Woonlasten éénpersoonshuishouden in €	2023	691	860	863
Woonlasten meerpersoonshuishouden €	2023	793	942	940
Gemiddelde WOZ-waarde woningen x € 1.000	2022	309	317	311
Gemiddelde WOZ-waarde woningen x € 1.000	2023	361	369	geen data
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	2024	6,8	*	*
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	2024	6,1	*	*
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	2024	805	*	*
Externe inhuur (% van totale loonkosten)	2024	22%	*	*
Overhead (% van de totale lasten)	2024	13%	*	*
*Geen gegevens beschikbaar in "Waar staat he gemeente.nl"				

In bovenstaande tabel zijn enkele velden niet ingevuld in de kolom "Nederland" en "Gemeente weinig stedelijk". De reden hiervan is dat deze gegevens niet in de landelijke database "Waar staat je gemeente" staan waarop gemeenten deze gegevens moeten baseren.

Toelichting Kengetal Externe Inhuur begroting 2024:

Bij het Kengetal Externe Inhuur is een percentage opgenomen van 22%. Deze doelstelling van 22% externe inhuur is conform het collegebesluit d.d. 30 mei 2023. Daarmee wordt invulling gegeven aan het raadsbesluit van 15 februari 2022 en de daarop gevolgde verkenning met de auditcommissie om de externe inhuur terug te dringen naar een structureel realistisch niveau.

Het percentage van alle externe inhuur ten opzichte van de loonsom bij gemeente Hoeksche Waard was in 2021 29% en bedroeg in 2022 25%. Streven dat door het college is vastgesteld, is een maximale norm van 18% van de loonsom aan externe inhuur in 2026. Dit is een doelstelling waarop gestuurd wordt en waarvan het realistisch wordt geacht hier tussen 2023 en 2026 in stappen van 2% naartoe te werken:

2023	2024	2025	2026
24%	22%	20%	18%

3 Paragrafen

gemeente
Hoeksche Waard

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting voor een aantal specifieke onderwerpen. Dit hoofdstuk werkt de volgende paragrafen uit:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Regio Deal
- Wet open overheid (Woo)

3.1 Lokale Heffingen

Inleiding

De prijsindexatie en de aanpassing van de tarieven die in deze (primaire) begroting zijn opgenomen zijn gebaseerd op de gegevens zoals opgenomen in de meicirculaire 2023 van het gemeentefonds zijn gepubliceerd. Hierbij was een prijsindexcijfer van 3% van toepassing. In de septembercirculaire 2023 van het gemeentefonds wordt uitgegaan van hogere inflatiecijfers (3,3% in plaats van 3,0%). Dit wordt in het raadsvoorstel bij de programmabegroting 2024-2027 voorgesteld en is derhalve nog niet vertaald in deze paragraaf van de primaire begroting 2024-2027. Tevens wordt in voorgenoemde raadsvoorstel (dekkingsplan) voorgesteld om een inflatiecorrectie op de ozb over 2022 en een tariefstijging voor begraven door te voeren. Ook deze effecten zijn nog niet verwerkt in deze paragraaf.

De paragraaf lokale heffingen geeft inzicht in de gemeentelijke heffingen

In deze paragraaf staat informatie over de gemeentelijke belastingen en rechten (gebonden heffingen) die in onze gemeente van toepassing zijn, het beleid rondom de lokale heffingen een overzicht van de tarieven, een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk in het tijdvak 2024-2027.

Algemene uitgangspunten

Belastingen, zoals Onroerendezaakbelasting en Hondenbelasting zijn algemene dekkingsmiddelen. De opbrengsten zijn vrij besteedbaar. Dit in tegenstelling tot de gebonden heffingen zoals Rioolheffing of Afvalstoffenheffing. Deze middelen moeten verplicht besteed worden aan het doel waarvoor zij geïnd worden. In onderstaand overzicht geven wij aan welke belastingen wij heffen, wat de heffingsmaatsaf is en wat het beoogd doel is.

Omschrijving	maatstaf	beoogd doel
Belastingen Onroerende zaakbelasting	WOZ waarde	algemeen dekkingsmiddel
Roerende zaakbelasting	waarde roerende zaak	algemeen dekkingsmiddel
Hondenbelasting	aantal honden	algemeen dekkingsmiddel
Toeristenbelasting	aantal overnachtingen	algemeen dekkingsmiddel
Watertoeristenbelasting	aantal etmalen verblijf	algemeen dekkingsmiddel
Reclamebelasting	WOZ waarde	bestrijding van kosten gericht op veiligheid ,leefbaarheid of ontwikkeling van het aangewezen gebied waar de belasting geheven wordt.
Baatbelasting	bedrag per onroerende zaak	verhalen van kosten, gemaakt voor het tot stand brengen van de voorziening
Rechten		
Rioolheffing won. eigenaar	vast bedrag	dekking van kosten voor onderhoud en vervanging riolering
Rioolheffing won.gebruiker	aantal gebruikers	dekking van kosten voor onderhoud en vervanging riolering
Rioolheffing niet won. eigenaar	WOZ waarde	dekking van kosten voor onderhoud en vervanging riolering
Rioolheffing niet won. gebruiker	WOZ waarde	dekking van kosten voor onderhoud en vervanging riolering
Lijkbezorgingsrechten	diversen (verschillend per dienst)	dekking van de kosten van diensten, nader omschreven in de tarieventabel bij de verordening
Leges	diversen (verschillend per dienst)	dekking van de kosten van dienstverlening, nader omschreven in de tarieventabel bij de verordening
Afvalstoffenheffing	vast bedrag verhoogd met een bedrag per lediging	dekking van de kosten voor afvoer en verwerking van huishoudelijk afval
Haven- en kadegelden	diversen (verschillend per haven)	dekking kosten onderhoud havens en kades.
Marktgeden	vierkante meters gebruik	dekking van kosten verbonden aan gebruik van een marktstandplaats
BIZ	diversen (verschillend per BIZ vereniging)	bestrijding van kosten gericht op veiligheid ,leefbaarheid of ontwikkeling van de bedrijveninvesteringszone

Woonlasten

De gemeentelijke woonlasten bestaan uit onroerendezaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing en rioolheffing. De gemeentelijke belastingen stijgen in 2024 met inflatiecorrectie (3%). De gebonden heffingen (zoals afvalstoffenheffing, rioolheffingen en leges) mogen wettelijk maximaal 100% kostendekkend zijn, inclusief toe te rekenen compensabele btw, mutaties in voorzieningen en toe te rekenen kosten voor overhead. Ook voor deze gebonden heffingen is de inflatiecorrectie toegepast.

We streven naar zo laag mogelijke lokale lasten

Activiteiten voeren we uit tegen zo laag mogelijke kosten voor inwoners en bedrijven. Bij de rechten streven we zo veel mogelijk naar kostendekkende tarieven.

Kostenonderbouwing volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV)

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf lokale heffingen kostenonderbouwingen voor belastingtarieven zijn opgenomen. Dit geldt voor de gebonden heffingen. In deze paragraaf zijn kostenonderbouwingen opgenomen volgens het BBV-model. Deze geven inzicht dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

Overhead rekenen we toe volgens een opslag

De apparaatskosten bestaan uit directe loonkosten en overhead (loonkosten ondersteunend personeel, huisvesting, ICT etc.). De directe loonkosten rekenen we rechtstreeks toe op basis van de geraamde tijdsbesteding. Overhead rekenen we via een opslagpercentage toe aan de directe loonkosten. Het percentage bepalen we door de overhead te delen door de totale directe loonkosten. Voor 2024 is dit percentage 79%. Wij passen een correctie toe voor kosten die niet aan de gebonden heffingen toegerekend kunnen worden.

Opbrengst lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de opbrengsten van de lokale heffingen zoals opgenomen in de begroting 2024-2027.

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	JR 2022	Begr 2023	2024	2025	2026	2027
Belastingen						
Onroerende zaakbelasting	17.908	19.030	20.203	20.444	20.622	20.790
Roerende zaakbelasting	-	5	10	10	10	10
Hondenbelasting	631	626	671	671	671	671
Toeristenbelasting (incl water-)	130	189	190	190	190	190
Reclamebelasting	101	112	109	109	109	109
Baatbelasting	9	10	10	10	10	10
Subtotaal (a)	18.780	19.972	21.193	21.434	21.612	21.780
Rechten						
Rioolheffing	8.583	9.211	9.733	10.017	10.386	10.669
Lijkbezorgingsrechten	1.423	1.397	1.320	1.320	1.320	1.320
Leges	6.612	4.523	5.442	4.812	4.812	4.812
Afvalstoffenheffing	8.349	9.720	10.595	10.595	10.595	10.595
Haven- en kadegelden	108	58	60	60	60	60
Marktgeden	21	23	24	24	24	24
Subtotaal (b)	25.096	24.933	27.294	26.948	27.198	27.480
Overig						
BIZ	78	147	178	178	178	178
subtotaal (c)	78	147	178	178	178	178
Totaal (a+b+c)	43.954	45.052	48.664	48.559	48.987	49.437

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit voor OZB is het verschil tussen de begrote opbrengst en de norm volgens de "artikel-12-status". Zolang de geraamde opbrengsten lager liggen dan de norm-opbrengst, komt de gemeente niet in aanmerking voor een aanvullende uitkering uit het Gemeentefonds. De onbenutte belastingcapaciteit geven wij in de onderstaande tabel weer.

Bedragen * € 1.000

omschrijving	gemiddeld voor vorig jaar*	art 12	max cf art 12	waarde	max opr. (a)	begroot 2024 (b)	onbenutte cap. (a-b)
woningen	0,0890%	120%	0,1068%	15.112.500	16.140	11.625	4.515
niet woningen eigenaren	0,3145%	120%	0,3774%	1.851.750	6.989	4.956	2.033
niet woningen gebruikers	0,2248%	120%	0,26976%	1.621.750	4.375	3.622	753
Totaal					27.503	20.203	7.301

Lokale lastendruk meerpersoonshuishoudens

De onroerendezaakbelasting (OZB) voor woningen, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing bepalen het totaal van de lokale lasten. In onderstaand overzicht geven wij de gemiddelde lasten 2024 van Hoeksche Waard weer naast het landelijk gemiddelde. Uitgangspunt hierbij is een meerpersoonshuishouden met een eigen woning met een (gemiddelde) waarde van € 373.000.

Lastendruk	2024	2023	verschil	%verschil
meerp. Huish met eigen woning				
totaal	totaal	totaal	2024-2023	tov 2023
OZB	287	279	8	2,87%
rioolheffing	226	217	9	4,15%
afvalstoffenheffing	266	249	17	6,79%
Lastendruk	779	745	34	4,55%
gemiddelde Nederland 2023*		944		

*Bron: Coelo 2023

Onroerende- en roerende zaakbelastingen (OZB en RZB)

Bij de onroerende- en roerende zaakbelastingen is de (her-) waardering (wet WOZ) van belang. De WOZ-waarde wordt jaarlijks vastgesteld. De belasting wordt uitgedrukt in een percentage van deze waarde. Voor belastingjaar 2024 gaat het om de waarde op de peildatum 1 januari 2023. Waardestijging van bestaande panden is in het tarief gecorrigeerd (verlaging van de tarieven). Vervolgens is de inflatiecorrectie (3% voor 2024) toegepast.

De tarieven voor OZB en RZB zijn wettelijk verplicht aan elkaar gelijk. Hieronder treft u een overzicht aan van de tarieven 2024 en vergelijkende cijfers 2023 en het landelijk gemiddelde over 2023.

OZB / RZB tarieven	2024	2023	landelijk 2023*
woningen	0,07692%	0,07916%	0,0890%
niet woningen eigenaren	0,26762%	0,26110%	0,3145%
niet woningen gebruikers	0,22333%	0,21805%	0,2248%

*Bron: Coelo 2023

Hondenbelasting

Hondenbelasting is een van de oudste, nu nog bestaande, belastingen van ons land. Van de 342 gemeenten komt deze belasting bij 138 gemeenten voor (40%). Deze belasting is een algemeen middel en hoeft niet verplicht besteed te worden aan hondenbeleid. Op de tarieven voor 2024 is de eerdergenoemde inflatiecorrectie van 3% toegepast. Voor hulphonden en honden in een asiel geldt een vrijstelling van hondenbelasting. Ter vergelijking geven wij onderstaand ook het tarief 2023 en het landelijk gemiddelde over 2023 (van gemeenten waar hondenbelasting is ingevoerd).

Hondenbelasting	2024	2023	landelijk gemiddelde*
eerste hond	96	93	34
volgende hond	169	164	niet bekend
kennel	408	397	niet bekend

*Bron: Coelo 2023

Toeristenbelasting en watertoeristenbelasting

Toeristenbelasting geldt voor het overnachten in hotels, pensions etc. Watertoeristenbelasting geldt voor het verblijven in een haven per etmaal. In plaats van een bedrag per nacht kan ook voor een vast bedrag voor een heel seizoen gekozen worden (forfait). Het tarief voor 2024 bedraagt € 1,25 per nacht/etmaal.

Dagtoeristenbelasting

De raad heeft op 21 september 2021 besloten om deze belasting vanaf 2022 gefaseerd af te bouwen. In 2023 werd nog 25% van het tarief over 2021 geheven. Vanaf 2024 wordt geen dagtoeristenbelasting meer geheven.

Rioolheffing

De opbrengsten rioolheffing dekken, naast de kosten van het rioleringsstelsel, ook kosten die voortvloeien uit de Wet gemeentelijke watertaken. Om schommelingen in de tarieven te voorkomen, maken we gebruik van een voorziening voor riolering. Het tarief voor rioolheffing is naast de indexering met 3%, verhoogd met 1%. Deze verhoging komt voort uit het door de gemeenteraad op 13 oktober 2020 vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025. Het tarief voor het eigenaarsdeel bedraagt in 2024 € 113,10 en voor het gebruikersdeel €56,55 (1-persoonshuishouden) of € 113,10 (meerpersoonshuishouden). Hieronder geven wij een overzicht van de baten en lasten in 2024 en daarbij de mate van kostendekking van de heffing.

Bedragen * € 1.000

Kostendekking Rioolheffing	
netto kosten	6.472
direct toe te rekenen kosten	1.344
overhead	946
BTW	1.771
totale lasten	10.533
opbrengsten	9.733
overige opbrengsten	146
totale baten	9.880
dekkingspercentage (ex mutatie voorziening)	94%
mutatie egalisatie voorz (onttrekking)	653

Lijkbezorgingsrechten

De tarieven voor deze rechten zijn aangepast met 3%. Daarbij is rekening gehouden met de verhouding tussen de tarieven zoals vastgelegd in het beleid dat de raad in 2020 vaststelde. Hieronder geven wij een overzicht van de baten en de lasten in 2024 en daarbij de mate van kostendekking van deze heffing.

Bedragen * € 1.000

Kostendekking lijkbzorgingsrechten	
Netto kosten	1.201
direct toe te rekenen kosten	1.303
overhead	918
BTW	-
totale lasten	3.423
totale baten	1.439
Dekkingspercentage	42%
mutatie egalisatie voorz (onttrekking)	96

Leges

Door de invoering van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen, naar verwachting per 1 januari 2024, is hoofdstuk 2 van de Legesverordening (Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet) aangepast aan de nieuwe situatie. We hebben hiervoor de modelverordening van de VNG gevolgd. In hoofdlijn zijn de tarieven van 2023 met een inflatiecorrectie van 3% verhoogd. Daar waar sprake is van een percentage, is dat percentage gelijk gebleven.

Door de invoering van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen, zijn de leges voor bouwactiviteiten (artikel 2.4 van de Legesverordening 2023), in de verordening 2024 gesplitst in een "bouwtechnisch deel" (artikel 2.5) en een "ruimtelijk deel" (artikel 2.6). Tezamen zijn deze tarieven vrijwel gelijk aan de 'oude' tarieven van 2023.

Nieuw in de verordening zijn Leges voor het vooroverleg en/of intaketafel en het doorgeleiden naar de omgevingstafel. Achtergrond hiervan is dat in dit voortraject werkzaamheden gedaan worden die bij de daadwerkelijke aanvraag omgevingsvergunning gebruikt kunnen worden. Het is dan ook redelijk dat voor deze werkzaamheden wordt betaald. Wordt na het vooroverleg een aanvraag omgevingsvergunning ingediend, dan wordt 80% van de leges van het vooroverleg in mindering gebracht op de leges die voor de aanvraag berekend worden. Het informatie overleg waarbij alleen algemene informatie over het omgevingsplan en vergunning vrij bouwen wordt verstrekt, blijft gratis.

Ook nieuw onder de Omgevingswet is het heffen van milieuleges. De tarieven hiervoor zijn door de Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid (OZHZ), die de hieraan verbonden werkzaamheden uitvoert, aangeleverd. Deze tarieven worden door alle gemeenten die deelnemen in de OZHZ gelijk gehanteerd

De tarieventabel behorende bij de Legesverordening bestaat uit 3 hoofdstukken:

1. Algemene Dienstverlening.

2. Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet
3. Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn (EDR).

Binnen de legesverordening mogen we overschotten op onderdelen inzetten voor tekorten op andere onderdelen (kruissubsidiering). De begrote baten en lasten 2024 en de mate van kostendekking is hieronder zowel op totaalniveau van de verordening als gesplitst per hoofdstuk weergegeven. In onderstaande berekeningen hebben wij rekening gehouden met de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024.

*Bedragen * € 1.000*

Kostendekkendheid leges per hoofdstuk	
Hdfstk 1 Alg.dienstverlening	
netto kosten	884
direct toe te rekenen kosten	838
overhead	627
BTW	8
totale lasten	2.357
opbrengsten	1.669
Dekkingspercentage	71%
Hdfstk 2 Omgevingsvergunningen	
netto kosten	947
direct toe te rekenen kosten	1.507
overhead	1.116
BTW	195
totale lasten	3.765
opbrengsten	3.699
Dekkingspercentage	98%
Hdfstk 3 Dienstverlening EDR	
netto kosten	-
direct toe te rekenen kosten	296
overhead	219
BTW	-
totale lasten	515
opbrengsten	74
Dekkingspercentage	14%
Kostendekkendheid Leges totaal	
netto kosten	1.831
direct toe te rekenen kosten	2.642
overhead	1.961
BTW	203
totale lasten	6.637
opbrengsten	5.442
dekkingspercentage	82%

Afvalstoffenheffing

De heffing vergoedt de kosten voor inzameling van huishoudelijk afval. RAD BV voert de inzameling voor de gemeente uit. Hiervoor is een dienstverleningsovereenkomst gesloten die jaarlijks geïndexeerd wordt.

Het tarief van de heffing is ten opzichte van 2023 gestegen met ca 7% en bedraagt gemiddeld € 266,- (2023: € 249,-). Het landelijk gemiddelde tarief kwam in 2023 uit op € 329,- voor meerpersoonshuishoudens (bron: Coelo 2023). Hieronder geven wij een overzicht van de baten en lasten in 2024 en de mate van kostendekking van de heffing.

*Bedragen * € 1.000*

Kostendekking Afvalstoffenheffing	
netto kosten	9.647
btw	1772
direct toe te rekenen kosten	-
overhead	-
totale lasten	11.418
<hr/>	
Opbrengsten heffing	10.595
overige opbrengsten	823
totale baten	11.418
Dekkingspercentage	100,0%
mutatie egalisatie voorz	0

*Bedragen * € 1.000*

Haven- en kadegelden

De tarieven voor haven- en kadegelden zijn, ten opzichte van 2023, aangepast met de inflatiecorrectie van 3%. Hieronder geven wij een overzicht van de baten en lasten in 2024 en de mate van kostendekking van de heffing.

*Bedragen * € 1.000*

Kostendekking Haven en kadegelden	
netto kosten	170
direct toe te rekenen kosten	5
overhead	4
BTW	16
totale lasten	195
<hr/>	
opbr. Haven-kadegelden	58
overige opbrengsten	40
totale baten	98
dekkingspercentage	50%

Marktgelden

De tarieven voor marktgelden zijn aangepast ten opzichte van 2023 met de inflatiecorrectie van 3%. Hieronder geven wij een overzicht van de baten en lasten 2024 en de mate van kostendekking van de heffing.

Bedragen * € 1.000

Kostendeckendheid Marktgeldden	
netto kosten	40
direct toe te rekenen kosten	8
overhead	6
BTW	8
totale lasten	63
<hr/>	
opbr marktgeldden	24
overige opbrengsten	-
totale baten	24
dekkingspercentage	38%

Bedrijfsinvesteringszones (BIZ)

Volgens de Wet op de bedrijfsinvesteringszones (BIZ) kan de gemeenteraad onder de naam BIZ- bijdrage een belasting instellen binnen een bepaald gebied in de gemeente. Per gebied wordt een verordening opgesteld. Een verordening heeft een maximale looptijd van 5 jaar. In totaal kent de gemeente 7 BIZ verordeningen; Puttershoek, Zuid-Beijerland, Oud-Beijerland de Bosschen, Oud-Beijerland Hoogerwerf, Strijen, 's Gravendeel en Numansdorp.

Reclamebelasting

Reclamebelasting geldt alleen voor niet-woningen in een aangewezen gebied (het centrum van Oud-Beijerland). De opbrengsten zijn bestemd voor de stichting Centrummanagement Oud-Beijerland. Hierover is met de stichting een overeenkomst gesloten. Het tarief voor reclamebelasting bestaat uit een vast bedrag en variabelbedrag, gekoppeld aan de WOZ-waarde. Het vaste deel is gecorrigeerd voor de inflatiecorrectie en bedraagt in 2024 € 347 (€ 337 in 2023). Bij het variabele deel is eveneens rekening gehouden met de inflatiecorrectie. Dit tarief komt uit op € 1,76 (€ 1,71 in 2023) per € 1.000 WOZ-waarde boven € 250.000, met een maximum van € 1.370 (€ 1.330 in 2023).

Kwijtschelding

De Invorderingswet 1990, de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en de Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke en waterschapsbelastingen geven het wettelijk kader waarbinnen de gemeente belastingen kan kwijtschelden. Dit is vastgelegd in de Kwijtscheldingsverordening. Hierin is opgenomen dat het percentage de kosten van bestaan op 100% van de bijstandsnorm is gesteld. Dit is het wettelijk maximum. Kwijtschelding is in gemeente Hoeksche Waard mogelijk voor:

- OZB;
- RZB;
- Rioolheffing;
- Hondenbelasting, alleen voor de eerste hond;
- Afvalstoffenheffing tot een maximaal bedrag van €266;
- Leges voor een Nederlandse identiteitskaart;
- Leges voor het aanvragen van een gehandicaptenparkeerkaart;
- Leges voor de aanvraag van een gehandicaptenparkeerplaats op kenteken.

3.2 Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemeen

Met risicomanagement krijgt de gemeente inzicht in de risico's. Doel is het vergroten van het risicobewustzijn, het beheersen van de risico's en het kunnen bepalen van een volledig en goed onderbouwd weerstandsvermogen. Inzicht in de risico's stelt ons in staat om verantwoorde besluiten te nemen. Dat betekent: risico's staan in de juiste verhouding tot de vermogenspositie.

Beleidskader & Verordeningen

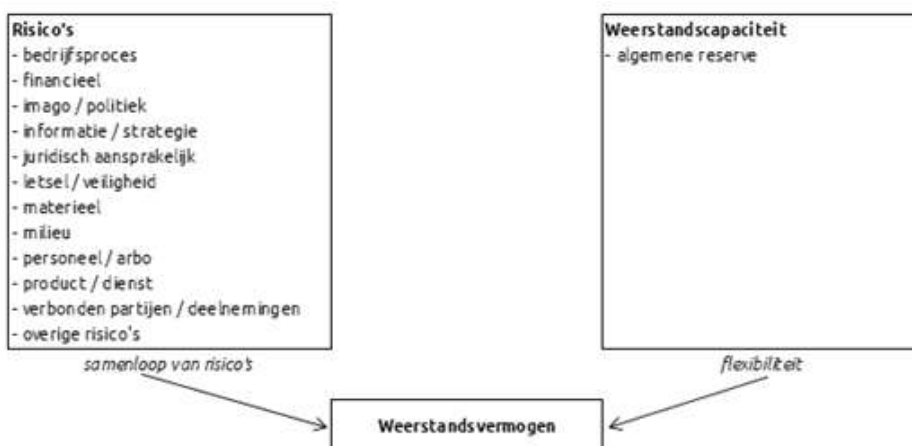
Nota risicomanagement gemeente Hoeksche Waard 2019.

Professionalisering

Om goed te kunnen sturen en onze doelen te kunnen realiseren, is risicomanagement een wezenlijk onderdeel van onze organisatie. In het kader van de invoering van de Rechtmatigheidsverantwoording is het project Three Lines gestart. Risicomanagement is een onderdeel hiervan en wordt in dit traject meegenomen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin een gemeente in staat is financiële tegenvallers (risico's) op te vangen, zonder dat de normale bedrijfsvoering daardoor wordt aangetast. Het weerstandsvermogen is het resultaat van een vergelijking tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de financiële gevolgen van de risico's. Onderstaand schema verduidelijkt dit:

Beschikbare weerstandscapaciteit

Gemeente Hoeksche Waard heeft financiële middelen beschikbaar uit de algemene reserve om onverwachte en hoge kosten te dekken. Hiervoor hoeven we het beleid en begroting niet aan te passen.

Dit geeft het volgende beeld voor de beschikbare weerstandscapaciteit:

X €1.000

Weerstandscapaciteit	2024	2025	2026	2027
Algemene reserve	84.479	84.215	80.815	80.815
Algemene reserve weerstandsvermogen	9.700	9.700	9.700	9.700
Totale weerstandscapaciteit	94.179	93.915	90.515	90.515

Bij de berekening van de weerstandscapaciteit houden we de stand van de algemene reserve aan. Deze is gelijk aan de staat van reserves en voorzieningen per 31 december van de betreffende jaarschijven.

Inventarisatie risico's

Om de risico's van onze organisatie in kaart te brengen wordt het risicoprofiel twee keer per jaar, bij de Programmabegroting en de Jaarstukken, geactualiseerd door een uitvraag in de organisatie. Het geactualiseerde risicoprofiel wordt ingevoerd in het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem).

Het verhogen van het risicobewustzijn binnen de organisatie is een vervolgstap voor het professionaliseren van risicomanagement. Het risico-denken integreren in de processen is daarbij van belang. Het inventariseren van risico's is dan een doorlopend proces, waarbij wij de risico's systematisch en cyclisch in beeld brengen. Sturing van de organisatie en het op een verantwoorde wijze nemen van besluiten is niet mogelijk zonder inzicht in de risico's die het behalen van de doelstellingen van de gemeente in de weg staan.

Het risicoprofiel van onze organisatie uit 73 risico's met een totaal financieel maximum van €35,8 miljoen. In onderstaand overzicht worden de 10 risico's weergegeven met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Het totaal van deze 10 risico's is € 13,5 miljoen. Het totaal van de overige 63 risico's is €22,3 miljoen. Deze bestaan voornamelijk uit risico's met een lage financiële impact en kleine kans. Deze risico's zijn dan ook niet van grote invloed op de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Programma	Risico oorzaak	Risico gebeurtenis	Financieel gevolg	Imago schade	Maatregelen	Kans	Financieel Maximum
Meerdere programma's	Door hogere kosten voor grondstoffen, brandstoffen, lonen en materialen blijven stijgen en de hogere eisen met betrekking tot duurzaamheidsmaatregelen stijgen	Door duurdere grondstoffen, loonkosten, materiaalkosten en brandstofkosten zijn de prijzen fors gestegen. Door het uitstellen van werkzaamheden door o.a. gebrek aan kwalitatief goed personeel	Door stijgende kosten ontstaan budgetoverschrijdingen	Vertraging van de werkzaamheden. Langer overlast voor de omgeving wat leidt tot klachten. Beeldkwaliteit openbare ruimte verslechterd.		70%	€ 5.000.000

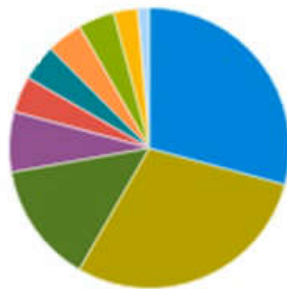
Programma	Risico oorzaak	Risico gebeurtenis	Financieel gevolg	Imago schade	Maatregelen	Kans	Financieel Maximum
	bouwkosten en kosten voor onderhoud openbare ruimte.	stijgen de kosten voor de uitvoering. Ook worden contracten eerder beëindigd dan de looptijd doordat opdrachtnemer niet kan leveren wat is overeen-gekomen.					
0. Bestuur en Ondersteuning	Verbonden partijen/ gemeenschap pelijke regelingen hebben exploitatie tekorten.	De opgaven aan de verbonden partijen/ gemeenschappelijke regelingen kunnen niet binnen de budgetten van hun eigen begroting uitgevoerd worden.	Gemeente moet een aanvullende bijdrage in het exploitatietekort doen.		Bewaking via de P&C cyclus vanuit de rapportages van de verbonden partijen inclusief de risicoanalyse	50%	€ 1.500.000
6. Sociaal Domein	Ontoereikend macrobudget SZW, verdeelproblematiek gebundelde uitkering en een eigen risico drempel van 7,5%.	Hoger aantal uitkeringsgerechtigden en/of prijs per uitkering dan in verdeelmodel SZW.	Tekort op gebundelde uitkering.			50%	€ 1.300.000
6. Sociaal Domein	Wmo is een openeinderege ling. Meer inwoners hebben recht op een vergoeding vanuit de Wmo / Sociaal Domein	Door diverse ontwikkelingen (autonome groei, wijzigingen in het sociaal domein en meer taken vanuit het rijk) toename van het aantal aanvragen, gebruikers van de Wmo	Meer aanvragen zorgt voor meer druk op de beschikbare mensen en middelen.		Monitoring trends en ontwikkelingen	50%	€ 1.000.000
2. Verkeer- Vervoer en Open	Boomwortels drukken bestrating omhoog, verzakking	Een bewoner van de gemeente leidt hierdoor fysieke	Ingediende claims in verband met materiële en fysieke schade.			50%	€ 1.000.000

Programma	Risico oorzaak	Risico gebeurtenis	Financieel gevolg	Imago schade	Maatregelen	Kans	Financieel Maximum
bare Ruimte	bestrating door bijvoorbeeld regenval of inklinking. Takken vallen van bomen.	of materiële schade.					
6. Sociaal Domein	Vanuit het transformatieplan jeugd en de ontwikkel opgaven zijn (lokale) maatregelen en activiteiten ingezet om besparingen te generaliseren om de kosten van de jeugdhulp te temperen. Het risico bestaat dat deze maatregelen minder besparingen opleveren en/of er meer tijd nodig is om deze besparingen te behalen.	De ingeboekte besparingen zoals beschreven in het lokale transformatie plan en ontwikkel opgaven worden maar gedeeltelijk behaald.	Het minder opleveren van de besparingen en/of het later oplever van besparingen heeft nadelige gevolgen voor het financiële kader.		Zo snel mogelijk inzicht creëren in de effectiviteit van de ingezette maatregelen. Het verder verstevigen van de sociale basis.	50%	€ 900.000
4. Onderwijs	Tijdens de bouw van de Brede School heeft de voormalige gemeente Strijen de BTW op de bouw verrekend in de aangifte. De Belastingdienst heeft een naheffingsaanslag opgelegd waartegen wij bezwaar hebben aangetekend.	De Hoge Raad stelt de gemeente in het ongelijk en de Belastingdienst mag een naheffing opleggen aangaande de verrekende BTW op de bouw van de Brede School	De gemeente loopt het risico dat een naheffing moet worden betaald.			50%	€ 850.000
8. Volks huis vesting, Ruimtelijke ordening en Stede-	Invoering Omgevingswet in 2021 waardoor er meer vergunningsvrij gebouwd of verbouwd mag worden.	Minder aanvragen omgevings vergunningen.	Minder inkomsten wabo leges.			70%	€ 500.000

Programma	Risico oorzaak	Risico gebeurtenis	Financieel gevolg	Imago schade	Maatregelen	Kans	Financieel Maximum
lijke vernieuwing							
6. Sociaal Domein	Zowel de huidige cao stijging als de correctie met terugwerkende kracht vallen hoger uit dan de ova indexering. Landelijk ligt er een afspraak goed opdrachtgever schap onder waarin is afgesproken dat deze cao stijgingen betaald worden door de opdrachtgever	De kosten in 2023 zijn toegenomen als gevolg van de sterk gestegen tarieven. Binnen de jeugdhulp heeft een cao correctie plaatsgevonden met terugwerkende kracht	Hogere kosten door de cao correctie en hogere stijging tarieven dan verwacht			70%	€ 481.400
Algemene dekking middelen	Onbevoegd verstrekken van gegevens, verkeerd gebruik van wachtwoorden of hacken van systemen door gebrekkige naleving procedures Algemene verordening gegevensbescherming en Baseline Informatie beveiliging	Verlies van privacy gevoelige gegevens	Claims bij openbaar worden gegevens of verlies van gegevens. Boete van de Autoriteit Persoons gegevens	Negatieve publiciteit	Investeren in bewustwording privacy en informatie veiligheid. Implementeren, borgen en toezien op naleving maatregelen.	30%	€ 1.000.000
Totaal top-10 risico's							€ 13.531.400
Totaal overige risico's							€ 22.269.824
Totaal							€ 35.801.224

Risicospreiding

Bij alle geïnventariseerde risico's staat onder welk programma het risico valt. De risicospreiding per programma ziet er als volgt uit:

Meerdere programma's	0. Bestuur en Ondersteuning
4. Onderwijs	1. Veiligheid
7. Volksgezondheid en Milieu	5. Sport, Cultuur en Recreatie
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing	2. Verkeer, Vervoer en Openbare Ruimte
6. Sociaal Domein	Algemene dekkingsmiddelen/Overhead/VPB/Onv voorzien

Risicokaart

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen zijn ingedeeld, plaatsen we in een risicokaart. Deze kaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's in het desbetreffende vak van de risicokaart. Een risico in het groene gebied vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico met een score in het oranje gebied vraagt wél om aandacht. Een risico met een score in het rode gebied vereist directe aandacht omdat dit de continuïteit van de organisatie bedreigt.

Het grootste risico's van de gemeente Hoeksche Waard bevindt zich in het donker oranje vlak. Het grootste risico heeft betrekking op het stijgen van de kosten voor de uitvoering van werkzaamheden door hogere materiaalprijzen en een tekort aan kwalitatief personeel. Dit risico bedreigt niet direct de continuïteit van de organisatie maar legt wel een grote druk op het structurele exploitatie saldo.

Financieel	Bruto				
	10%	30%	50%	70%	90%
x > € 500.000	3	3	8	1	
€ 250.000 < x < € 500.000	3	3	7	5	
€ 100.000 < x < € 250.000	5	6	4	3	
€ 50.000 < x < € 100.000	2	4	6	2	1
€ 10.000 < x < € 50.000	4		1	1	1
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Benodigde weerstandscapaciteit

We bepalen met behulp van een risicosimulatie hoeveel middelen nodig zijn om de risico's af te dekken op basis van de geïnventariseerde risico's en de risicowaardering (kans x financieel gevolg). De risicosimulatie is essentieel omdat het reserveren van het maximale bedrag € 35.801.224,- (zie de risico-inventarisatie) ongewenst is. Uitgangspunt bij de risicosimulatie is het gegeven dat de geïdentificeerde risico's nooit allemaal tegelijk en met een maximale omvang zullen optreden.

De berekening van de benodigde weerstandscapaciteit wordt gemaakt door middel van een Monte Carlo-risicosimulatie. De risicosimulatie is uitgevoerd op basis van de ingevoerde risico's en hun kans x impact. Bij een risicosimulatie wordt denkbeeldig op basis van individuele kansverdelingen per risico 100.000 keren de werkelijkheid nagebootst. Dit leidt tot een nieuwe gezamenlijke kansverdeling die alle risico's uit het gehele risicoprofiel omvat.

Uitgangspunt is dat we risico's met 90% mate van zekerheid willen afdekken. Uit de risicosimulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een weerstandscapaciteit van € 9.700.000. De risico's met betrekking tot de grondexploitatie zijn bij de risico-inventarisatie niet aangeleverd en dan ook niet meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit	
Benodigde weerstandscapaciteit algemeen	€ 9.700.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	€ 9.700.000

Ratio weerstandsvermogen

Voor de uiteindelijke beoordeling van het weerstandsvermogen geldt de ratio:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

De ratio ziet er als volgt uit:

Ratio weerstandsvermogen		2024
Beschikbare weerstandscapaciteit		€ 94.179.000
Benodigde weerstandscapaciteit		€ 9.700.000
Ratio		9,71

De notitie Risicomanagement bepaalt dat de ratio van het weerstandsvermogen voldoende moet zijn (tussen de 1,0 en 1,4). De huidige ratio van 9,71% voldoet ruimschoots aan deze doelstelling. De minimaal benodigde weerstandscapaciteit om in de categorie voldoende te vallen is 1,0 x de benodigde weerstandscapaciteit.

Basisset financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat we een uniforme basisset met 5 financiële kengetallen opnemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. De volgende tabel geeft de basisset financiële kengetallen weer.

Kengetallen:	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2024	2025	2026	2027
Netto Schuldquote	59%	64%	80%	88%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	50%	55%	71%	79%
Solvabiliteitsratio	49%	47%	41%	36%
Structurele Exploitatieruimte	0%	0%	-6%	-6%
Grondexploitatie	1%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	83%	83%	84%	84%

Sturing met financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven inzicht in de "financiële gezondheid" van de gemeente. De afzonderlijke kengetallen zeggen echter weinig. We bekijken de kengetallen daarom altijd in samenhang met elkaar. In het algemeen geldt dat er weinig ruimte is voor financiële bijsturing bij een hoge schuld, structurele lasten die hoger zijn dan de structurele baten en hoge woonlasten. Heeft een gemeente geen of weinig schulden, een goed gevulde bankrekening en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten? Dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Met behulp van de 5 financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kunnen we een goed globaal beeld schetsen van onze financiële positie. Vanuit het globale beeld kunnen eventuele aandachtspunten aanleiding zijn om maatregelen te treffen. In onderstaande infographic is de betekenis én samenhang van de financiële kengetallen uiteengezet

Tabel normen en signaleringswaarden

Voor de financiële kengetallen heeft de VNG normen opgesteld. De provincie Zuid-Holland geeft signaleringswaarden. Onderstaande tabel geeft de financiële kengetallen weer van onze gemeente ten opzichte van deze normen en signaleringswaarden:

Kengetallen:	Normen VNG			Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	voldoende	matig	onvoldoende	2024	2025	2026	2027
Netto Schuldquote	<100%	100-130%	>130%	59%	64%	80%	88%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<100%	100-130%	>130%	50%	55%	71%	79%
Solvabiliteitsratio	>50%	20 -50%	<20%	49%	47%	41%	36%
Structurele Exploitatieruimte	>0,6%	0-0,6%	<0%	0%	0%	-6%	-6%
Grondexploitatie	<50%	50-100%	>100%	1%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	<100%	100-120%	>120%	83%	83%	84%	84%

Kengetallen:	Signaleringswaarden Provincie			Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	minst risico	neutraal	meest risico	2024	2025	2026	2027
Netto Schuldquote	<90%	90-130%	>130%	59%	64%	80%	88%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%	50%	55%	71%	79%
Solvabiliteitsratio	>50%	20 -50%	<20%	49%	47%	41%	36%
Structurele Exploitatieruimte	>0%	= 0%	<0%	0%	0%	-6%	-6%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%	1%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%	83%	83%	84%	84%

Financiële positie gemeente Hoeksche Waard

Op basis van de uitkomsten van de financiële kengetallen en de weerstandsratio kunnen we concluderen dat onze financiële positie ruim voldoende is:

- Gemeente Hoeksche Waard beschikt over voldoende eigen vermogen.
- Onze schuldenlast is relatief gering, maar neemt naar verwachting wel toe de komende jaren door het aantrekken van nieuwe externe financiering in het kader van het verwachte investeringsprogramma
- Er is voldoende vermogen om aan onze financiële verplichtingen te kunnen voldoen.
- Er is ruimte voor eventuele verhogingen van eigen belastingen.
- Het aandeel van de grondexploitaties op onze totale begroting is relatief (zeer) klein.
- De structurele exploitatieruimte staat onder druk de komende jaren, met name als gevolg van sterk teruglopende inkomsten vanuit het Rijk (gemeentefonds)

Het beeld dat uit de basisset van kengetallen volgt, laat verder geen bijzondere aandachtspunten zien. We hoeven daarom geen maatregelen te treffen.

3.3 Onderhoud Kapitaalgoederen

Openbare ruimte

De openbare ruimte is als het ware de 'tuin' van onze inwoners

Kapitaalgoederen in de openbare ruimte vormen het gezicht van de gemeente. Ook zijn ze een middel om de doelen uit de programma's te realiseren. De Hoeksche Waard heeft een grondoppervlakte van circa 32.371 hectare. De gemeente heeft daar een aanzienlijk deel van in beheer. Binnen dat deel wonen, werken en recreëren we.

Vastgoed

Naast de openbare ruimte, heeft de gemeente ook vastgoed in eigendom. Dat is noodzakelijk voor de huisvesting van maatschappelijke organisaties en natuurlijk ook voor onze eigen organisatie. Denk hierbij aan dorpshuizen, sporthallen, gymzalen, zwembaden, gemeentehuizen, etc. Het gemeentelijk vastgoed heeft waarde en levert huurinkomsten op, maar kost ook geld voor onderhoud, verduurzaming en renovatie en/of nieuwbouw.

Onderhoud op basis van meerjarenonderhoudsplannen

Het onderhoud aan het gemeentelijk vastgoed is erop gericht de gebouwen in de gewenste conditie te brengen en te behouden, achterstallig onderhoud te voorkomen en vroegtijdig inzicht te hebben in de noodzakelijke instandhoudingskosten over een langere periode.

We streven naar het handhaven van een sober en doelmatig kwaliteitsniveau. Het minimaal gewenste onderhoudsniveau komt overeen met conditiescore 3 van de Nederlandse norm 'Conditie meting gebouwde omgeving (NEN 2767)'.

Voor gebouwen die hoogstwaarschijnlijk worden afgestoten of gesloopt, geldt dat die alleen met de hoogst noodzakelijke maatregelen in stand worden gehouden. Het onderhoud aan deze gebouwen is vooral gericht op repareren indien noodzakelijk.

Het onderhoud aan gebouwen wordt uitgevoerd op basis van meerjarenonderhoudsplannen (mjop's). Een meerjarenonderhoudsplan is een vertaling van de gewenste kwaliteit (conditiescore 3) naar noodzakelijke onderhoudsactiviteiten en daarvoor benodigde budgetten, ingepland over meerdere jaren. De planhorizon van een meerjarenonderhoudsplan is 30 jaar waarbij elke vier jaar een actualisatie plaatsvindt. Het meerjarenonderhoudsplan maakt onderscheid in klein en groot onderhoud.

Voor goed onderhoud aan gemeentelijk vastgoed is nodig:

- toekomstvisie gemeentelijk vastgoed (doorlichting gemeentelijke vastgoedportefeuille);
- voldoende budget voor klein en groot onderhoud.

Risico's

Openbare ruimte

De budgetten voor de openbare ruimte baseren we op het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte dat in 2023 geactualiseerd wordt. Deze budgetten zijn geïndexeerd conform de jaarlijkse begrotingsuitgangspunten. Gezien de prijsstijgingen op de markt is het risico dat de opgenomen budgetten in de begroting 2024 niet toereikend zijn. In de risicoparagraaf is een aantal risico's opgenomen. De kosten als deze risico's werkelijkheid worden, zijn niet opgenomen in de reguliere budgetten.

Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt, staat het behoud van kennis en kunde onder druk. Ook in de uitvoering zien we dat de servicenormen en geplande tijdspaden niet haalbaar zijn, ook als we gebruik maken van diensten van derden.

Vastgoed

Voor het gemeentelijk vastgoed zijn meerjarenonderhoudsplannen (mjop's) opgesteld. Daarnaast is de huidige energetische kwaliteit van onze gebouwen in kaart gebracht met daarbij een grove indicatie/verkenning van de mogelijke verbetermaatregelen voor verduurzaming.

Door de gemeentelijke vastgoedportefeuille door te lichten, kan er meer duidelijkheid komen over de vraag of panden wel of niet (op termijn) afgestoten kunnen worden. Zo lang daarover (op pandniveau) onzekerheid bestaat, is onzeker of bepaalde panden wel of juist niet (meer) op het gewenste onderhoudsniveau van conditiescore 3 moeten worden onderhouden en verduurzaamd moeten worden. Uiteraard geldt dit voor een relatief kleiner deel van het gemeentelijk vastgoed en zal altijd sprake zijn van een zekere dynamiek in de vastgoedportefeuille van de gemeente.

Als gevolg van mondiale problemen is de inflatie sterk gestegen en zijn 'mens' en 'materiaal' schaars. Ook als het om onderhoud gaat. De budgetten, gebaseerd op de meerjarenonderhoudsplannen, zijn niet toereikend. De meerjarenonderhoudsplannen worden in 2024 geactualiseerd. Verder was tot voor kort nog niet voor elk pand een meerjarenonderhoudsplan opgesteld. Dat is inmiddels wel gedaan.

Beheerplannen en beheerssystemen

Openbare ruimte

Vanuit de beleidskaders werken we concrete maatregelen uit binnen de kaders van het integraal beleidsplan openbare ruimte. Met een (actueel) beheersysteem is het mogelijk om de kwaliteit van de buitenruimte te monitoren en bij te sturen. Ook is een beheersysteem nodig om het vereiste jaarlijkse budget te kunnen bepalen. Op diverse momenten in het jaar is er behoefte aan actuele en nauwkeurige areaalgegevens zoals de topografische gegevens met administratieve en technische kenmerken. Vanuit het beheersysteem gebruiken we die benodigde informatie ook om het beleidsplan te actualiseren.

De beheerdata voor het planmatig onderhoud halen we uit een beheersysteem. Voor het beheer van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte beschikken we over een aantal beheerssystemen voor de verschillende elementen.

De volgende tabel geeft een beknopt overzicht van de belangrijkste onderdelen van bestaande beleids- en beheerplannen in de Hoeksche Waard. In het integraal beleidsplan van 2020 heeft de harmonisatie van de plannen van de voormalige gemeenten plaatsgevonden.

Overzicht beleid-/beheerplannen op verschillende vakgebieden	Looptijd
Integraal beleidsplan openbare ruimte	2021-2025
Gemeentelijk rioleringsplan (grp)	2021-2025
Begraafplaatsbeleid	2021-2040

A Wegen en civieltechnische kunstwerken

Beleidskader

Kerncijfers

Wij gebruiken een beheersysteem voor het beheer van de wegen. Dit systeem bestaat uit een database met alle beheerelementen voor gemeente Hoeksche Waard. Het areaal is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Asfalt verharding	883.562 m ²
Elementen verharding	3.394.575 m ²
Half open verharding	57.317 m ²
Beton verharding	14.073 m ²

Beleid en beheer

Wegen onderhouden we op grond van de geldende wettelijke verplichtingen. Het wegenonderhoud is gebaseerd op de beleidsuitgangspunten uit het Integraal beleidsplan Openbare Ruimte 2021-2025. Voor de jaren t/m 2026 is door de raad extra geld beschikbaar gesteld voor een kwaliteitsimpuls van de wegen.

Kwaliteit

Het doel is om de bestrating minimaal op het kwaliteitsniveau 'basis' te houden. Dit kwaliteitsniveau komt overeen met het door het kenniscentrum voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte (CROW) vastgestelde niveau B. Dit niveau komt neer op een verharding in redelijke staat die voldoet aan de kwalificatie 'heel en veilig'. Comfort en uitstraling zijn hierbij minder van belang. Dit kwaliteitsniveau is de wettelijke ondergrens van verantwoord wegbeheer. In de komende jaren geven we de wegen, waar nodig, een kwaliteitsimpuls en realiseren we in de hele gemeente het vastgestelde kwaliteitsniveau.

Om zicht te blijven houden op de kwaliteit van de verhardingen, laten we om het jaar een weginspectie uitvoeren. Deze inspectie is in lijn met de landelijk erkende richtlijnen van het CROW. Zo beoordelen we alle wegen op dezelfde manier, onafhankelijk van de vraag wie er inspecteert. De resultaten van de weginspectie vormen de basis voor het actualiseren van het onderdeel 'wegen' in het Integraal beleidsplan Openbare Ruimte.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed wegen

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed 'wegen':

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Wegen				
Kapitaallasten	2.109	2.644	3.258	3.566
Mutatie voorziening	-229	11	-8	13
Onderhoudskosten	8.621	8.513	8.558	8.558
Totaal	10.501	11.168	11.808	12.137

B Riolering

Beleidskader

Kerncijfers

De gemeente gebruikt een beheersysteem voor het beheer van de riolering. Dit systeem bestaat uit een database met alle beheerelementen voor gemeente Hoeksche Waard. Het areaal is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Vrijverval riolering	554 kilometer
Lozingsconstructies	228 stuks
Bergbezinkvoorzieningen	25 stuks
Gemalen (hoofd- en wijk) en drukgemalen	Ca. 1900 stuks
Persleidingen	31 kilometer
Drukriolering	201 kilometer
Drainage	12 kilometer
Peilbuizen grondwater	116 stuks
Kolken (worden 2x per jaar gereinigd)	Ca. 40.000 stuks
Lijngoten	2 kilometer

Beleid

De riolering onderhouden we op basis van de geldende wettelijke verplichtingen van het in 2020 vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025. Met de vaststelling van dit GRP zijn de onderhoudscyclus en de vervangingsplanning volledig geharmoniseerd. De rioolheffing is voor alle inwoners van de Hoeksche Waard gelijk. In 2026 wordt een nieuw GRP van kracht. Met alle prijsstijgingen die we nu om ons heen zien, is de verwachting dat er dan een flinke stijging van de rioolheffing noodzakelijk is.

In het GRP is beleid opgenomen voor klimaatadaptieve maatregelen. Hiermee richten we ons op de doelstelling dat in 2050 heel Nederland klimaatadaptief is ingericht. Voor alle nieuwbouwlocaties geldt dat ze klimaatadaptief worden ingericht op basis van het Convenant Klimaatadaptief Bouwen.

Beheer

Het in 2020 vastgestelde Integrale Beleidsplan Openbare Ruimte is de leidraad voor het beheer en onderhoud van de riolering.

Kwaliteit

Het doel is om de riolering minimaal op kwaliteitsniveau 'basis' te houden. Het functioneren van het rioolstelsel en de gemalen moeten we voldoende waarborgen. Storingen aan gemalen komen direct binnen bij een centrale post. Deze verhelpen we binnen 24 uur.

Om zicht te blijven houden op de kwaliteit van het rioolstelsel, laten we (video-)inspecties uitvoeren. Deze inspecties geven een beeld van de stabiliteit, afstroming en waterdichtheid van het riool. De resultaten zijn gebruikt als basis voor het GRP en het Integrale beleidsplan Openbare Ruimte in combinatie met aanvullende informatie zoals leeftijd, hydraulische berekeningen en storingen. De cyclus van reinigen en inspecteren is 20 jaar. Per jaar inspecteren en reinigen we 25 km riolering en vervangen we ca. 4 km riolering.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed riolering

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed 'riolering':

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Riolering				
Kapitaallasten	2.109	2.285	2.396	2.514
Mutatie voorziening	-653	-596	-265	-68
Onderhoudskosten	2.800	2.769	2.800	2.800
Totaal	4.255	4.458	4.931	5.246

C Water

Beleidskader

Onder het beleidskader water vallen de volgende thema's:

- Havens
- Beschoeiingen
- Waterkwaliteit
- Waterringen (verwijderen plantengroei watergangen)
- Baggerwerken

Onder het beleidskader civieltechnische kunstwerken vallen de volgende thema's:

- Bruggen, steigers en vlonders
- Duikers
- Stuwen en gemalen
- Muren en keerwanden

Kerncijfers

De gemeente gebruikt een beheersysteem voor het beheer van het openbaar water en civieltechnische kunstwerken. Dit systeem bestaat uit een database met alle beheerelementen voor gemeente Hoeksche Waard. Het areaal is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Watergangen (baggeren)	125 kilometer
Beschoeiingen	147 kilometer
Watergangen (Bestrijding waterplanten/eendenkroos)	125 kilometer
Havens	16 stuks (waarvan 2 buiten gebruik)
Aanlegsteigers en pontons	9 stuks

Omschrijving civieltechnisch kunstwerk	Areaal
Bruggen, steigers en vlonders	272 stuks
Duikers	15.500 m ¹
Stuwen en gemalen	90 stuks
Muren en keerwanden	2.770 m ¹

Beleid en beheer

Het beleid rondom het beheer en onderhoud is opgenomen in het integraal beleidsplan openbaar gebied. We onderhouden alle voorzieningen op kwaliteitsniveau B (basis).

Kwaliteit

We beheren de openbare ruimte op kwaliteitsniveau B (basis) zoals is vastgesteld door de raad. Om zicht te blijven houden op de kwaliteit, laten we elke 4 jaar inspecties uitvoeren. Deze inspecties zijn onafhankelijk en vormen de basis voor de onderhouds- en vervangingsplanning.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed water

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed water:

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Water				
Kapitaallasten	358	454	527	547
Mutatie voorziening	-10	-348	708	9
Onderhoudskosten	100	183	183	183
Totaal	448	289	1.418	739

D Groen

Beleidskader

Kerncijfers

De gemeente gebruikt een beheersysteem voor het beheer van het openbaar groen. Dit systeem bestaat uit een database met alle beheerelementen voor gemeente Hoeksche Waard. Het areaal is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Bepantingen	783.260 m ²
Bomen	31.419 stuks
Gras	3.309.785 m ²

Het areaal bomen wijkt af van eerdere overzichten. In het verleden werd het areaal bomen in bosplantsoenen geschat en opgeteld bij het aantal geregistreerde bomen. Vanaf dit jaar maken we de keuze alleen de in het beheersysteem opgenomen bomen te vermelden in de paragraaf kapitaalgoederen. Dit betekent niet dat er een afname is van bomen in bosplantsoen.

Beleid en beheer

De uitgangspunten voor het onderhoud en beheer van het groen zijn opgenomen in het Integraal beleidsplan Openbare Ruimte.

Kwaliteit

We onderhouden de openbare ruimte op kwaliteitsniveau B (basis). De onderhoudscontracten die we hebben afgesloten met aannemers zijn op dit kwaliteitsniveau gebaseerd.

Om zicht te blijven houden op de kwaliteit van het openbaar groen, laten we inspecties uitvoeren. Voor de bomen hanteren we minimaal iedere 3 jaar een zogenaamde BVC-inspectie (boomveiligheidscontrole).

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed groen

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed 'groen':

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Groen				
Kapitaallasten	592	690	780	783
Mutatie reserve	-283	-268	-268	-168
Onderhoudskosten	5.998	5.998	5.998	5.998
Totaal	6.307	6.420	6.510	6.613

E Gebouwen

Beleidskader

Kerncijfers

De gemeentelijke vastgoedportefeuille bestaat per 1 januari 2024 uit 113 panden.

Beleid

Beheer en exploitatie van het gemeentelijk vastgoed is ondergebracht bij Bres Accommodaties B.V. Het groot onderhoud voor het gemeentelijk vastgoed, het beleid en de dekking van het exploitatietekort van Bres is de verantwoordelijkheid van de gemeente.

De doorlichting van de gemeentelijke vastgoedportefeuille helpt, onder meer, bij het inzichtelijk maken van wat de gemeente (en maatschappelijke organisaties) nodig heeft op gebied van huisvesting voor de uitvoering van de inhoudelijke producten. Aan de andere kant wordt duidelijk wat de inhoudelijke beleidskeuzes voor gevolgen hebben voor de vastgoedportefeuilles (baten en lasten).

Beheer

Een actueel, eenduidig en volledig inzicht in de vastgoedportefeuille is noodzakelijk om financiële middelen voor onderhoud op een verantwoorde, integrale en effectieve wijze onderhoud in te kunnen zetten.

Er zijn meerjarenonderhoudsplannen vastgesteld met de daarbij behorende budgetten voor groot en klein onderhoud.

Kwaliteit

Gemeente Hoeksche Waard heeft veel gebouwen voor verschillende doeleinden in eigendom. Die gebouwen beheren en onderhouden we uiteraard volgens de geldende wet- en regelgeving (bijvoorbeeld Arbowetgeving of het geldende Bouwbesluit). In principe is de kwaliteitsnorm sober (niet uitbundig en niet meer dan nodig) en doelmatig. Dit kwaliteitsniveau komt overeen met conditiescore 3 van de norm NEN-2767 'Conditie meting gebouwde omgeving'. Voor gebouwen die (op termijn) worden gesloopt of afgestoten, is een lager onderhoudsniveau acceptabel.

Daarnaast is het beleid om de gebouwen zo efficiënt mogelijk te gebruiken. De meerjarenonderhoudsplannen worden aan de hand van NEN-2767 inspecties eens in de vier jaar geactualiseerd.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed gebouwen

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed 'gebouwen':

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Gebouwen				
Kapitaallasten	4.285	4.228	4.349	4.343
Mutatie voorziening	-120	-88	15	181
Onderhoudskosten	228	228	228	228
Totaal	4.393	4.369	4.592	4.753

F Begraafplaatsen

Beleidskader

Kerncijfers

Gemeente Hoeksche Waard heeft 24 begraafplaatsen in beheer en onderhoud. Op 16 daarvan wordt actief begraven. We beheren ongeveer 30.000 graven. De gemeente gebruikt het administratiepakket Begraven van Centric Voor het beheer en de administratie van de begraafplaatsen. Het areaal op de begraafplaatsen is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Asfalt verharding	23.017 m ²
Beton verharding	146 m ²
Elementen verharding	25.127 m ²
Half- of onverhard	10.046 m ²
Bomen	1.585 stuks
Beplanting	49.371 m ²
Grassen	77.728 m ²

Het areaal bomen wijkt af van eerdere overzichten. In het verleden werd het areaal bomen in bosplantsoenen geschat en opgeteld bij het aantal geregistreerde bomen. Vanaf dit jaar maken we de keuze alleen de in het beheersysteem opgenomen bomen te vermelden in de paragraaf kapitaalgoederen. Dit betekent niet dat er een afname is van bomen in bosplantsoen.

Beleid

In 2020 is een geharmoniseerd begraafbeleid vastgesteld dat in 2021 is ingegaan. In 2023 is het beleid, inclusief de regelgeving, geëvalueerd. Hieruit is een aantal kleine wijzigingen in de regelgeving voortgekomen.

Beheer

Het in 2020 vastgestelde begraafplaatsenbeleid vormt de leidraad voor het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. We werken volgens een uitvoeringskalender met meerjarenplanning op basis van de behoefte en capaciteit.

Kwaliteit

Begraafplaatsen onderhouden we op grond van de geldende wettelijke verplichtingen en het vastgestelde beeldkwaliteitsniveau A.

Om zicht te blijven houden op de kwaliteit van de begraafplaatsen, laten we inspecties uitvoeren. Voor de bomen op de begraafplaatsen hanteren we minimaal iedere 3 jaar een zogenaamde BVC-inspectie (boomveiligheidscontrole).

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed begraafplaatsen

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed begraafplaatsen:

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Begraafplaats				
Kapitaallasten	134	142	142	140
Mutatie voorziening	-96	-45	-107	-93
Onderhoudskosten	904	823	872	872
Totaal	942	920	907	919

G Buitensportaccommodaties

Beleidskader

Kerncijfers

We gebruiken een beheersysteem voor het beheer van buitensportaccommodaties.

Omschrijving	Areaal
Bomen	717 stuks
Beplanting	69.050 m ²
Grassen	235.292 m ²
Sportvelden (gras, kunstgras, etc..)	570.000 m ²
Verharding	75.178 m ²

Het areaal bomen wijkt af van eerdere overzichten. In het verleden werd het areaal bomen in bosplantsoenen geschat en opgeteld bij het aantal geregistreerde bomen. Vanaf dit jaar maken we de keuze alleen de in het beheersysteem opgenomen bomen te vermelden in de paragraaf kapitaalgoederen. Dit betekent niet dat er een afname is van bomen in bosplantsoen.

Beleid

Buitensportaccommodaties beheren en onderhouden we op grond van de geldende wettelijke verplichtingen en het vastgestelde beleid van de voormalige gemeenten zolang dit nog niet is geharmoniseerd.

Het beleid van beheer buitensportaccommodaties verschilt behoorlijk per voormalige gemeente. In Binnenmaas lag de (financiële) verantwoordelijkheid voor het onderhoud van het groen op de sportcomplexen bij de verenigingen. De (financiële) verantwoordelijkheid voor het renoveren van de sportvelden lag echter bij de gemeente Binnenmaas. In Korendijk lag de (financiële) verantwoordelijkheid voor het onderhoud en het renoveren van het groen op de sportcomplexen bij de verenigingen. Gemeente Cromstrijen had een contract met een vereniging over het onderhoud en renovatie van de velden. Bij een andere vereniging verzorgde de gemeente zelf het onderhoud. De opstallen waren voor de vereniging zelf. In de andere voormalige gemeenten zorgde de gemeente voor het gehele proces: onderhoud van de velden en de gebouwen en de vervangingsinvesteringen.

Beheer

In 2020 t/m 2023 is het beheer doorgegaan zoals dit geregeld was door de voormalige gemeentes. Het streven is om in 2024 de beschikbare plannen te bundelen tot één nieuw geactualiseerd beleids- en beheerplan buitensportaccommodaties voor gemeente Hoeksche Waard.

Kwaliteit

Het streefdoel voor de buitensportaccommodaties voor de gehele Hoeksche Waard is minimaal kwaliteitsniveau basis. Dit kwaliteitsniveau komt overeen met het door het CROW vastgestelde niveau B.

Om de kwaliteit van de sportvelden te waarborgen, plannen we jaarlijks met de verenigingen een visuele inspectie. Tijdens die inspectie beoordelen we de onderhoudsstaat van de buitensportaccommodaties. Het uitgangspunt is handhaving van het kwaliteitsniveau 'basis'.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed buitensportaccommodaties

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed buitensportaccommodaties:

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Buitensportaccommodaties				
Kapitaallasten	949	1.134	1.234	1.359
Onderhoudskosten	646	646	646	646
Totaal	1.595	1.780	1.880	2.005

Samenvatting

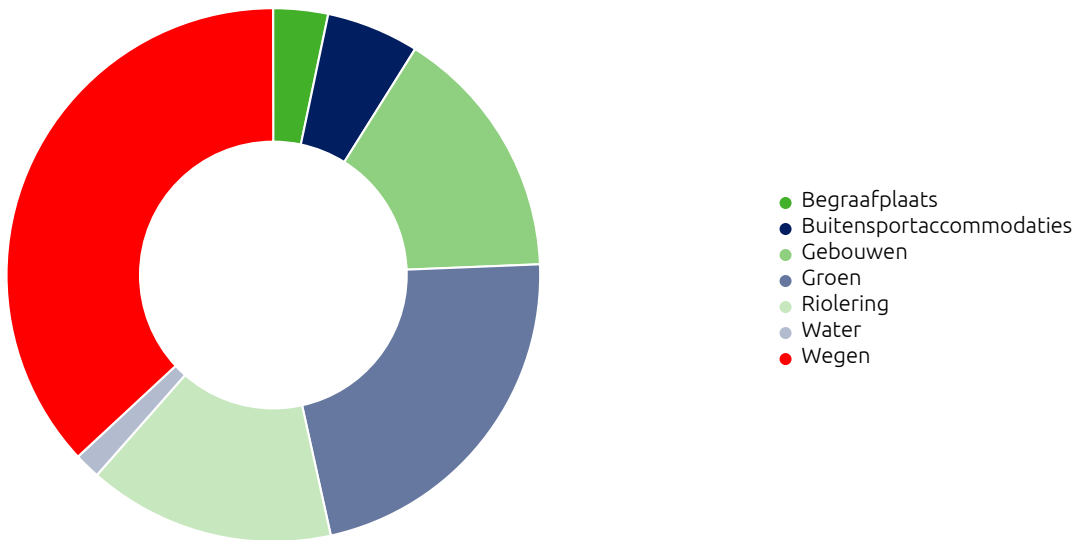
De totale kosten per kapitaalgoed zijn als volgt:

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Begraafplaats	942	920	907	919
Buitensportaccommodaties	1.595	1.780	1.880	2.005
Gebouwen	4.393	4.369	4.592	4.753
Groen	6.307	6.420	6.510	6.613
Riolering	4.255	4.458	4.931	5.246
Water	448	289	1.418	739
Wegen	10.501	11.168	11.808	12.137
Totaal	28.441	29.404	32.046	32.412

Grafisch geeft dit het volgende beeld:

Totaal per kapitaalgoed 2024

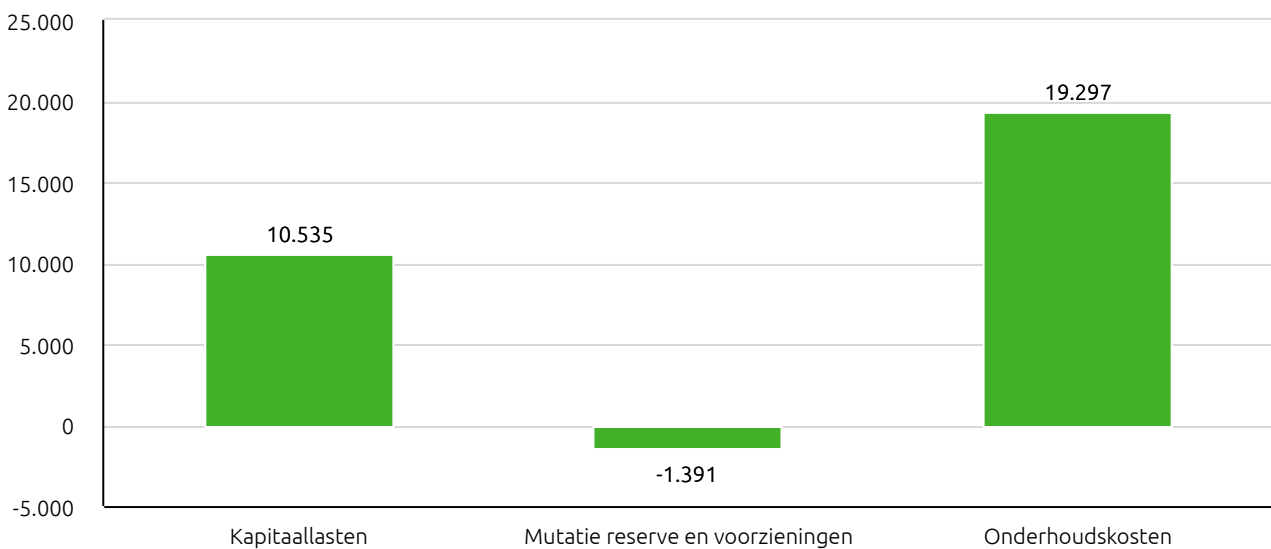
De totale kosten per categorie zijn als volgt:

X €1.000

	B2024	B2025	B2026	B2027
Kapitaallasten	10.535	11.577	12.686	13.253
Mutatie reserve en voorzieningen	-1.391	-1.334	75	-126
Onderhoudskosten	19.297	19.161	19.285	19.285
Totaal	28.441	29.404	32.046	32.412

Grafisch geeft dit het volgende beeld:

Totaal per categorie 2024

● B2024

3.4 Financiering

Algemeen

De financieringsparagraaf is een belangrijk hulpmiddel bij het sturen, beheersen, verantwoord en toezicht houden op de financieringsfunctie. De paragraaf is een uitwerking van de regelgeving in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Volgens deze wet is de financieringsfunctie van de gemeente alleen bedoeld voor het uitvoeren van de publieke taken. De verdere lokale regels liggen vast in het Treasurystatuut. In 2023 heeft de gemeenteraad het geactualiseerde Treasurystatuut vastgesteld.

Beleidskader en verordeningen

- Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido)
- Besluit lening voorwaarden decentrale overheden
- Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Wet Ruddo)
- Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)
- Regeling schatkistbankieren decentrale overheden
- Financiële verordening
- Treasurystatuut

Rentevisie

Het rentepercentage voor leningen met een looptijd korter dan een jaar is op dit moment positief. Dit houdt in dat de gemeente voor het aangaan van kasgeldleningen rente betaald. Voor langlopende geldleningen met een looptijd van 25 jaar is de rente (afgerond) 3,71%.

Dienstverlening BNG

Met de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten hebben we een raamovereenkomst met geïntegreerde dienstverlening. Deze dienstverlening omvat:

- Elektronisch betalingsverkeer via een rekening-courant
- Kort-kredietarrangementen (daggeldverstrekking en –opname, kasgeldleningen en termijndeposito's)
- Langlopende kredietverlening
- Een online informatiedienst

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren verplicht decentrale overheden alle overtollige beschikbare middelen op hun bankrekeningen te beleggen bij het Rijk. Onder overtollige middelen verstaat het Rijk bedragen groter dan 2% van het begrotingstotaal (met een minimum van € 1.000.000). Voor 2024 is dit bedrag voor gemeente Hoeksche Waard berekend op € 4,9 miljoen. Er is daarmee geen vrijheid om overtollige liquide middelen onder te brengen bij andere marktpartijen. Die overtollige middelen mogen wij alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist aanhouden.

Decentrale overheden nemen deel aan schatkistbankieren zodat de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden gezamenlijk) een lagere EMU-schuld heeft. Iedere euro die decentrale overheden aanhouden in de schatkist, vermindert de externe financieringsbehoefte van het Rijk. Dit leidt automatisch tot een lagere

staatsschuld. Door het schatkistbankieren kunnen decentrale overheden ook hun beleggingsrisico's verder verminderen. Deze situatie kan zich in onze gemeente overigens niet voordoen. In het Treasurystatuut is een verbod op risicovolle beleggingen en derivaten opgenomen.

Voor de uitvoering van het schatkistbankieren, is een SKB-werkrekening geopend bij de BNG . Overtollige gelden worden hier dagelijks naartoe afgeroomd. De BNG blijft ook de overige geldhandelingen verzorgen zoals betalingen en ontvangsten.

Rentekostenverdeling

De rentekosten worden tegen 0,41% ten laste van het taakveld gebracht op basis van de boekwaarde van de vaste activa. Deze omslagrente berekenen we als volgt: de aan de taakvelden toe te rekenen rente delen we door de boekwaarde van de vaste activa per 1 januari. De omslagrente rekenen wij vervolgens toe aan de activa. Bij de jaarrekening wordt bekeken of het gehanteerde rentepercentage juist is. Een renteresultaat geeft de mate waarin de externe rentelasten zijn toegerekend (verdeeld) in de begroting aan.

(Bedragen x € 1.000)

			Begroting 2024
A	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		1.214
B	De externe rentebaten	-/-	33
	Totaal door te rekenen externe rente (a-b)		1.182
C1	Rente doorberekend aan grondexploitatie	-/-	-1
C2	Rente projectfinanciering toegerekend aan taakveld	-/-	-
	Saldo door te rekenen externe rente (a-b-c)		1.183
D2	Rente over eigen vermogen		-
D1	Rente over voorzieningen		-
	De aan taakvelden toe te rekenen rente		1.183
	Boekwaarde investeringen per 1-1-2024		287.429
	Berekend omslag%		0,41%
E	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	-/-	1.181
F	Renteresultaat op het taakveld treasury		-2

Risicobeheer

Het risicobeheer is gericht op het beperken van financiële risico's. In het Treasurystatuut zijn richtlijnen en limieten opgenomen. Deze vormen de basis voor alle transacties op dit gebied. Daarnaast geeft de Wet Fido normen voor het beperken van risico's. Het belangrijkste risico in dit kader is het renterisico. Het kasgeldlimiet en de renterisiconorm zijn belangrijke richtlijnen om het renterisico te beperken.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is bedoeld om de renterisico's bij de vlottende schuld (schulden met een looptijd korter dan een jaar) te beheersen. De wettelijke toegestane omvang bedraagt 8,5% van de totale lasten van de begroting. De kasgeldlimiet per kwartaal is als volgt:

(Bedragen x € 1.000)

	1e kw. 2024	2e kw. 2024	3e kw. 2024	4e kw. 2024
Primaire begroting per 1 januari 2024	244.847	244.847	244.847	244.847
Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- in bedrag	20.812	20.812	20.812	20.812
Vlottende korte schuld (1)				
Maand 1	36.000	36.000	36.000	36.000
Maand 2	36.000	36.000	36.000	36.000
Maand 3	36.000	36.000	36.000	36.000
Vlottende middelen (2)				
Maand 1	22.014	22.014	22.014	22.014
Maand 2	22.014	22.014	22.014	22.014
Maand 3	22.014	22.014	22.014	22.014
Saldo (1-2)				
Maand 1	13.986	13.986	13.986	13.986
Maand 2	13.986	13.986	13.986	13.986
Maand 3	13.986	13.986	13.986	13.986
Gemiddeld saldo	13.986	13.986	13.986	13.986
Kasgeldlimiet	20.812	20.812	20.812	20.812
Ruimte (+) / Overschrijding (-) kasgeldlimiet	6.826	6.826	6.826	6.826

Renterisiconorm

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat het risico door renteaanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft. De renterisiconorm bepaalt dat jaarlijks niet meer dan 20% van het begrotingstotaal voor herfinanciering of renteherziening in aanmerking mag komen. De volgende tabel geeft de renterisiconorm voor 2024-2027 weer.

(Bedragen x € 1.000)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand van de begroting per 1/1	244.847	248.306	241.036	240.158
Vastgestelde percentage	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Renterisiconorm	48.969	49.661	48.207	48.032
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	833	833	833	833
Renterisico	833	833	833	833
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	48.136	48.828	47.374	47.199

De tabel laat zien dat er geen sprake is van risico's op het overschrijden van de renterisiconorm.

Uitgezette geldleningen

Onderstaand een overzicht van de uitgezette geldleningen per risicogroep.

Risicogroep	Restant schuld			
	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027
SVn: duurzaamheidsleningen	6.206	6.206	6.206	6.206
SVn: blijversleningen	301	301	301	301
SVn: startersleningen	11.495	11.495	11.495	11.495
	18.002	18.002	18.002	18.002
Sportverenigingen	1.134	1.068	1.001	934
Woningfinanciering eigen personeel	44	32	23	18
	1.178	1.100	1.024	952
Noodsteun	33	17	0	0
	33	17	0	0
Totaal verstrekte geldleningen	19.213	19.119	19.026	18.954

(Bedragen x € 1.000)

* Exclusief Duurzaamheidsleningen á € 5,0 miljoen conform besluitvorming op 12 oktober 2023.

Garanties

Onderstaand een overzicht van de verstrekte garanties per risicogroep.

Risicogroep		Restant schuld waarborggemeente			
		1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027
Woningcorporaties met garantie WSW	50%	161.044	161.031	160.948	160.948
Zorginstellingen met garantie WSW	50%	30.926	30.926	30.926	30.926
Woningcorporaties zonder garantie WSW	100%	3.916	3.916	3.916	3.916
Zorginstellingen zonder garantie WSW	100%	1.350	1.350	1.350	1.350
Wegschap Tunnel Dordtse Kil	8%	3.540	3.540	3.540	3.540
Bedrijvenpark Hoeksche waard	100%	5.000	5.000	5.000	5.000
Regionale afvalstoffendienst B.V.	100%	6.827	6.827	6.827	6.827
Bres accommodaties	100%	1.038	1.038	1.038	1.038
Geldleningen particuliere woningen	100%	1.610	1.610	1.610	1.610
Diverse bedrijven en verenigingen	50%	4	0	0	0
Diverse bedrijven en verenigingen	60%	120	95	70	45
Diverse bedrijven en verenigingen	100%	78	66	54	42
Totaal verstrekte garanties		215.453	215.399	215.279	215.242

(Bedragen x € 1.000)

In de tabel zijn alle verstrekte garanties opgenomen. Op dit moment zijn er voor deze garantstellingen geen betalingsachterstanden.

Voor een aantal groepen is een gemeentegarantie verstrekt. De grootste groep betreft zogenaamde WSW-garantstellingen. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) is actief als borgstellingsinstituut voor de sociale woningbouw. Met WSW hebben wij een achtervangovereenkomst gesloten. Hierdoor kan WSW goedkoper geld lenen. Het risico voor verstrekte gemeentegaranties voor de aankoop van een eigen woning, ligt vanaf 2010 volledig bij het Rijk. Omdat hypotheek over het algemeen een looptijd hebben van 30 jaar, lopen de laatste garantstellingen voor particulieren nog tot 2040 door.

Opgenomen geldleningen

Onderstaand een overzicht van het saldo van de bij de BNG afgesloten langlopende geldleningen.

(Bedragen x € 1.000)

Saldo geldleningen	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Leningen	23.333	22.500	21.667	20.833
Rente en aflossing				
Aflossing	833	833	833	833
Rente	90	86	83	80
Totaal	923	919	916	913

Bij bovenstaande tabel wordt opgemerkt dat dit de leningen betreffen die wij op dit moment daadwerkelijk hebben afgesloten. Op basis van het investeringsplan de komende jaren houden wij er rekening mee dat wij aanvullende geldleningen zullen moeten afsluiten.

Ontwikkeling van de schuldpositie

Het wordt de laatste jaren steeds belangrijker om de ontwikkeling van de schuldpositie te volgen. We hebben daarom een aantal ratio's uitgewerkt: debt ratio, netto schuld als percentage van de begroting en netto schuld als bedrag per inwoner.

	Kritische norm	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Debt ratio	80%	47%	50%	56%	61%
Netto schuld / lasten begroting	100%	38%	43%	55%	63%
Netto schuld per inwoner	n.v.t.	€ 1.029	€ 1.154	€ 1.423	€ 1.606

Debt ratio

De debt ratio drukt uit in hoeverre het totale bezit op de balans is belast met schulden. Een ratio van 60% wordt als veilig beschouwd. Als kritische grens hanteren we 80%. Ons percentage van 47% is ruim voldoende te noemen.

Netto schuld als percentage van de begroting

De netto schuld wordt uitgedrukt in een percentage van de begroting. De grondexploitaties laten we buiten beschouwing omdat hierin grote schommelingen optreden en we de rentelasten daarvan binnen de grondexploitaties (inclusief de getroffen voorzieningen) dekken. Een ratio van maximaal 70% wordt als veilig beschouwd. De kritische grens ligt bij 100%. Bij overschrijding van deze grens beoordelen we of we kunnen blijven investeren zonder hiervoor nieuwe financieringsmiddelen aan te moeten trekken. Het percentage van onze gemeente is 38%. Dat is goed te noemen.

Netto schuld per inwoner

De netto schuld per inwoner is het resultaat van de boekwaarde van de vaste geldleningen gedeeld door het totaal aantal inwoners. Wij hebben een netto schuld per inwoner van € 1.029.

Beleggingen in aandelen

Het gemeentelijk aandelenbezit bestaat uit aandelen van de BNG, Evides en Stedin. De dividenduitkeringen zijn een algemeen dekkingsmiddel.

(Bedragen x € 1.000)

Aandelenbezit	Nominale waarde	Dividenden			
		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stedin	6.138	50	50	50	50
Stedin (cum. pref. aandelen)	4.080	120	120	120	120
Evides	3.389	674	674	674	674
BNG	357	385	385	385	385
Totaal	13.964	1.229	1.229	1.229	1.229
Gemiddeld rendement		8,80%	8,80%	8,80%	8,80%

Debiteuren- en crediteurenbeheer

Debiteurenbeheer

Het debiteurenbeheer betreft alle activiteiten die gericht zijn op het, zo spoedig mogelijk, innen van openstaande vorderingen bij partijen. Goed debiteurenbeheer zorgt ervoor dat wij over (voldoende) liquide middelen kunnen beschikken om onze leveranciers te kunnen betalen. De omvang van het ons debiteurenbestand ("afnemers") is daarbij relatief beperkt omdat het SVHW de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen uitvoert. Voor de overige vorderingen voeren wij zelf het debiteurenbeheer uit. Om grip te behouden op ons debiteurenbestand, monitoren wij periodiek onze openstaande vorderingen, herinneren wij onze debiteuren als betalingen uitblijven en zoeken wij bij blijvende knelpunten zo veel mogelijk het persoonlijke contact met debiteuren. Daar waar sprake is van bijzondere omstandigheden, wordt maatwerk toegepast. Daar waar vorderingen structureel niet worden voldaan, geven wij deze uit handen.

Crediteurenbeheer

De coronacrisis ligt gelukkig achter ons. Deze crisis is voor ons eerder aanleiding geweest om onze leveranciers (crediteuren) sneller te betalen. De wettelijke betalingstermijn is weliswaar 30 dagen, maar deze termijn achten wij niet passend bij een gemeente die 100% dienstverlenend wil zijn. Onze doelstelling is om onze facturen binnen 14 dagen te voldoen.

De afgelopen jaren hebben wij ons betalingsproces dus verder aangescherpt en hebben wij diverse verbeteringen in ons betalingsproces doorgevoerd, waaronder een scherpe monitoring op de afhandeling van facturen op teamniveau, interne (signalerings)rapportages, gebruik van routenummers op facturen en het meenemen van onze leveranciers in de informatieverstrekking op facturen. Hierdoor hebben wij onze betalingstermijnen de afgelopen jaren verkort. Volgens het Ministerie van Economische Zaken behoort Hoeksche Waard inmiddels tot de beste gemeenten als het gaat om het afhandelen van rekeningen.

Wij streven ernaar dat wij 95% van onze facturen binnen 14 dagen voldoen. Op dit moment betalen wij ongeveer 85%-90% van onze facturen binnen 14 dagen. In 2024 geven wij een verder vervolg aan onze doelstelling door een verdere uitrol van het gebruik van routenummers en (nog) scherpere monitoring op de afhandeltijd van facturen.

Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)

De Wet Hof is vooral van invloed op het investeringstempo van de gemeente en de manier waarop er wordt omgegaan met reserves. De gemeente moet op basis van het kasstelsel binnen het toegestane EMU-saldo blijven. Bij overschrijding van de EMU-norm zijn in de wet geen maatregelen opgenomen. Op dit moment monitoren wij het EMU-saldo 2 keer per jaar. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen op het gebied van investeringen. Het sanctiemechanisme van de minister van Financiën is vervangen door een correctiemechanisme. Als een meerjarige overschrijding van de vastgestelde norm voor het EMU-saldo van de decentrale overheden dreigt, kan de minister het EMU-saldo van de decentrale overheden beheersen met behulp van het correctiemechanisme.

EMU-saldo

Het EMU-of vorderingensaldo is het financieringssaldo minus deelname in bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking van een land dat lid is van de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU). Het EMU-saldo is door de EMU ingevoerd om de eurolanden met elkaar te kunnen vergelijken.

In het Stabiliteits- en Groeipact is een reeks afspraken tussen landen van de EMU gemaakt om de financiële stabiliteit van de EU en de eurozone te waarborgen. Hierin is de grens aan het nationale begrotingstekort op 3% gesteld. De Europese afspraken vormen de basis van de Wet Hof. De wet bepaalt dat niet alleen het Rijk, maar ook de decentrale overheden zich aan de eisen moeten houden. Het aandeel van de decentrale overheden in de 3%-norm is 0,4%, waarvan weer 0,27% is toebedeeld aan de gemeenten.

In onderstaande tabel is het EMU-saldo van gemeente Hoeksche Waard berekend.

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-7.841	-5.840	-17.160	-16.888
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	11.308	12.721	13.617	14.155
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.353	1.355	1.305	1.210
Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	38.074	21.790	25.200	14.880
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:				
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	948	531	44	0
Baten bouwgrondexploitatie:				
Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	856	1.786	0	0
Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	2.607	1.686	2.425	1.586
Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0	0
Verkoop van effecten:				
Gaat u effecten verkopen?				

Zo ja wat is de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-35.952	-13.984	-29.907	-17.989

Het EMU-saldo kan gezien worden als een extra financieel kengetal naast de andere vijf verplichte financiële kengetallen zoals de solvabiliteit en de (netto) schuldquote. Het EMU-saldo heeft een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht in het bedrijfsleven. Het negatieve EMU-saldo over alle jaren geeft aan dat we naar verwachting als gemeente via reële transacties jaar meer uitgeven dan dat we hebben ontvangen. Het is echter wel van belang om het EMU-saldo in de juiste context te zien. Gemeenten maken voor hun boekhouding gebruik van het 'gemodificeerde stelsel van baten en lasten'. Het EMU-saldo van één jaar zegt relatief weinig omdat de uitgaven voor investeringen bijvoorbeeld in één jaar leiden tot een uitgave, maar in de exploitatie via de kapitaallasten leiden tot meerjarige lasten. Of dat toevoegingen aan voorzieningen ten laste van het resultaat gaan, maar pas bij besteding van de voorziening leiden tot een uitgave.

3.5 Bedrijfsvoering

Om de programma's uit de begroting te kunnen realiseren, is een goede bedrijfsvoering belangrijk. Volgens de toelichting op het BBV geeft de paragraaf Bedrijfsvoering de gemeenteraad hier inzicht in.

Bedrijfsvoering gaat over de bedrijfsprocessen om de beleidsdoelstellingen te realiseren en de sturing en de beheersing daarvan. Bedrijfsvoeringsprocessen zorgen voor een efficiënte en effectieve uitvoering van de beleidsprogramma's volgens de geldende wetgeving.

In deze paragraaf geven we, aan de hand van belangrijke ontwikkelingen en thema's, aan hoe de bedrijfsvoering integraal bijdraagt aan deze ontwikkelingen het komende jaar en/of de komende jaren.

Innovatie/Vernieuwing

Informatiesamenleving (digitale transitie)

Een veranderende samenleving vereist een gemeentelijke organisatie die daarop inspeelt. Er wordt niet alleen verwacht dat we het "beter doen dan gister", maar juist dat we innovatief en creatief inspelen op wat we morgen nodig hebben. Met een goede informatievoorziening kunnen we de dienstverlening aan inwoners en ondernemers optimaal faciliteren. Onze visie op de informatievoorziening wordt in de nieuw op te stellen I-visie (visie op informatievoorziening) en bijbehorend informatiebeleidsplan (gereed 2024) geconcretiseerd.

Digitale volwassenheid

IT heeft zich razendsnel ontwikkeld en een enorme impuls gegeven aan de digitalisering van onze samenleving. Ook bij de gemeente is digitalisering een steeds grotere rol gaan spelen. Denk aan de automatisering en digitalisering van (dienstverlenings)processen. Daarmee is digitalisering niet alleen het domein van IT, maar van de gehele organisatie. Dit vraagt om een omslag in denken en werken van de hele organisatie. In de jaarlijkse ICT-benchmark, waar we sinds 2021 aan mee doen, worden o.a. de digitale volwassenheid van onze organisatie, de software, hardware, infrastructurele kosten en de personele bezetting gemeten en afgezet tegen andere Nederlandse gemeenten. Dit helpt ons een beeld te vormen waar we de komende jaren mee aan de slag willen en waarin we willen investeren.

Datagedreven werken & AI

Door de enorm toegenomen hoeveelheid data en nieuwe technologie zijn er steeds meer mogelijkheden om de analyses, monitoring en sturing te verbeteren met datagedreven werken. Datagedreven werken is een waardevol instrument gebleken dat kan worden ingezet bij het realiseren van de opgaven van de gemeente en het verkrijgen van betere stuurinformatie. Ook komende jaren zetten we datagedreven werken verder in. Een belangrijke versneller in dit veld is Artificial Intelligence (AI). Hiermee zijn slimmere en nieuwe analyses te maken. Uiteindelijk kan dit enkel van waarde zijn als de gemeente actief en consistent gebruik maakt van data om beslissingen te nemen. Dit vereist het zorgvuldig, veilig en binnen de wettelijke kaders verzamelen, beheren en verwerken van data. Maar ook van het zorgvuldig wegen van ethische aspecten en privacy belangen. Daarom is data-ethiek een belangrijk thema voor komende jaren. Het algoritmeregister moet hier ook aan bijdragen. Het algoritmeregister is een van de acties om algoritmes binnen de overheid te reguleren die voortkomen uit de Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren van het Rijk.

In het algemeen is het belangrijk dat we ons bewust zijn van de toegevoegde waarde van data (waar ligt de meerwaarde). Met een jaarlijkse datadag, die wij in regionaal verband organiseren, verruimen we de blik wat met data kan en hoe we data voor de maatschappelijke opgaves in kunnen zetten in samenwerking met onze omgeving.

Nieuwe wetgeving

Ook de wetgeving wordt aangepast op de kansen en bedreigingen van de technologische ontwikkelingen. De wetten die impact hebben op de informatievoorziening worden projectmatig opgepakt. Denk daarbij aan de Wet open overheid (Woo), zie paragraaf 3.9, en wetgeving als de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) en Wet digitale overheid (Wdo).

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)

Op 1 januari 2024 (oorspronkelijk januari 2023) treedt de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer in werking. De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV) regelt dat burgers en bedrijven hun zaken die ze met de overheid moeten doen, digitaal kunnen afhandelen. Zij krijgen daarmee het recht om officiële berichten, zoals aanvragen voor vergunningen en bezwaarschriften, elektronisch naar het bestuursorgaan te zenden. Daarnaast verbetert hun rechtspositie in het digitale contact met de overheid. De mogelijkheid om per post met de overheid te communiceren blijft; de Awb geeft burgers en bedrijven de keuze tussen de papieren of de digitale weg.

Wet digitale overheid (Wdo)

Omdat de digitalisering heel snel toeneemt, inclusief digitale transacties, moet de overheid ook op dit terrein meebewegen. De Wet digitale overheid (Wdo) legt de basis voor de digitalisering van de overheid. De eerste tranche (deel) van de Wdo gaat over veilig inloggen op dienstverlening bij (semi-) overheidsinstanties. De Wet digitale overheid regelt dat Nederlandse burgers en bedrijven veilig en betrouwbaar kunnen inloggen bij de (semi-)overheid. Daarmee wordt bedoeld dat burgers elektronische identificatiemiddelen (eID) krijgen met een hogere mate van betrouwbaarheid dan het huidige DigiD. Deze identificatiemiddelen geven publieke dienstverleners meer zekerheid over iemands identiteit. De Wdo treedt gefaseerd in werking. De wet geldt pas als een instantie technisch en organisatorisch klaar is om aan te sluiten. Hiervoor wordt een aansluitschema opgesteld.

(Door)ontwikkeling Planning & Control

De P&C-cyclus stelt de raad in staat om (bij)te sturen op het gebied van de geformuleerde beleidsdoelstellingen en op het gebied van de (bijbehorende) financiën. De kaders zijn hierbij opgenomen in de Nota Planning & Control.

De afgelopen jaren hebben wij de nodige stappen gezet om de planning & control rapportages meer op hoofdlijnen op te stellen. Hierdoor werd sturing op hoofdlijnen bevorderd. Daarnaast zijn verbeteringen doorgevoerd in de formulering van de gemeentelijke doelstellingen door deze meer op hoofdlijnen te formuleren. Dit is uiteraard een groeiproces waaraan we ook in 2024 een vervolg geven.

We willen in 2024 ook verbeteringen doorvoeren in de planning en fasering van onze toekomstige investeringen. Het doel hiervan is om de, met deze investeringen gepaard gaande, afschrijvingslasten beter te kunnen plannen. Daarnaast draagt een betere investeringsplanning bij aan onze liquiditeitsplanning.

Gezien het feit dat het rijk vanaf 2026 een forse korting doorvoert op het gemeentefonds (het zogenoemde "ravijnjaar" voor gemeenten), liggen er de komende jaren voor onze gemeente de nodige uitdagingen in het kader van een structureel sluitende begroting. Deze ontwikkeling vormt om die reden ook een belangrijk onderdeel in de planning & control cyclus 2024 (en verder).

De komende jaren werken wij verder aan het nog beter op orde krijgen van de beheersing van de bedrijfsvoering, onder andere door de implementatie van het Three Lines model. Interne beheersing zorgt er ook voor dat de organisatie het college het comfort kan bieden om een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. Volgens de Wet rechtmatigheidsverantwoording dient het college vanaf de jaarrekening 2023, dus in 2024, deze verklaring af te geven. Naast het college heeft de raad ook een belangrijke rol volgens de Wet rechtmatigheidsverantwoording. De auditcommissie als vertegenwoordiging van de raad is het afgelopen jaar en wordt de komende jaren meegenomen in deze ontwikkeling.

Het Three Lines model of methode staat voor de inrichting van de processen en de samenwerking op de verschillende niveaus in de organisatie en laat zien in hoeverre de organisatie in control is en de belangrijkste risico's beheerst. Ook de integrale aanpak van de diverse beheersingsinstrumenten en de koppeling aan de bestaande P&C-cyclus wordt hierin meegenomen. Hierdoor ontstaat er steeds meer inzicht in de beheersing en kwaliteit van de processen en kan er gestuurd worden op de processen en het beheersen van risico's. Hiermee past het in de huisige ontwikkeling van een activiteit- en taakgerichte organisatie naar een organisatie die procesgericht werkt en de doelstellingen realiseert en waarin risicomanagement een rol speelt. In het Interne beheersplan 2022 – 2025 is vastgesteld dat vooralsnog, ook in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording, alleen de financiële processen opgepakt worden. Voor de desbetreffende teams wordt voor de 1e lijn (leveren van producten en diensten) en 2e lijn (leveren van ondersteuning, expertise en monitoring aan en van de 1e lijn) gewerkt aan rollen, verantwoordelijkheden en kwaliteit. Doel is ook om de 3e lijn (Verbijzonderde interne controle (VIC)) niet meer alleen te bezien in het licht van achteraf komen kijken wat er fout is gegaan en nog gerepareerd moet worden, maar een VIC gericht op de kwaliteit(sontwikkeling) van de bedrijfsvoering.

Privacy en informatiebeveiliging

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) geeft aan hoe wij om moeten gaan met persoonsgegevens, zowel intern als extern. Het vraagt van ons een voortdurende inspanning om aan de gestelde eisen te blijven voldoen met als doel zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens. We zijn immers verantwoordelijk voor het beschermen van de privacy van onze inwoners. Ook vindt de audit op de BIO (baseline informatiebeveiliging overheid) en general IT-audit jaarlijks plaats. Aandacht gaat naar de aanbevelingen van de auditor, naast dat informatiebeveiliging continue aandacht vraagt. De kernbegrippen voor een goed informatiebeveiligingsbeleid zijn: beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid.

De komende jaren zetten we in op bewustwording op het gebied van privacy en informatiebeveiliging binnen de organisatie. In het kader van de Three Lines wordt er ingezet op kennisborging binnen de eerste lijn. Privacy-en informatiebeveiligingsnormen worden geïmplementeerd binnen de processen. Hierdoor wordt de integrale aanpak binnen de organisatie geoptimaliseerd en ontstaat er meer inzicht in de beheersing van de kwaliteit en de risico's zodat hier gericht op gestuurd kan worden.

Optimaliseren inkooporganisatie

In 2021 is er gestart met het verder optimaliseren van de inkooporganisatie. Deze optimalisatie moet ervoor zorgen dat onrechtmatigheden in de inkoopfunctie tot een minimum worden beperkt. Daarnaast kan er beter gestuurd gaan worden op gemeentelijke doelen zoals duurzaam, circulair en lokaal inkopen. In de eerste fase van het inkoop professionaliseringsproces lag de prioriteit bij het verkrijgen van inzicht en overzicht. Deze fase is inmiddels afgerond. Hierdoor kan de toekomstbestendige inkoopfunctie worden ingericht. Dit betreft onder andere de verdeling van rollen en functies tussen teams en het inkoopbureau, optimalisatie van het bestellen tot betalen proces en het verstevigen van strategisch leveranciersmanagement.

Klant centraal

Onze omgeving verwacht dat gemeenten betrouwbaar, begripvol en eenvoudig opereren. Een gemeente die communiceert in begrijpelijke taal en de menselijke maat niet vergeet.

Een 'klantgedreven dienstverlening' wordt daarbij steeds belangrijker. Onder klant verstaan wij hier: inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Het centraal stellen van 'systemen' willen wij ook in onze bedrijfsvoering steeds meer gaan vervangen door het centraal stellen van onze (interne én externe) klanten. Hiervoor zullen we steeds vaker 'in gesprek' gaan over onze dienstverlening en onze dienstverlening bekijken vanuit het perspectief van onze klanten zodat wij diezelfde dienstverlening verder kunnen verbeteren. Op het gebied van onze bedrijfsvoering hebben wij hiervoor de volgende doelstellingen geformuleerd:

Lokaal inkopen

Als gemeente kunnen we onze klant nog meer centraal stellen door in de nabije omgeving diensten, leveringen en werken in te kopen. Hiermee betrekken en steunen we lokale middenstand en lokale partijen. Dit doen we, binnen de regels van de aanbestedingswet, door bij aanbestedingen eerst te kijken of we deze zodanig kunnen inrichten en uitzetten dat de inkoopbehoefte (deels) lokaal kan worden ingekocht.

Het aandeel lokaal inkopen proberen we met verschillende activiteiten verder te vergroten. Interne bewustwording en gedragsverandering blijft hierbij een continu aandachtspunt. Daarnaast integreren we meer checks in de systemen. Tot slot zetten we verder in op kennissessies voor lokale partijen en informeren we partijen tijdig over de komende aanbestedingen.

Invorderingsbeleid en afhandeling bezwaren 'op maat'

Ook in 2024 werken wij verder aan de ontwikkeling van de zogeheten 'informele werkwijze' in formele processen en procedures. Dat betekent dat wij in geval van geschillen zoveel mogelijk informeel het geschil (bij bezwaarschriften, klachten of een aanmaning op hun factuur) trachten op te lossen en maatwerk bieden daar waar mogelijk. Deze benadering sluit ook aan bij onze doelstelling om als gemeente 100% dienstverlenend te zijn naar onze klanten.

Verdere informatie over het invorderingsbeleid is te vinden in de paragraaf financiering van deze begroting (onderdeel debiteurenbeleid).

Werkomgeving en huisvesting

Huisvesting moet aansluiten bij de ontwikkeling van de organisatie en haar medewerkers. Dit vraagt om een adequaat beheer van gebouwen, de inventaris en de bijbehorende diensten.

Het werkconcept en de ruimtelijke toegankelijkheid & veiligheid

De versnelde ontwikkeling naar plaats- en tijdonafhankelijk werken is tegen het licht van de bestaande huisvesting gehouden. De rol van het gemeentehuis als een inspirerende werkplek om te ontmoeten en samen te werken en de vergaande digitalisering van de dienstverlening en het werkplekconcept blijken onlosmakelijk met elkaar verbonden. De wens naar activiteitgericht werken wordt binnen de huidige huisvesting op een zo kostenefficiënt mogelijke wijze doorgevoerd.

De diverse verbeterpunten op gebied van algehele toegangsveiligheid & -controle, waaronder ook de fysieke toegankelijkheid van onze gebouwen, behoeft aandacht. Dit wordt nader uitgewerkt zonder de publieke functie van het gemeentehuis voor inwoners van de Hoeksche Waard uit het oog te verliezen.

Huisvesting lange termijn

Definitieve huisvesting voor de ambtelijke organisatie wordt deze collegeperiode nader onderzocht en uitgewerkt. De gestelde duurzaamheidsdoelstelling uit het huidige collegeprogramma om in 2030 al het gemeentelijk vastgoed verduurzaamd te hebben (CO² neutraal) is van grote invloed op de definitieve lange termijn huisvestingsplannen. Het is van belang een duurzame oplossing te creëren voor de huisvesting voor gemeente HW, waarbij het begrip 'duurzaam' tweeledig is. Duurzaam vanuit het oogpunt van creëren van CO² neutraal vastgoed en duurzaam vanuit het oogpunt toekomstbestendige, lange termijn huisvesting.

Organisatieontwikkeling

Vanaf de start in 2019 van gemeente Hoeksche Waard is veel werk verzet om de gemeentelijke organisatie op te bouwen naar een organisatie die past bij de omvang van onze gemeente. Daarbij is veel bereikt. Het is goed om na een aantal jaren te herijken waar we staan om te kijken wat geborgd, gestopt, doorontwikkeld of geïnnoveerd kan worden. Hiervoor gaan we onderdelen van cultuur, structuur, werkomgeving, werkwijzen en personeelsbeleid tegen het licht te houden, in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin.

In mei 2023 is een bestuursopdracht geaccordeerd waarna een programmateam is ingericht dat een programmaplan gaat maken voor de doorontwikkeling van de gemeente. Samenhangende onderdelen die in dit programmaplan worden opgenomen zijn:

Visie op de Hoeksche Waard

- Uitvoering van de motie beleidskeuzes
- Doorontwikkeling van de organisatie waaronder de besturingsfilosofie, cultuur inclusief veilig werkklimaat, herijking (benchmark)
- Opdracht gestuurd werken

In 2024 wordt ook gekeken op welke onderdelen aanpassingen nodig en gewenst zijn. Uitkomsten van het programmaplan doorontwikkeling organisatie, herijking (benchmark) en de motie beleidskeuzes worden hierbij betrokken.

Communicatie

Communicatie speelt bij alle gemeentelijke thema's een rol, zowel extern als intern. Bij sommige thema's is die rol groot, bij andere beperkter. Communicatie wordt belangrijker naarmate er sprake is van meer impact van gemeentelijk beleid of overige ontwikkelingen op inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Alle medewerkers van gemeente Hoeksche Waard hebben een communicatieve verantwoordelijkheid en het is goed dat zij zich daarvan bewust zijn. Komend jaar ontwikkelt de gemeente zich verder als communicatieve organisatie. Er wordt ingezet op klantgericht schrijven, het (door)ontwikkelen van de nieuwstafel en het opleveren van omgevingsbeelden om te weten wat er speelt in de Hoeksche Waard.

Duurzaamheid

Duurzaamheid is een niet meer weg te denken thema voor onze inwoners, voor onze ondernemers en niet in het minst ook voor ons als maatschappelijke organisatie. Duurzaamheid gaat niet alleen over het milieu, over het groen. Het gaat over veel meer dan dat: over circulair, sociaal en innovatief. Vanuit de gemeente zetten we in op meerdere deelgebieden rondom duurzaamheid zoals duurzame en lokale inkoop, optimaliseren van sociale aspecten, duurzame bedrijfsvoering en doeltreffende communicatie en participatie.

Duurzame inkoop

Om duurzaam inkopen nog verder te verbeteren, is in 2020 is het Manifest Maatschappelijk Verantwoord inkopen ondertekend, gericht op het vormgeven van duurzaamheidsambities. Dit houdt in dat we bij inkoopprocessen naast prijs en kwaliteit, ook op milieu- en sociale aspecten zoals Social Return (SR, voorheen SROI) letten en hier zo maximaal mogelijk invulling aan geven. Dit doen we door het organiseren van kennissessies met andere gemeenten, het verbeteren van het SR-proces en door intern over duurzaamheid te blijven communiceren en inspireren.

Duurzame bedrijfsvoering

Ook in de duurzaamheid van onze gebouwen en faciliteiten valt nog winst te behalen. Denk hierbij aan (her)gebruik van producten en materialen, optimaal inzetten m²'s kantoorruimte of het stimuleren van andere (meer digitale) werkwijzen. In het huidige onderzoek naar de keuze voor definitieve ambtelijke huisvesting zijn duurzaamheid en duurzame bedrijfsvoering belangrijke aspecten.

3.6 Verbonden Partijen

Algemeen

Een verbonden partij is volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Een financieel belang is:

- een bedrag dat aan de verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat of
- het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Een bestuurlijk belang is zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht.

Eerder door de Hoeksche Waardse gemeenten geharmoniseerd beleid ten aanzien van verbonden partijen

Iedere gemeente heeft, op basis van autonomie, een eigen verantwoordelijkheid voor verbonden partijen. Voor de effectuering daarvan heeft de gemeente echter de andere deelnemende gemeenten nodig. Gezamenlijke aansturing en regievoering zijn nodig voor een gemeenschappelijke strategie. De gemeenteraden van de Hoeksche Waardse gemeenten hebben eerder daarom de Nota 'Verbonden partijen gemeenten Hoeksche Waard' vastgesteld (hierna: de Nota). Daarna is de Nota uitgewerkt ('Uitwerking Nota verbonden partijen'). Op grond hiervan is vervolgens in beeld gebracht in hoeverre de governance bij de verbonden partijen op orde is en wat nog kan worden verbeterd. Het blijkt dat de vereiste bestuurs- en beheersingsmiddelen in opzet en bestaan aanwezig zijn bij de verbonden partijen waaraan de Hoeksche Waardse gemeenten deelnemen.

Gebaseerd op het advies dat de Raad voor het openbaar bestuur heeft uitgebracht ('Wisselwerking tussen gemeenteraden en verbonden partijen'), is de regionale notitie 'Naar een goede wisselwerking tussen de raden en verbonden partijen' opgesteld. De kernboodschap is dat het veel effectiever is om in gesprek te gaan met de verbonden partijen in plaats van gebruik te maken van de formele weg.

Ook op het niveau van Zuid-Holland Zuid heeft een regionale raads werkgroep/denktank zich voorheen gebogen over het onderwerp Grip op verbonden partijen. Deze werkgroep heeft in 2017 een opleverdocument opgesteld waarin adviezen en aanbevelingen staan om de relaties te verbeteren tussen de gemeenteraden en de drie gemeenschappelijke regelingen op Zuid-Holland Zuid-niveau. Tijdens een themabijeenkomst in juni 2019 hebben de Hoeksche Waardse raads- en burgerleden hierover verder met elkaar van gedachten gewisseld. Afsproken is dat er een werkgroep wordt samengesteld die zich over het mogelijke vervolg buigt. In januari 2021 is de auditcommissie mondeling geïnformeerd over de laatste stand van zaken.

Actualisatie beleid verbonden partijen

Hoewel niet formeel door de gemeenteraad bekrachtigd, werden bij de start van de gemeente Hoeksche Waard bovenbeschreven eerder vastgestelde regionale nota's wel als richtlijnen beschouwd voor het beleid ten aanzien van de verbonden partijen.

Op grond van de Financiële verordening gemeente Hoeksche Waard 2021 biedt het college de gemeenteraad periodiek een Nota verbonden partijen aan en stelt de raad de nota vast. In de loop van 2020 werd duidelijk dat een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen naar verwachting in 2022 in werking zou treden. Deze versterkt de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden. Daarnaast worden de participatiemogelijkheden van burgers en belanghebbenden bij de besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen vergroot. Gelet op deze impact, heeft de auditcommissie in februari 2021 ingestemd met het voorstel om de actualisatie van het beleid ten aanzien van verbonden partijen (i.c. een Nota verbonden partijen) pas op te pakken als de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen werking is getreden, dit werd 1 juli 2022.

Eind juni 2022 is in het driehoeksoverleg afgesproken dat er een Startnotitie verbonden partijen wordt opgesteld die er uiteindelijk toe moet leiden dat een nieuwe Nota verbonden partijen ter besluitvorming aan de gemeenteraad kan worden voorgelegd. Dit pakken de griffie en ambtelijke organisatie samen op.

De Rekenkamer Hoeksche Waard is, op verzoek van de raad, in mei 2022 het Casusonderzoek verbonden partijen gestart. De onderzoeksvraag luidt: hoe zijn de sturing, controle en verantwoording ten aanzien van de verbonden partijen georganiseerd en wat is de uitwerking hiervan in de praktijk? Het eindrapport 'Grip op verbonden partijen! Balans bij drie verbonden partijen?' is op 21 december 2022 aan de raad aangeboden. Op voorstel van de begeleidingscommissie rekenkamer heeft de raad daarover op 7 maart 2023 besloten:

1. Het college op te dragen een startnotitie 'Nota verbonden partijen' op te stellen die uiterlijk 1 juli 2023 door de raad kan worden goedgekeurd en vastgesteld.
2. Het college op te dragen, met de in beslispoint 1 vastgestelde startnotitie als leidraad, zo spoedig mogelijk na het zomerreces doch uiterlijk 1 december 2023 de raad een aangepaste 'Nota verbonden partijen' voor te leggen ter goedkeuring en vaststelling.
3. Om voor het zomerreces een oriënterende avond met de raad en het college te houden om vanuit de raad input op te halen voor de in beslispoint 2 vast te stellen nota zodat per verbonden partij vastgelegd wordt hoe invulling wordt gegeven aan de 3 i's waarvan het rekenkamerrapport melding maakt: de mate en vorm van informatievoorziening, de gewenste inspanning ten aanzien van en gewenste mate van invloed op de met de gemeente verbonden partijen met als doel hier als raad meer grip op te krijgen.
4. Het college op te dragen om, in samenspraak met de raad en de verbonden partijen, de in het rapport genoemde ontwikkelpunten ten aanzien van de drie onderzochte verbonden partijen zo spoedig mogelijk na vaststelling van de in beslispoint 2 genoemde nota te implementeren.

Het traject om te komen tot een vernieuwde Nota verbonden partijen loopt op dit moment nog. Deze nota wordt voorbereid door de griffie en de gemeentelijke organuiterlijk in januari 2024 ter vaststelling aan de raad aangeboden. Zowel via college als ook presidium zijn/zullen aan de agendacommissie de relevante stukken in proces (worden) gebracht: als eerste een startnotitie en een raadsbijeenkomst, gevolgd door een reguliere behandeling in de BOB-cyclus van de nota zelf. Deze nota wordt voorbereid door de griffie en de gemeentelijke organisatie en zal uiterlijk in het eerst kwartaal 2024 aan de raad worden aangeboden

Beleidskader/verordeningen

De volgende notities en verordeningen vormen mede de basis voor het te actualiseren beleid voor verbonden partijen:

- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

- Wet gemeenschappelijke regelingen (gewijzigd per 1 juli 2022)
- Financiële verordening gemeente Hoeksche Waard 2021
- Raadsbesluiten van de vijf voormalige gemeenten (formeel niet door de gemeenteraad Hoeksche Waard bekrachtigd):
 - vaststelling en uitwerking Nota 'Verbonden partijen gemeenten Hoeksche Waard'
 - vaststelling notitie 'Naar een goede wisselwerking tussen gemeenteraden en verbonden partijen in de Hoeksche Waard'
- vaststelling Rekenkamerrapport risicomanagement
- Doorwerking adviezen Denktank Grip op Gemeenschappelijke Regelingen Zuid-Holland Zuid.
- Eindrapport Rekenkamer Hoeksche Waard 'Grip op verbonden partijen! Balans bij drie verbonden partijen?' en het raadsbesluit hierover van 7 maart 2023.

Risicoprofiel

Op grond van het BBV moet in de paragraaf 'verbonden partijen' per verbonden partij een risicoprofiel worden opgenomen. Voor deze risicoanalyse worden de financiële en bestuurlijke risico's in beeld gebracht. In de betreffende programma's staan we overigens ook uitgebreider stil bij de gemeenschappelijke regelingen met een hoog risicoprofiel.

Financiële risico's verbonden partijen

Onderstaand overzicht geeft weer hoe de financiële analyse wordt uitgevoerd. Dat gebeurt aan de hand van 7 vragen. De vragen richten zich met name op de begrippen control en governance en daarmee op sturing, beheersing, verantwoording en toezicht. Bij een overwegend lage score is de eindconclusie van de financiële analyse dat ook daar laag wordt gescoord. De vragen zijn nadrukkelijk bedoeld als hulpmiddel voor de analyse. Omdat niet alle vragen geheel kwantificeerbaar zijn, is discussie over de scores mogelijk.

Vragen	Laag	Gemiddeld	Hoog
1. Omvang jaarlijkse financiële bijdrage	< 450.000	450.000- 1.000.000	> 1.000.000
2. Is het weerstandsvermogen in de verbonden partij toereikend?	Volledig	Deels	Niet
3. Benodigd gemeentelijk weerstandsvermogen op basis van risico's bij de verbonden partijen	< 45.000	45.000- 100.000	>100.000
4. In hoeverre is de gemeente financieel aansprakelijk?	Niet	Gedeeltelijk	Volledig
5. Is de organisatie in staat om financieel bij te sturen?	Volledig	Deels	Niet
6. Is de bedrijfsvoering van de organisatie op orde?	Ja	Gedeeltelijk	Nee
7. Is de kwaliteit van het risicomanagement van de organisatie op orde?	Ja	Gedeeltelijk	Nee

Bestuurlijke (inhoudelijke) risico's verbonden partijen

Hieronder vermelden we op welke manier de bestuurlijke analyse wordt uitgevoerd. Dat gebeurt aan de hand van 7 vragen. Naast aandacht voor control en governance in de financiële analyse (de zogenoemde 'hard controls'), komen ook de zogenoemde 'soft controls' aan bod. Denk hierbij aan begrippen als

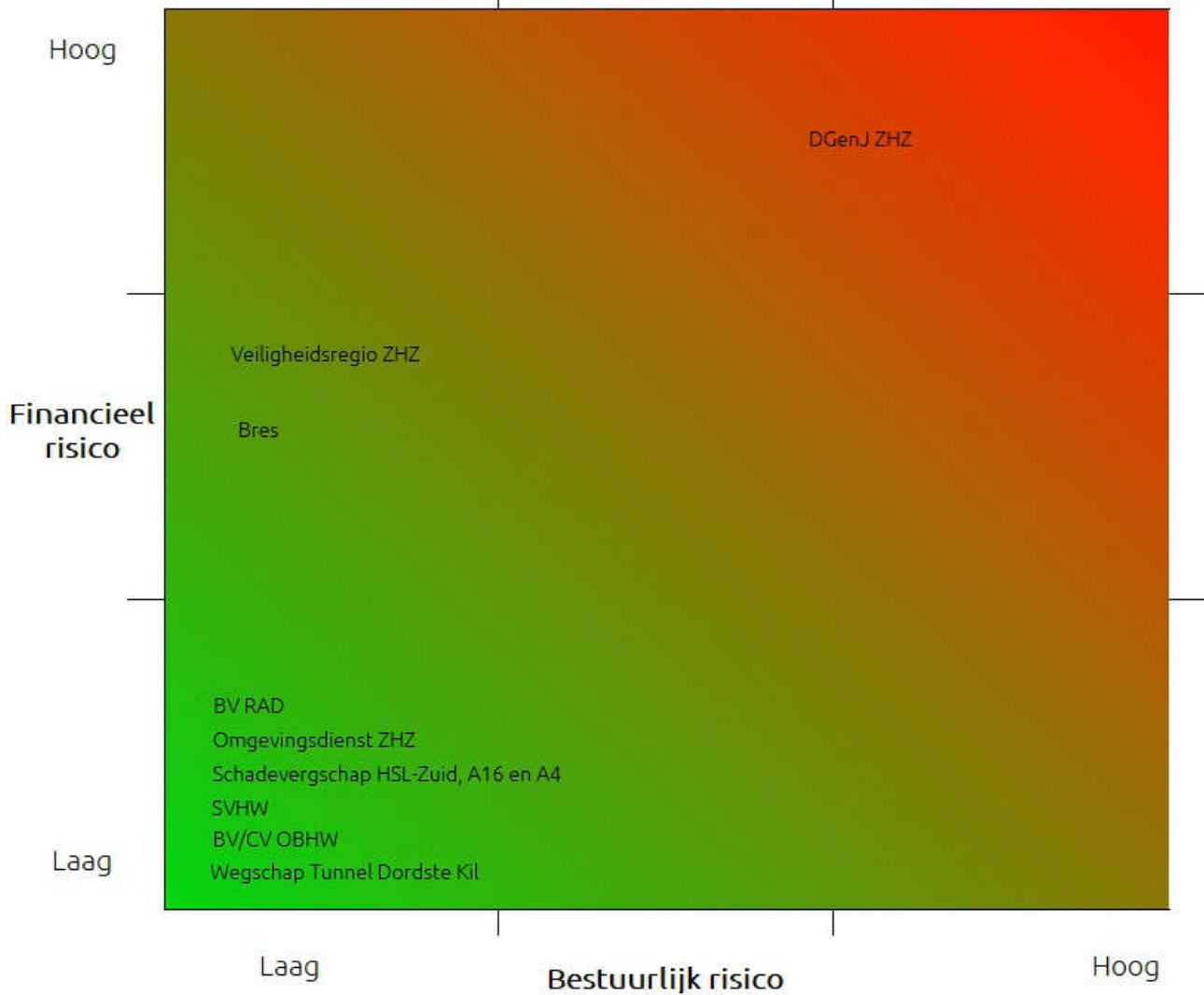
welwillendheid, leiderschap, integriteit en vertrouwen. Bij een overwegend lage score, is de eindconclusie van de bestuurlijke analyse dat ook laag wordt gescoord. De vragen zijn ook hier nadrukkelijk bedoeld als hulpmiddel voor de analyse. Omdat niet alle vragen geheel kwantificeerbaar zijn, is discussie over de scores mogelijk.

Vragen	Laag	Gemiddeld	Hoog
1. In hoeverre komt het gemeentelijk belang overeen met het belang van de organisatie?	Volledig	Gedeeltelijk	Minimaal
2. Is er invloed op de samenstelling van het bestuur?	Ja		Nee
3. Is de gemeente vertegenwoordigd in het bestuur (en in welke stemverhouding)?	DB	AB/ overig	Nee
4. Zijn er duidelijke afspraken over doelen en te leveren prestaties en worden deze afspraken nagekomen?	Ja	Gedeeltelijk	Nee
5. In welke mate is er vertrouwen in bestuur en/of directie van de verbonden partij?	Maximaal	Gemiddeld	Minimaal
6. Zijn er duidelijke afspraken over informatievoorziening?	Ja	Gedeeltelijk	Nee
7. In hoeverre zijn de te leveren prestaties van invloed op de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelstellingen?	Minimaal	Gemiddeld	Maximaal

De gecombineerde financiële en bestuurlijke analyse leidt tot het volgende risicoprofiel van de gemeenschappelijke regelingen:

Risicoprofiel verbonden partijen gemeente Hoeksche Waard

(Positionering in het overzicht is alfabetisch en zegt niets over de onderlinge verhoudingen)

Ontwikkelingen verbonden partijen

Nieuwe verbonden partijen

Er zijn geen voornemens om verbindingen met nieuwe partijen aan te gaan.

Wijzigingen van bestaande verbonden partijen

GR SVHW

De raad heeft op 15 juni 2023 besloten het college toestemming te verlenen om in te stemmen met de 1e wijziging Gemeenschappelijke regeling SVHW 2023. Deze wijziging is op 1 juli 2023 in werking getreden.

De raad heeft op 12 september 2023 besloten geen zienswijze in te dienen over de voorgenomen 2e wijziging van de Gemeenschappelijke regeling SVHW 2023. Deze wijziging dient per 1 januari 2024 van kracht te worden.

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

De raad wordt voorgesteld op 10 oktober 2023 te besluiten geen zienswijze in te dienen over de voorgenomen 5e wijziging Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

Aandachtspunten bij bestaande verbonden partijen

GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid

De kosten van de jeugdhulp stijgen. Er maken meer jongeren gebruik van jeugdhulp, maar vooral de kosten per jeugdige zijn gestegen. Vanuit het Rijk zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor de komende jaren. Daarbij is de intentie om vanuit de hervormingsagenda Jeugd, die in 2023 is vastgesteld, maatregelen te nemen ter beheersing van en waar mogelijk besparing op de kosten. Daarbij blijft de in gang gezette transformatie van de jeugdhulp, zowel vanuit de Serviceorganisatie Jeugd, de Stichting jeugdteams als vanuit de lokale gemeenten, meer dan noodzakelijk.

AEF heeft een bestuursopdracht uitgevoerd naar de wijze waarop we het jeugdhulpstelsel in Zuid-Holland Zuid hebben georganiseerd. Het gaat bij dit onderzoek primair over de rol en taken van de Serviceorganisatie Jeugd (SOJ) en de Stichting Jeugdteams (SJT). Van de aanbevelingen is gebruik gemaakt door onder andere het vormen van een ontwikkelagenda jeugd, die in 2022 is doorontwikkeld naar het programma 'Werk voor de jeugd' en de realisatie van de lokale contractering van SJT. Dit heeft ten doel het versterken van lokale grip en sturing.

Volgens het opgestelde lokaal transformatieplan 'uitvoering jeugdhulp' worden diverse projecten uitgevoerd, gericht op een betere, kwalitatieve en kostenbeheersbare inrichting van het lokale jeugdhulpveld. Tot op heden is SJT de spil in dit geheel. De vervolgstap is dit alles te plaatsen in het perspectief van een gebiedsgerichte 0-100 dienstverlening. In het geheel is het van belang dat de gemeente het opdrachtgeverschap goed organiseert door een samenhangend overzicht en inzicht te creëren, zowel inhoudelijk als financieel, om van daaruit beter te kunnen monitoren en evalueren om te bezien of de gewenste effecten worden bereikt en deze waar nodig bij te sturen.

Aandeel verbonden partijen

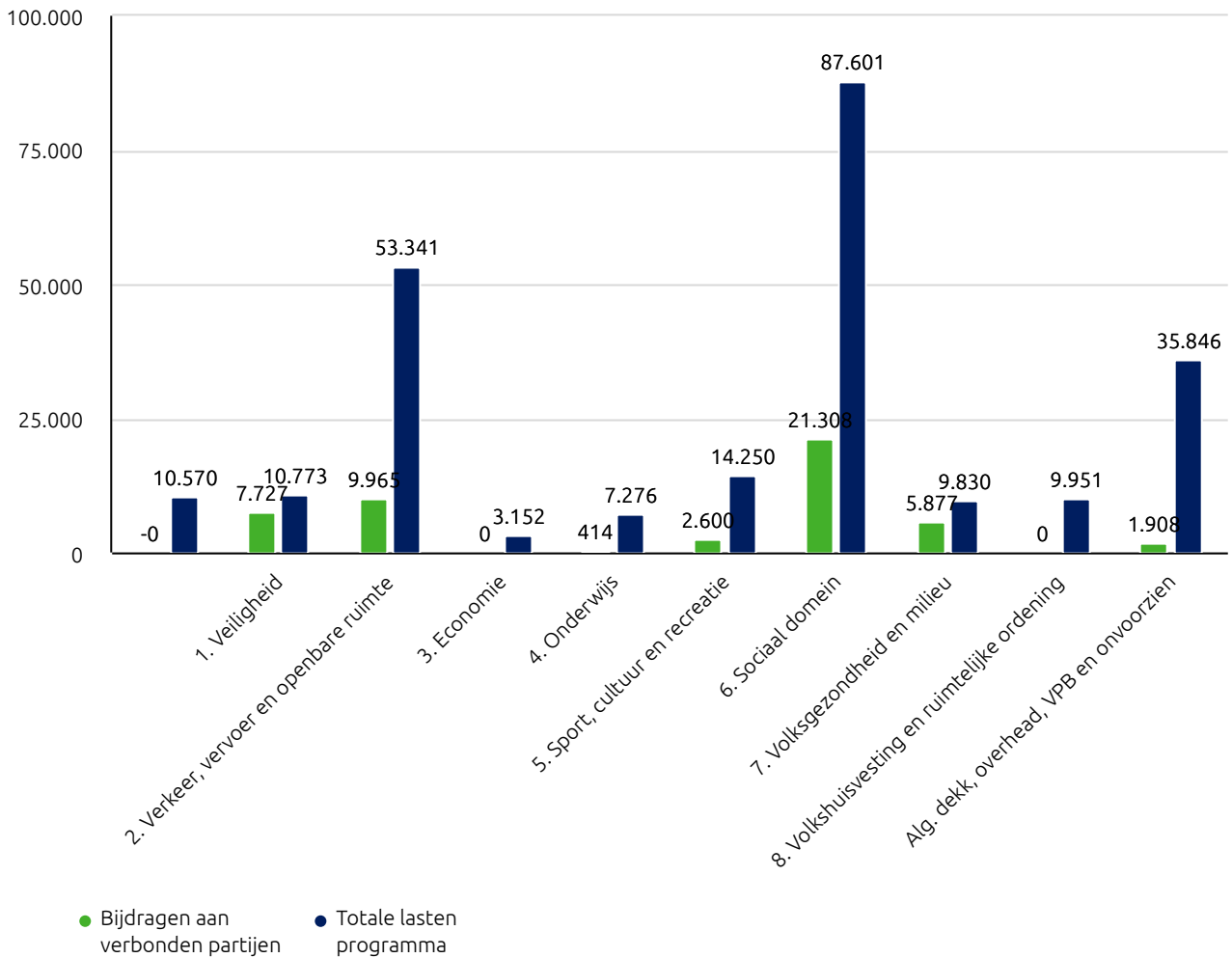
In het volgende overzicht is het totale aandeel van bijdragen aan verbonden partijen afgezet tegen de totale gemeentelijke lasten weergegeven

(bedragen x € 1.000).

Programma	Aandeel verbonden partijen	Begroting lasten	%
0. Bestuur en ondersteuning	-0	10.570	0%
1. Veiligheid	7.727	10.773	72%
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	9.965	53.341	19%
3. Economie	0	3.152	0%
4. Onderwijs	414	7.276	6%
5. Sport, cultuur en recreatie	2.600	14.250	18%
6. Sociaal domein	21.308	87.601	24%
7. Volksgezondheid en milieu	5.877	9.830	60%
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	0	9.951	0%
9. Algemene dekkingsmiddelen, overhead, Vpb en onvoorzien	1.908	35.846	5%
Totaal	49.800	242.589	21%

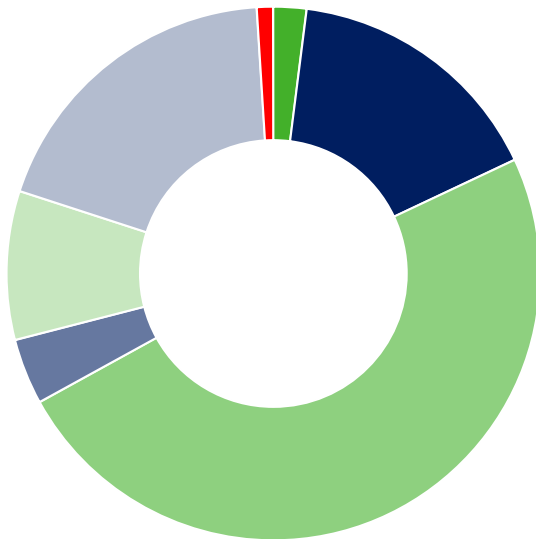
Grafisch ziet het er als volgt uit:

Bijdragen aan verbonden partijen ten opzichte van totale lasten programma

In het volgende overzicht zijn de bijdragen per verbonden partij afgezet tegen de totale bijdragen aan verbonden partijen. In dit overzicht zijn de verbonden partijen waar de gemeente bijdragen (dividend) van ontvangt buiten beschouwing gelaten.

% Verdeling bijdragen aan verbonden partijen

- Samenwerking Vastgoedinformatie, Heffing en Waardebepaling (SVHW)
- Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid
- Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- Bres Accomodaties B.V.
- Regionale Afvalstoffendienst Hoeksche Waard B.V.
- Overig

Overzicht verbonden partijen

Onze gemeente neemt deel in onderstaande verbonden partijen.

A Gemeenschappelijke regelingen

GR Samenwerking Vastgoedinformatie, Heffing en Waardebepaling (SVHW)

Programma	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte / Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.61 OZB-woningen 0.62 OZB-niet-woningen 0.63 Parkeerbelasting 0.64 Belastingen overig 7.2 Riolering 7.3 Afval
Deelnemers	De gemeenten Alblasterdam, Albrandswaard, Altena, Barendrecht, Goeree-Overflakkee, Hardinxveld-Giessendam, Hoeksche Waard, Krimpenerwaard, Lansingerland, Nieuwkoop, Ridderkerk, Voorne aan Zee en Waterschap Hollandse Delta.
Vestigingsplaats	Klaaswaal
Website	www.svhw.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van werkzaamheden voor de heffing en invordering van belastingen, heffingen en rechten, de Wet waardering onroerende zaken, de administratie van vastgoedgegevens, het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden en de Wet basisregistraties adressen en gebouwen.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit twee leden uit het college van dijkgraaf en heemraden van het Waterschap Hollandse Delta en een collegelid van iedere deelnemende gemeente. Onze gemeente is vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp, zijn vervanger is wethouder Van Waveren. De vertegenwoordigers van het Waterschap hebben ieder een meervoudig stemrecht van 6. De overige leden van het algemeen bestuur hebben 1 stem. Het algemeen bestuur besluit met meerderheid van stemmen. Bij het staken van de stemmen, beslist de voorzitter. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier leden, uit en door het algemeen bestuur aan te wijzen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp. Er is ook een ambtelijke commissie met als taak het algemeen bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over alle aangelegenheden over SVHW. Iedere deelnemer heeft een vertegenwoordiger in de commissie.

Financieel belang

Uittreding: Hiervoor stelt een onafhankelijke registeraccountant een liquidatieplan op. Het plan wordt door het algemeen bestuur vastgesteld. De daarin beschreven financiële verplichtingen zijn bindend.

Opheffing: Een besluit hiertoe kan worden genomen door ten minste twee derde van het aantal deelnemers. Een onafhankelijke registeraccountant stelt het liquidatieplan op dat door het algemeen bestuur wordt vastgesteld.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	1.280
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	0
Eigen vermogen per 1-1-2024	765
Eigen vermogen per 31-12-2024	765
Vreemd vermogen per 1-1-2024	5.931
Vreemd vermogen per 31-12-2024	5.832
Solvabiliteit per 1-1-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	11%
Solvabiliteit per 31-12-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	12%

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

Programma	1. Veiligheid
Taakveld	1.1 Crisisbeheersing en Brandweer
Deelnemers	De gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido- Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht
Vestigingsplaats	Dordrecht
Website	www.vrzhz.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Het openbaar lichaam integreert de brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening (bij ongevallen en rampen), met behoud van lokale verankering, bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau binnen het samenwerkingsgebied. Dit moet een doelmatige en slagvaardige hulpverlening verzekeren, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding. Ook is het openbaar lichaam een platform voor samenwerking met diensten die aan hulpverlening zijn gelieerd, met partners, organisaties en andere openbare lichamen.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door burgemeester Aptroot, wethouder Boogaard is zijn vervanger. Elk lid van het algemeen bestuur heeft één stem. Het algemeen bestuur beslist bij meerderheid van stemmen. Als de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag.

Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en 3 tot 4 overige leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door burgemeester Aptroot.

Financieel belang

De deelnemende gemeenten waarborgen de betaling van rente en aflossing van de geldleningen die de Veiligheidsregio aangaat voor de uitvoering van zijn taak, in de verhouding tot het inwoneraantal op 1 januari van het dienstjaar waarin de geldlening wordt aangegaan.

Uittreding: Dit is slechts mogelijk na wijziging van de verdeling van gemeenten in regio's, als bedoeld in art. 8 Veiligheidsregio's. Het algemeen bestuur regelt onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten de gevolgen van uittreding.

Opheffing: De regeling kan slechts worden opgeheven voor zover dit op grond van artikel 8 en 9 van de Wet Veiligheidsregio's mogelijk is. Het algemeen bestuur stelt - na het horen van de raden van de deelnemende gemeenten - het liquidatieplan vast en regelt onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten de vereffening van het vermogen.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	7.727
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	0
Eigen vermogen per 1-1-2024	1.816
Eigen vermogen per 31-12-2024	1.537
Vreemd vermogen per 1-1-2024	91.621
Vreemd vermogen per 31-12-2024	100.501
Solvabiliteit per 1-1-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	1,9%
Solvabiliteit per 31-12-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	1,5%

GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid

Programma	4. Onderwijs 6. Sociaal Domein en 7. Volksgezondheid en Milieu
Taakveld	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken, 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-, 6.81 Geëscaleerde zorg18+, 6.82 Geëscaleerde zorg 18-, 7.1 Volksgezondheid
Deelnemers	De gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido- Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht
Vestigingsplaats	Dordrecht
Website	www.dienstgezondheidjeugd.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Het samenwerkingsverband behartigt mede de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers vanuit het beginsel van verlengt lokaal bestuur om het gebied evenwichtig en voorspoedig te ontwikkelen. De belangen worden behartigd door het bepalen van de hoofdlijnen van gewenste ontwikkelingen door sturing, ordening, integratie en, in voorkomende gevallen, uitvoering in de taakvelden publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning, meer in het bijzonder huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 1 lid per deelnemer (door en uit het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen). Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Blaak-van de Lagemaat, haar vervanger is wethouder Van Waveren. Elk lid van het algemeen bestuur heeft een gewogen stemrecht. De stemverhouding is gebaseerd op het aantal inwoners van de deelnemende gemeenten. Besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen. Als de stemmen staken, wordt het voorstel geacht te zijn verworpen. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier leden die door het algemeen

bestuur uit zijn midden worden aangewezen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Blaak-van de Lagemaat.

Financieel belang

In de begroting wordt aangegeven welke bijdrage elke deelnemer verschuldigd is aan het samenwerkingsverband. De kosten die het samenwerkingsverband aan de deelnemers toerekent, bestaan uit algemene kosten (toe te rekenen op basis van het aantal inwoners) en overige kosten (toe te rekenen aan de deelnemers die deelnemen aan die taken waarop de kosten betrekking hebben). De deelnemers zorgen ervoor dat het samenwerkingsverband altijd over voldoende geld beschikt om aan zijn verplichtingen tegen derden te kunnen voldoen. De deelnemers garanderen bovendien tegen iedere geldgever de nakoming van de huidige en toekomstige verplichtingen die de publieke rechtspersoon op enig moment tegen die geldgever heeft.

Uittreding: Hiervoor is toestemming nodig van het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur regelt ook de (financiële) gevolgen.

Opheffing: Een besluit hiertoe kan worden genomen door tenminste driekwart van het aantal deelnemende gemeenten. Het algemeen bestuur stelt het liquidatieplan op.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	24.488
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	0
Eigen vermogen per 1-1-2024	1.659
Eigen vermogen per 31-12-2024	1.659
Vreemd vermogen per 1-1-2024	32.262
Vreemd vermogen per 31-12-2024	32.262
Solvabiliteit per 1-1-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	4,9%
Solvabiliteit per 31-12-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	4,9%

GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

Programma	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte
Taakveld	2.1 Verkeer en vervoer
Deelnemers	De gemeenten Haarlemmermeer, Alphen aan den Rijn, Lansingerland, Zoetermeer, Rotterdam, Zwijndrecht, Hoeksche Waard, Dordrecht, Moerdijk en Breda en de minister van Infrastructuur en Waterstaat
Vestigingsplaats	Rotterdam
Website	-

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De regeling bevordert dat verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de daartoe nodige verbreding, verlegging en reconstructie van de A16 en A4, en de beslissing op die verzoeken doelmatig, deskundig en op gelijke wijze worden behandeld. Deze regeling schept ook duidelijkheid voor de burgers over de bevoegde instantie.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 1 lid en 1 plaatsvervangend lid per deelnemer, door de colleges uit hun midden aan te wijzen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp, zijn vervanger is wethouder Heij. Het algemeen bestuur besluit bij meerderheid van stemmen. Ieder lid heeft een stem.

Het dagelijks bestuur bestaat uit tenminste drie leden: de voorzitter, het door de minister van Infrastructuur en Waterstaat aangewezen lid en tenminste één ander door het algemeen bestuur uit zijn midden aangewezen lid. Onze gemeente is niet in het dagelijks bestuur vertegenwoordigd.

Financieel belang

De eventueel toe te kennen (plan)schadevergoeding, op grond van artikel 49 van de Wet op de ruimtelijke ordening (nu artikel 6.1 Wet ruimtelijke ordening), komt volledig ten laste van het Rijk. In die zin heeft gemeente Hoeksche Waard geen financieel belang.

Uittreding: Een deelnemer kan uittreden bij besluit van de raad van de betrokken gemeente.

Opheffing: De GR vervalt van rechtswege op 1 januari 2026.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	n.v.t.
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	n.v.t.
Eigen vermogen per 1-1-2024	n.v.t.
Eigen vermogen per 31-12-2024	n.v.t.
Vreemd vermogen per 1-1-2024	n.v.t.
Vreemd vermogen per 31-12-2024	n.v.t.
Solvabiliteit per 1-1-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	n.v.t.
Solvabiliteit per 31-12-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	n.v.t.

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Programma	7. Economische zaken en milieu
Taakveld	7.4 Milieubeheer
Deelnemers	De gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido- Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht en de provincie Zuid-Holland
Vestigingsplaats	Dordrecht
Website	www.ozhz.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De Omgevingsdienst ondersteunt de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder. Ook ondersteunt de dienst bij taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 1 lid en 1 plaatsvervangend lid per deelnemer (door en uit het college aan te wijzen). Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp, zijn vervanger is wethouder Heij.

De deelnemers hebben een gewogen stemrecht. Van de 100 stemmen heeft onze gemeente er 7. Er is een volstrekte meerderheid vereist voor het tot stand komen van een besluit. Wel moeten minimaal 3 deelnemers hun stem voor het voorstel hebben uitgebracht wil het aangenomen zijn, behalve als de regeling anders bepaalt. De stemverhouding wordt eens per 4 jaar geëvalueerd of op een eerder moment indien de financiële bijdrage(n) van een of meerdere deelnemers op basis van de meest recent vastgestelde (wijziging van de)begroting op enig moment substantieel afwijkt (afwijken) van de geldende stemverdeling.

Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter, plaatsvervangend voorzitter en 3 andere leden. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp.

Financieel belang

In de begroting wordt vastgelegd welke bijdrage elke deelnemer verschuldigd is aan de Omgevingsdienst. In een Bijdrageverordening die het algemeen bestuur vaststelt, worden de verschuldigde vergoedingen voor instandhouding van de Omgevingsdienst en de te leveren diensten vastgelegd.

Uittreding: Uittreding is mogelijk na toestemming van het vertegenwoordigend orgaan. Uittreden kan alleen met inachtneming van een opzegtermijn van tenminste één kalenderjaar. Het algemeen bestuur regelt de financiële en organisatorische gevolgen van de uittreding en stelt de verschuldigde schadeloosstelling vast. De schadeloosstelling bedraagt tenminste driemaal de jaaromzet van de betreffende deelnemer in het jaar

waarin de deelnemer besluit uit te treden. Het algemeen bestuur kan onder bijzondere omstandigheden een andere schadeloosstelling vaststellen.

Opheffing: De regeling kan worden opgeheven indien ten minste 8 deelnemers, die tenminste een drie vierde meerderheid vormen van het aantal stemmen in het algemeen bestuur, daartoe besluiten. Het algemeen bestuur stelt een liquidatieplan vast dat voorziet in de verplichting van de deelnemers tot deelneming in de financiële en personele gevolgen van de opheffing.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	2.266
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	0
Eigen vermogen per 1-1-2024	1.323
Eigen vermogen per 31-12-2024	2.010
Vreemd vermogen per 1-1-2024	12.788
Vreemd vermogen per 31-12-2024	4.970
Solvabiliteit per 1-1-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	9 %
Solvabiliteit per 31-12-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	29 %

GR Wegschap Tunnel Dordtse Kil

Programma	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte
Taakveld	2.1 Verkeer en vervoer
Deelnemers	Provincie Zuid-Holland en de gemeenten Dordrecht en Hoeksche Waard
Vestigingsplaats	Dordrecht
Website	www.kiltunnel.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De dienst beheert en exploiteert de Kiltunnel en de aansluitende wegverbindingen.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 2 leden van iedere deelnemer waarvan 2 aan te wijzen door de raad uit zijn midden en uit het college van de gemeente Hoeksche Waard, de voorzitter inbegrepen. Hiertoe zijn aangewezen de wethouders Van Waveren en Blaak-van de Lagemaat. Volstrekte meerderheid van de leden die aan de stemming hebben deelgenomen, is vereist voor het tot stand komen van een besluit bij stemming. Het algemeen bestuur neemt besluiten op basis van een gewogen stemverhouding.

Behalve als de vergadering voltallig is, wordt bij staking van stemmen besluitneming uitgesteld tot een volgende vergadering. In die vergadering kunnen de beraadslagingen worden heropend. Als de stemmen

staken in een voltallige vergadering of voor de tweede maal over hetzelfde voorstel, wordt het geacht niet te zijn aangenomen. Het dagelijks bestuur bestaat uit 1 lid van iedere deelnemer, uit en door het algemeen bestuur aan te wijzen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van Waveren.

Financieel belang

Elke deelnemer waarborgt de betaling van rente en aflossing van de door het Wegschap te sluiten leningen en in rekening-courant op te nemen gelden, in overeenstemming met de hierboven vermelde percentages. Als hieruit voor de deelnemers betalingen voortkomen, verrekenen de deelnemers deze onderling met gebruikmaking van dezelfde percentages.

Uittreding: Hiervoor kan het algemeen bestuur voorwaarden opstellen.

Opheffing: Het algemeen bestuur stelt een liquidatieplan op.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	4
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	0
Eigen vermogen per 1-1-2024	15.854
Eigen vermogen per 31-12-2024	19.492
Vreemd vermogen per 1-1-2024	53.451
Vreemd vermogen per 31-12-2024	41.261
Solvabiliteit per 1-1-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	23 %
Solvabiliteit per 31-12-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	32 %

B Stichtingen en verenigingen

Stichting Inkoopbureau West-Brabant

Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.4 Overhead
Deelnemers	De gemeenten Altena, Borssele, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Goeree-Overflakkee, Halderberge, Hoeksche Waard, Kapelle, Moerdijk, Noord-Beveland, Reimerswaal, Rucphen, Steenbergen, Tholen, Woensdrecht en Zundert; samenwerking GHO gemeenten, de gemeenschappelijke regelingen ABG-organisatie, GR de Bevelanden, Servicecentrum GGD Hart voor Brabant en GGD Zeeland
Vestigingsplaats	Zevenbergen
Website	www.inkoopbureauwestbrabant.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De stichting dient indirect diverse openbare belangen door het behalen van voordelen op zowel financieel, kwalitatief en procesmatig gebied voor de deelnemers, onder andere door het faciliteren van een regionaal inkoopbureau.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 1 vertegenwoordiger per deelnemende gemeente. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp, zijn vervanger is wethouder Heij. Besluiten worden genomen met volstreekte meerderheid van stemmen. Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder van der Wulp.

Financieel belang

De gemeente heeft bij het toetreden tot de stichting een borgsom gestort. De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage is gebaseerd op het aantal af te nemen dagdelen van het inkoopbureau.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	333
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	n.v.t.
Eigen vermogen per 1-1-2024	n.v.t.
Eigen vermogen per 31-12-2024	n.v.t.
Vreemd vermogen per 1-1-2024	n.v.t.
Vreemd vermogen per 31-12-2024	n.v.t.
Solvabiliteit per 1-1-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	n.v.t.
Solvabiliteit per 31-12-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	n.v.t.

C Vennootschappen en Coöperaties (deelnemingen)

Stedin

Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.5 Treasury
Deelnemers	De aandelen van Stedin zijn in handen van 44 gemeenten
Vestigingsplaats	Rotterdam
Website	www.stedingroep.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Het betrouwbaar, veilig en maatschappelijk verantwoord leveren van energie en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten en samenwerking en deelneming in andere rechtspersonen.

Bestuurlijk

Gemeente Hoeksche Waard bezit 2,04 % van de aandelen van Stedin (101.253 van de 4.970.978 aandelen). Wethouder Van der Wulp vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders. Wethouder Heij is zijn vervanger.

Financieel belang

De boekwaarde van onze aandelen bedraagt: € 6.138.000 (101.253 normale aandelen). Daarnaast hebben wij 8.487 cumulatief preferente aandelen met een boekwaarde van € 4.000.000.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen baten (= dividend) in gemeentebegroting 2024	50 (regulier en 120 (cum. pref. aand.)
Werkelijk resultaat van de verbonden partij in 2022 *	44.000
Eigen vermogen per 1-1-2022 *	3.270.000
Eigen vermogen per 31-12-2022 *	3.342.000
Vreemd vermogen per 1-1-2022 *	4.912.000
Vreemd vermogen per 31-12-2022 *	5.178.000
Solvabiliteit per 1-1-2022 (= eigen vermogen/totaal vermogen) *	40%
Solvabiliteit per 31-12-2022 (= eigen vermogen/totaal vermogen) *	39%

**Geen gegevens bekend over begroting 2024; daarom zijn de laatst bekende gegeven uit de jaarrekening 2022 in de tabel opgenomen.*

BV Gemeenschappelijk Bezit Evides

Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.5 Treasury
Deelnemers	De aandelen van het Gemeenschappelijk Bezit Evides zijn in handen van gemeenten en provincies in het verzorgingsgebied
Vestigingsplaats	Rotterdam
Website	www.evides.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Gemeente Hoeksche Waard neemt samen met gemeenten en provincies in Rijnmond en Zeeland deel in de BV Gemeenschappelijk Bezit Evides. Op haar beurt is de BV voor 50% eigenaar van het

drinkwaterleidingbedrijf Evides. Evides levert drinkwater aan huishoudens en bedrijfsleven en levert in toenemende mate ook industriewater en diensten op het gebied van afvalwater- en rioolwaterzuivering.

Bestuurlijk

Gemeente Hoeksche Waard bezit 4,99% (92.372) van de aandelen van het Gemeenschappelijk Bezit Evides van de 1.850.000 aandelen. Wethouder van der Wulp vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders, wethouder Heij is zijn vervanger.

Financieel belang

De boekwaarde van onze aandelen in de BV Gemeenschappelijk Bezit Evides bedraagt bedrag € 3.389.920

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen baten (= dividend) in gemeentebegroting 2024	674
Werkelijk resultaat van de verbonden partij in 2022 *	22.983
Eigen vermogen per 1-1-2022 *	279.152
Eigen vermogen per 31-12-2022 *	291.585
Vreemd vermogen per 1-1-2022 *	21
Vreemd vermogen per 31-12-2022 *	35
Solvabiliteit per 1-1-2022 (= eigen vermogen/totaal vermogen) *	100%
Solvabiliteit per 31-12-2022 (= eigen vermogen/totaal vermogen) *	100%

* Vanwege het ontbreken van de gegevens over 2024 zijn de laatst bekende gegevens uit de jaarrekening 2022 van Evides in de tabel opgenomen.

Bank Nederlandse Gemeenten

Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.5 Treasury
Deelnemers	Bijna alle Nederlandse overheden.
Vestigingsplaats	Den Haag
Website	www.bngbank.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De gemeente heeft van oudsher aandelen in de BNG. Doelstelling van de BNG is een gunstige financiële dienstverlening en kredietverstrekking om zo voordelig mogelijk een bijdrage te kunnen leveren aan de maatschappelijke voorzieningen.

Bestuurlijk

De aandelen van de BNG zijn voor de helft in handen van de Staat. De andere helft is geplaatst bij gemeenten, provincie en een hoogheemraadschap. Gemeente Hoeksche Waard bezit 0,28 % (153.738) van de aandelen van de BNG (van de 55.690.720 aandelen). Wethouder Van der Wulp vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders, wethouder Heij is zijn vervanger.

Financieel belang

De boekwaarde van onze aandelen BNG bedraagt € 357.000,-.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen baten (= dividend) in gemeentebegroting 2024	385
Werkelijk resultaat van de verbonden partij in 2022 *	300.000
Eigen vermogen per 1-1-2022 *	5.062.000
Eigen vermogen per 31-12-2022 *	4.615.000
Vreemd vermogen per 1-1-2022 *	143.995.000
Vreemd vermogen per 31-12-2022 *	107.459.000
Solvabiliteit per 1-1-2022 (= eigen vermogen/totaal vermogen) *	3%
Solvabiliteit per 31-12-2022 (= eigen vermogen/totaal vermogen) *	4%

**Geen gegevens bekend over begroting 2024; daarom zijn de laatst bekende gegeven uit de jaarrekening 2022 in de tabel opgenomen.*

Bres Accommodaties BV

Programma	5. Sport, cultuur en recreatie
Taakveld	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie/ 5.2 Sportaccommodaties
Deelnemers	Gemeente Hoeksche Waard
Vestigingsplaats	Maasdam
Website	www.bresaccommodaties.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De vennootschap heeft met name ten doel:

- het exploiteren en beheren van binnensport-, recreatie-, welzijns- en cultuurfaciliteiten en het (technisch) onderhouden van overig vastgoed in de gemeente Hoeksche Waard.

Bestuurlijk

In deze overheids-BV heeft de gemeente rechtstreeks invloed. Gemeente Hoeksche Waard is 100% aandeelhouder van Bres, is tevens opdrachtgever, bewaakt de opdracht voor uitvoering van de publieke

doelstelling en behoudt daarmee haar taak als beleidsmaker en –bepaler. Wethouder Van der Wulp vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders, wethouder Heij is zijn vervanger.

Bres heeft een Raad van Commissarissen als toezichhoudend orgaan, bestaande uit 3 leden, benoemd op voordracht van de algemene vergadering van aandeelhouders (zijnde de gemeente). De aandeelhouder benoemt een bestuurder (directeur) en is bevoegd tot schorsing en/of ontslag van een bestuurder.

Financieel belang

Het eigendom van de accommodaties (zowel juridisch als economisch) is niet aan Bres overgedragen, maar blijft bij de gemeente. Bres voert wel het onderhoud aan de eigendommen uit en exploiteert gemeentelijke accommodaties. Het geplaatst kapitaal bedraagt € 100,-.

Opheffing: Na ontbinding van de vennootschap door een besluit van de aandeelhouder geschiedt de vereffening door de bestuurders, tenzij de algemene vergadering anders bepaalt.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024 **	4.470
Werkelijk resultaat van de verbonden partij in 2022 *	217
Eigen vermogen per 1-1-2022 *	540
Eigen vermogen per 31-12-2022 *	757
Vreemd vermogen per 1-1-2022 *	3.998
Vreemd vermogen per 31-12-2022 *	8.074
Solvabiliteit per 1-1-2022 (= eigen vermogen/totaal vermogen) *	11,90%
Solvabiliteit per 31-12-2022 (= eigen vermogen/totaal vermogen) *	8,57%

* Vanwege het ontbreken van de gegevens over 2024 zijn in de tabel de laatst bekende gegevens vanuit de jaarrekening 2022 van Bres opgenomen. ** Het betreft hier de netto bijdrage na aftrek van de kostprijsdekkende huurvergoeding die Bres voor het gebruik van de gemeentelijke panden aan de gemeente moet betalen.

CV/BV Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard

Programma	3. Economie
Taakveld	3.1 Economische ontwikkeling
Deelnemers	Gemeente Hoeksche Waard
Vestigingsplaats	Maasdam
Website	www.bedrijvenparkhw.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Het ontwikkelingsbedrijf is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van bedrijventerreinen met een regionaal karakter. De activiteiten van de exploitatiemaatschappij beperken zich tot het ontwikkelen van een Hoeksche Waards bedrijventerrein van 20 hectare.

Bestuurlijk

De grondexploitatiemaatschappij heeft de juridische vorm van een commanditaire vennootschap (CV) met een besloten vennootschap (BV) als beherend vennoot. Wethouder Boogaard heeft van het college het mandaat gekregen voor het nemen van besluiten samenhangend met het aandeelhouderschap, wethouder Van der Wulp is zijn vervanger. De Algemene vergadering van Aandeelhouders van het OBHW heeft besloten om de Raad van Commissarissen te laten bestaan uit 1 toezichthouder (de heer mr. drs. A.J. Borgdorff).

Financieel belang

Het geplaatste en gestorte kapitaal van de BV bedraagt €35.000. Hoeksche Waard bezit 100% van de aandelen en 100% van het stemrecht. Het commanditaire kapitaal van de grondexploitatiemaatschappij bedraagt €3.500.000. De gemeente staat garant voor de geldlening van het bedrijvenpark Hoeksche Waard.

Bij oprichting van de grondexploitatiemaatschappij is overeengekomen dat vennoten een kapitaalbijbreng van 40% van hun participatie in het commanditair kapitaal storten.

Kengetallen

Financiële kengetallen CV *	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	0
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	0
Eigen vermogen per 1-1-2022 **	-4.035
Eigen vermogen per 31-12-2022 **	-5.145
Vreemd vermogen per 1-1-2022	10.407
Vreemd vermogen per 31-12-2022	6.502

Financiële kengetallen BV *	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	0
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2024	0
Eigen vermogen per 1-1-2022	-570
Eigen vermogen per 31-12-2022	-1.680
Vreemd vermogen per 1-1-2022	605
Vreemd vermogen per 31-12-2022	1.715

** Vanwege het ontbreken van de gegevens over 2024 zijn in de tabel de gegevens opgenomen uit de jaarrekening 2022 van de BV/ CV. ** De gemeente heeft in haar begroting voor het verwachte negatieve resultaat een voorziening gevormd.*

Regionale Afvalstoffendienst BV

Programma	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte
Taakveld	7.3 Afval
Deelnemers	Gemeenten Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee
Vestigingsplaats	Westmaas
Website	www.radbv.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De vennootschap heeft tot doel om, in het belang van bescherming van het milieu en een doelmatig beheer, werkzaam te zijn op het gebied van:

1. Het uitvoeren van publieke taken in het afval- en grondstoffenbeheer in de ruimste zin, Hieronder wordt in ieder geval verstaan: het inzamelen, het vervoeren, het (doen) be- of verwerken, het verhandelen van afval en grondstoffen en het adviseren hierover.
2. De inzameling van bedrijfsafval en -grondstoffen, inclusief het inzamelen, het vervoeren, het (doen) be- of verwerken en het verhandelen.
3. Het uitvoeren van taken op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Daarnaast heeft de vennootschap ten doel:

- Het deelnemen en het zich op andere wijze interesseren in, het financieren van, het voeren van directie en beheer over, het verlenen van diensten aan en het behartigen van belangen van vennootschappen en ondernemingen, primair dat met een doelstelling als genoemd onder 1, 2 en 3.
- Het ter leen opnemen en/of ter leen verstrekken van gelden, evenals het zekerheid stellen, zich op andere wijze sterk maken of zich hoofdelijk naast of voor anderen verbinden.
- Het verkrijgen, vervreemden, beheren en exploiteren van roerende en onroerende zaken en andere goederen, waaronder patenten, merkrechten, licenties, kennis, vergunningen en andere industriële eigendomsrechten ten behoeve van zichzelf of ten behoeve van vennootschappen waarmee zijn in een groep is verbonden zomede het stellen van zekerheden ten behoeve van vennootschappen waarmee zij

op enigerlei wijze is verbonden en al wat met het vorenstaande in dit lid in de ruimste zin verband houdt of daartoe bevorderlijk is.

De vennootschap kan de diensten genoemd onder 1, 2 en 3 in mindere mate verrichten voor anderen dan de aandeelhoudende gemeenten.

Bestuurlijk

De relatie tussen gemeente Hoeksche Waard en de RAD kenmerkt zich door een goede balans tussen invloed van de gemeenten Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee als eigenaar en opdrachtgever én de gewenste autonomie van de uitvoeringsorganisatie. Het is van belang om de opdrachtgevers- en eigenaarsrol te scheiden binnen (het college van) de gemeente.

In plaats van een directe aansturing door de gemeente is er na omzetting sprake van een afzonderlijke en verzakelijkte relatie. De eigenaarsrelatie is uitgewerkt in het besturingsmodel. Daarbij worden de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA), Raad van Commissarissen (RvC) en het bestuur (vooral) vastgelegd in de statuten. De opdrachtgeverrelatie is uitgewerkt in, onder andere, een dienstverleningsovereenkomst. Wethouder Heij vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders, wethouder van der Wulp is zijn vervanger.

Financieel belang

Gemeente Hoeksche Waard	10.001 aandelen (64%)
Gemeente Goeree-Overflakkee	5.626 aandelen (36%)

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2024	9.219
Resultaat van de verbonden partij in 2024	189
Eigen vermogen per 1-1-2024	5.500
Eigen vermogen per 31-12-2024	5.689
Vreemd vermogen per 1-1-2024	6.817
Vreemd vermogen per 31-12-2024	11.635
Solvabiliteit per 1-1-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	45 %
Solvabiliteit per 31-12-2024 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	33 %

D Overige verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen die onder deze categorie vallen.

3.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf Grondbeleid geeft de gemeente jaarlijks het grondbeleid vorm. Om de bestuurlijke doelen te bereiken, zetten we een 'gereedchapskist' met vele instrumenten van het grondbeleid in. De bestuurlijke (in dit kader ruimtelijke) doelen liggen vast in de Meerjarenbegroting, het Coalitieprogramma en diverse visiedocumenten en de daarmee samenhangende beleidsnota's. De bestuurlijke doelen zijn dynamisch en regelgeving verandert. Daardoor kan ook de inhoud van de gereedchapskist wijzigen.

Het grondbeleid heeft ook financiële impact: de uitvoering vraagt financiële middelen. Hierdoor ontstaan risico's voor de gemeente. Die risico's kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van de gemeente. Om deze risico's te beperken en te beheersen, bekijken we onze grondexploitaties jaarlijks opnieuw.

De verslaglegging in de paragraaf grondbeleid gaat over het te voeren grondbeleid en de uitleg over de uitvoering ervan. Er is vrijheid in de opstelling van deze paragraaf onder de voorwaarde dat die aan de regelgeving van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voldoet. De Commissie BBV heeft in 2019 een nieuwe notitie uitgebracht over het 'Grondbeleid in de begroting en jaarstukken'. Dit is een vernieuwing van diverse notities van het BBV. Deze notitie vormt een belangrijk financieel kader voor gemeenten in de uitwerking en de verslaglegging van de diverse grondexploitaties. De belangrijkste pijlers betreffen:

- Handreiking vennootschapsbelasting en gemeentelijk grondbedrijf (2015).
- Beperken van de risico's.
- Vernieuwing van de begroting en verantwoording van de gemeente zodat meer vergelijkbaarheid in de verslaggeving ontstaat.

In deze paragraaf maken we onderscheid tussen faciliterende grondexploitaties en de bouwgronden in exploitatie (BIE). Het staat de gemeente vrij om beide vormen van grondbeleid als een gemengd project in de projectadministratie op te nemen en de sturing en beheersing hierop in te richten.

Artikel 16 van het BBV geeft aan dat onderstaande punten van belang zijn in de verslaggeving:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de uitvoering van de doelstellingen van de programma's in de begroting.
- Een verduidelijking van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert.
- Een actuele inschatting van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie.
- Een onderbouwing van (de begrote) winstneming.
- Beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Visie grondbeleid

De programma's 'Verkeer, vervoer en openbare ruimte', 'Economie', 'Volksgezondheid en milieu' en 'Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening' van de Begroting zijn het meest gericht op het gemeentelijk grondbeleid en de uitvoering ervan.

Door gebrek aan ambtelijke capaciteit is de vaststelling van de Nota Grondbeleid uitgesteld. Een extern bureau is inmiddels aangesteld om deze af te ronden. Eind 2023 wordt de Nota 'Grondbeleid 2023-2026' opgesteld en vervolgens aan de gemeenteraad aangeboden. De besluitvormende raad vindt waarschijnlijk begin 2024 plaats. Daarmee geldt één grondbeleid voor de gehele gemeente. Jaarlijks wordt een Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) ter besluitvorming voorgelegd aan de raad, inclusief een integrale herziening van de gemeentelijke grondexploitaties. In januari 2020 is een nieuwe Nota 'Kostenverhaal' door de raad vastgesteld. Eind van ieder jaar wordt een nieuwe grondprijzenbrief vastgesteld in het college. Deze is dan op het voorliggende jaar van toepassing. De laatste dateert van 10 januari 2023.

Wettelijke instrumenten en jurisprudentie spelen een grote rol bij het hanteren van het grondbeleid

Hierbij valt te denken aan:

- Wet ruimtelijke ordening (Wro) waarin de zogenaamde Grondexploitatiewet (afdeling 6.4 Wro) is opgenomen. Het is mogelijk om via het publiekrecht kostenverhaal te plegen en, in de vorm van eisen en regels mbt de uitvoering, faseringen, koppelingen en specifieke woningbouwcategorieën, aanvullende bepalingen op te leggen aan ontwikkelaars, in de vorm van het exploitatieplan. Hierdoor kan in de gewenste vorm gewerkt worden bij de realisatie van gebiedsontwikkelingen. Dit instrument werpt ook zijn schaduw vooruit in de anterieure overeenkomsten die voorafgaand aan het planologisch besluit kunnen worden gesloten met ontwikkelaars.
- Het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Dit besluit geeft invulling aan de kostenelementen die kunnen worden opgenomen in een exploitatieplan.
- Andere instrumenten zijn:
 - Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg).
 - Ontheffingswet.
 - Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).
 - De Woningwet en het Burgerlijk Wetboek.
- 'Didam arrest' mbt grondverkoop door de gemeente.

Vanaf 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Deze wet heeft gevolgen, zij het beperkt, voor het grondbeleid en de uitvoering ervan. In de op te stellen Nota 'Grondbeleid 2023' wordt dieper ingaan op de consequenties van de Omgevingswet.

Uitvoering grondbeleid

Voor de situatie dat de gemeente haar eigen grondposities ontwikkelt, wordt daarover periodiek verslag gedaan. Het betreft door de raad vastgestelde plannen en geopende grondexploitaties van 'Bouwgronden in Exploitatie'.

Voor de situatie dat de gemeente medewerking verleent aan een ontwikkelingsinitiatief van derden is sprake van 'faciliterend' grondbeleid. In die situatie heeft de gemeente de wettelijke plicht om de gemeentelijke kosten te verhalen op de ontwikkelaar. Wij leggen de afspraken vast in een anterieure overeenkomst waarbij de systematiek van het kostenverhaal, zoals beschreven in de Grondexploitatiewet, als basis dient.

Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) geeft jaarlijks nieuwe richtlijnen of stelt de richtlijnen bij voor de grondbedrijfsfunctie.

We zien een aantal wettelijke ontwikkelingen op ons afkomen die gevolgen hebben voor de implementatie van ons grondbeleid. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is daarin belangrijk. Toch blijven veel instrumenten intact en worden de mogelijkheden voor gemeenten om te sturen in het grondbeleid en haar kosten te verhalen, versterkt. Echter, de totale impact van de Omgevingswet op de implementatie van het grondbeleid (werkprocessen) is nog niet helemaal duidelijk.

Om realistische woon- en werklocaties te programmeren, hanteren we onderstaande uitgangspunten:

Bedrijventerreinen/werklocaties

Met de provincie Zuid-Holland is een bedrijventerreinprogrammering afgesproken voor de periode 2014-2030. Vraag en aanbod van bedrijventerreinen brengen we daarmee kwantitatief en kwalitatief met elkaar in evenwicht. We onderscheiden 3 categorieën: ontwikkelen, niet ontwikkelen en visie. Uit onderzoek blijkt dat er regionaal een overaanbod voor de werkmilieus 'industriëel' en 'kleinschalig/gemengd bedrijventerrein' is. Er is nog wel ruimte in de distributiesector.

Woonlocaties

Onderdeel van de Woonvisie is een woningbouwprogramma dat de leidraad wordt voor toekomstige ontwikkelingen. Met de provincie Zuid-Holland heeft de gemeente afspraken rondom woningbouw gemaakt. Daarmee is de basis gelegd voor de ruimtelijke structuur om te ontwikkelen. Dit is voor de gemeente geen eindpunt. Met de provincie zijn we in onderhandeling om een groter woningcontingent (het maximaal aantal woningen dat een gemeente mag bouwen) te krijgen. Op basis van een provinciale herberekening van de zogeheten Trendraming 2019 werd bekend dat we extra woningen mogen bouwen. Het gaat om 686 extra woningen tot en met 2029. Dat extra aantal is nodig om de vitaliteit van de kernen in stand te houden en daar waar mogelijk nieuwe locaties te ontwikkelen om instroom vanuit het stedelijk gebied op te kunnen vangen. Hierdoor kunnen we gestalte geven aan het gezinseiland-principe.

Actuele prognose van bouwgronden in exploitatie (BIE)

Voor de projecten die daadwerkelijk in ontwikkeling zijn of worden ontwikkeld, wordt (of is) een grondexploitatiebegroting vastgesteld. Jaarlijks in het voorjaar, gelijktijdig met de jaarverslaggeving, herziet de gemeente de grondexploitaties en stelt het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) op. De actuele bouwgrondexploitaties zijn opgenomen in zogenaamde grondbedrijf- complexen.

In onderstaande tabel staan de verwachte eindresultaten per grondexploitatie, op basis van een doorrekening zoals opgenomen in de MPG 2023 (eind juni door de raad vastgesteld) en de in 2023 nieuw geopende grondexploitatie tijdelijke huisvesting Numansdorp, die naar verwachting in 2024 doorlopen. Het gaat om:

- Land van Essche III (Strijen);
- Goudswaard Noordoost;
- Tijdelijke huisvesting Numansdorp.

(X €1.000)								
In exploitatie genomen gronden	Verwach- te boek- waarde 1-1-2024	Mutaties 2024	Verwach- te boekwaarde 31-12-2024	Prognose mutaties 2025	Prognose mutaties 2026	Prognose mutaties 2027	Prognose mutaties 2028 e.v. jaren	Prognose eind- resultaat exploita- tie(eind- waarde)
<i>Winstgevende grondexploitaties:</i>								
Land v Essche III	1.925	-809	1.116	-1.743	44	0	0	-583
Uitbr. Goudswaard NO	-626	18	-608	488	0	0	0	-120
<i>Verlieslatende grondexploitaties:</i>								
Tijdelijke huisvesting Numansdorp	-739	883	144	0	0	0	0	144
Totaal voor winst- en verliesneming	560	92	652	-1.255	44	0	0	-559
Winstnemingen Onttrekking uit verliesvoorziening		0 -144		120	583			703 -144
Totaal na winst- en verliesneming	560	-52	508	-1.135	627	0	0	0

-/- = voordelig; +/+ = nadelig.

NB: Ten opzichte van het MPG 2023 worden de volgende grondexploitaties in 2023 administratief afgewikkeld:

- Bedrijventerrein VI (Strijen).

Toelichting op de lopende gebiedsontwikkelingen

Deze grondexploitaties worden in het MPG uitgebreid nader toegelicht. Een korte toelichting per complex is hieronder opgenomen.

Bedrijventerrein VI Strijen

Deze grondexploitatie loopt eind dit jaar (2023) ten einde en gaat daarmee zoals verwacht. Dan zijn alle bouw kavels verkocht en geleverd en alle werken en werkzaamheden verricht. Recent zijn de laatste werken en werkzaamheden die zien op het woonrijp maken aanbesteed en gegund. De aanneemson valt binnen het ter beschikking gestelde budget.

Land van Essche III Strijen

Deze ontwikkellocatie ligt aan de zuidkant van Strijen. De gronden van deze locatie zijn grotendeels eigendom van de gemeente. Medio april 2022 is een overeenkomst gesloten met een ontwikkelaar die instaat is om invulling te geven aan de eisen en wensen van de gemeente (ten aanzien van grondgebruik,

programma, duurzaamheid etc). Begin maart 2023 heeft de raad het daarbij horende bestemmingsplan vastgesteld en is deze inmiddels onherroepelijk. De voortgang met de lopende grondexploitatie ondervindt mogelijk enig oponthoud door een mogelijk aanvullend archeologisch onderzoek. De gemeente onderzoekt samen met de ontwikkelaar hoe hier mee om te gaan (noodzaak, planning en samenloop met voorbelasting, kosten etc.). Het handhaven van de totale doorlooptijd, waarbij alle werken en werkzaamheden uiterlijk eind 2026 gereed zijn, is een uitdaging.

Goudswaard NO

Het bestemmingsplan is in december 2020 vastgesteld. Het bouwrijp maken heeft plaatsgevonden. In 2022 heeft de grondverkoop aan de gecontracteerde ontwikkelaar plaatsgevonden. De voortgang ondervindt enig oponthoud door stagnerende verkopen van de woningen in het vrije segment. Dit sluit aan bij het landelijke beeld. De gemeente zoekt samen met de ontwikkelaar naar mogelijkheden om hier iets aan te doen. Op dit moment is de verwachting dat de ter beschikking gestelde budgetten voor de werken en werkzaamheden van de openbare ruimte volstaan. Het handhaven van de totale doorlooptijd, waarbij alle werken en werkzaamheden gereed zijn uiterlijk eind 2025, is een uitdaging.

Tijdelijke huisvesting Numansdorp

Voor het project tijdelijke huisvesting in Numansdorp geldt dat de planning iets uitloopt. Doel was om de eerste woningen eind 2023 op te leveren. Doordat er zienswijzen binnengekomen zijn op de ontwerp omgevingsvergunning is een extra stap naar de raad nodig. De werkzaamheden kunnen pas starten met een bruikbare omgevingsvergunning. De aanbesteding van de werken en werkzaamheden lopen inmiddels. Doel is om eind 2023 hiermee te starten en in het eerste kwartaal van 2024 de eerste woningen op te leveren. Op dit moment is de verwachting dat de ter beschikking gestelde budgetten volstaan. Ook is de verwachting dat de totale doorlooptijd, waarbij alle werken en werkzaamheden gereed zijn in 2024, niet wijzigt.

Vennootschapsbelasting in relatie tot grondexploitaties

We verwachten dat onze gemeente als ondernemer wordt aangemerkt en daardoor belastingplichtig is. Het merendeel van de huidige lopende grondexploitaties is winstgevend (zie bovenstaande tabel met resultaten op eindwaarde). Binnen de regels van de vennootschapsbelasting mogen we winstgevend exploitaties compenseren met verliesgevende grondexploitaties. Op dit moment is alleen bij de grondexploitatie tijdelijke huisvesting Numansdorp sprake van een verlieslatend complex. Jaarlijks wordt binnen alle grondexploitaties gekeken wat het totale winstbedrag is. Daarover moet de gemeente vennootschapsbelasting betalen.

Winstneming en het nemen van verliezen

Winstneming

Tussentijdse winstneming is binnen de regelgeving van de BBV mogelijk als:

- het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat én
- een deel van de (bouwrijpe) grond is verkocht én
- een deel van de kosten is gerealiseerd.

De tussentijdse winst wordt berekend door 'de gerealiseerde kosten te delen door de totale kosten en deze te vermenigvuldigen met de gerealiseerde opbrengsten gedeeld door de totale opbrengsten' en deze

fractie (%) te vermenigvuldigen met de geprognoseerde eindwaarde (resultaat) van de grondexploitatie. Deze methode staat bekend als de 'percentage of completion' methode (POC-methode) en dient door alle gemeenten op eenzelfde wijze te worden toegepast met als doel de resultaten tussen gemeenten onderling vergelijkbaar te maken.

Dit voortgangpercentage, en daarmee de bepaling van de tussentijdse winst, is pas goed mogelijk en zichtbaar op het moment dat de jaarrekening wordt opgemaakt. De tussentijdse winst is een incidentele opbrengst die zich lastig laat voorspellen tijdens de begroting door versnellingen en/of vertragingen in de voortgang van projecten lopende het jaar.

Verliezen

Het resultaat van een grondexploitatie wordt berekend door het saldo van de (toekomstige) kasstromen. Zien we hier een verlies, dan dienen wij hier, op grond van de BBV, een voorziening voor te treffen. De voorziening wordt gewaardeerd op basis van eindwaarde. In principe zijn er geen tussentijdse afrekeningen met deze voorziening. Bij de jaarrekening 2022 is, aan de hand van de uitkomsten van het MPG 2023, gebleken dat er geen bedrag in de verliesvoorziening hoefde te worden opgenomen. Op dit moment is naast het Bedrijvenpark Hoeksche Waard bij één complex sprake van een verlieslatende grondexploitaties waarvoor in 2023 een verliesvoorziening is getroffen.

Risico's, reserves en voorzieningen

Risico's

In principe moeten voorzienbare risico's binnen de grondexploitaties worden opgevangen. De resultaten van de grondexploitaties en de relatieve doorlooptijd ervan geven aan dat de financiële risico's beheersbaar zijn. De onvoorzienbare risico's bij de lopende grondexploitaties worden op dit moment niet meegenomen bij het in beeld brengen van het totale benodigde weerstandsvermogen van de gemeente. De onvoorzienbare risico's bij de lopende grondexploitaties worden namelijk vastgesteld op basis van de IFLO methode. De gemeente brede risico inventarisatie voor de berekening van het benodigde weerstandsvermogen gaat op basis van de kans x impact methode.

Reserve

Met de vaststelling van de geactualiseerde nota reserves en voorzieningen (maart 2022) is de reserve grondexploitaties komen te vervallen. De risico-inventarisatie met betrekking tot grondexploitatie wordt niet meer "gedekt" door een reserve grondexploitaties.

Vanuit het vastgestelde MPG is op basis van de IFLO-methode €277.000 aan onvoorzienbare risico's met betrekking tot de lopende grondexploitaties vastgesteld. De IFLO methode is als volgt: 10% van de boekwaarden van de exploitaties - 10% van de nog te maken kosten in deze exploitaties.

In aanvulling op de € 277.000 doet zich een nieuw onvoorzien risico voor. Het betreft de mogelijke noodzaak voor een aanvullend archeologisch onderzoek ter plaatse van de gemeentelijke woningbouwlocatie Land van Essche III in Strijen. Onderzocht wordt of dit noodzakelijk is, welke eventuele kosten hiermee zijn gemoeid en ten laste van wie deze extra kosten komen. Het risico wordt ingeschat op 75.000 euro. Het

totaal aan onvoorzienbare risico's op basis van de IFLO methode bij de lopende grondexploitaties komt hiermee op € 352.000. Dit bedrag wordt gedekt door de algemene reserve.

Onze organisatiebrede risico-inventarisatie gaat uit van de maximale financiële impact van een risico x de kans waarop een risico zich voordoet. Tot slot wordt over het totaal van de geïnventariseerde risico's een monte carlo simulatie uitgevoerd. Het bedrag dat hieruit komt is de minimaal benodigde weerstandscapaciteit en bepaalt hiermee de hoogte van de algemene reserve weerstandsvermogen.

De IFLO methode is een heel andere methode dan kans x impact. Door het hanteren van verschillende methoden kunnen de resultaten niet bij elkaar worden geteld. Het totaal aan onvoorzienbare risico's op basis van de IFLO methode bij de lopende grondexploitaties wordt daarom gedekt uit de algemene reserve.

Voorziening

Conform de BBV-regelgeving worden verwachte tekorten bij lopende en nieuwe grondexploitaties afgedekt met een verliesvoorziening grondexploitaties. De voorziening wordt bepaald op basis van de eindwaardeberekeningen vanuit de grondexploitaties.

Eventuele stortingen in deze verliesvoorziening komen ten laste van het exploitatiesaldo. De gemeenteraad stelt jaarlijks bij de jaarrekening de herziening van de grondexploitaties en daarmee de mutaties van de verliesvoorziening vast.

Op grond van de laatste actualisatie van de grondexploitaties (MPG 2023) worden na 2021 geen verlieslatende grondexploitaties verwacht. Echter, op basis van de vaststelling in 2023 van de nieuwe grondexploitatie tijdelijke huisvesting Numansdorp, wordt er in 2024 bij deze grondexploitatie wel een negatieve eindwaarde verwacht.

(X €1.000)				
Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Stand 1 januari	144			
Stortingen				
Onttrekkingen	144			
Stand 31 december	0	0	0	0

Daarnaast is er nog een aparte verliesvoorziening voor de exploitatie van het Bedrijvenpark Hoeksche Waard. Onderstaande tabel laat zien dat deze voorziening € 5,61 miljoen bedraagt en aansluit met het verwachte negatieve resultaat bij de herziening 2023 van het Bedrijvenpark Hoeksche Waard. In de begroting 2024 vormen wij verder geen aanvullende voorziening.

(X €1.000)

Omschrijving	Soort	Voorziening per 1-1-2024	Onttrekking voorziening in 2024	Onttrekking voorziening in 2025 e.v. jaren	Voorziening per 31-12-2027
Bedrijvenpark Hoeksche Waard	In exploitatie	5.612	0	0	5.612

3.8 Regio Deal

Inleiding

Het samenwerkingsverband Zuid-Hollandse Delta en het Rijk hebben op 17 juli 2020 een Regio Deal gesloten. Met deze deal investeert het Rijk € 7,5 miljoen in het versterken en verbeteren van de kwaliteit van leven, werken en wonen in de regio. In de Zuid-Hollandse Delta werken de gemeenten op de eilanden Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Voorne-Putten samen aan een aantal grote opgaven.

In een Regio Deal werken Rijk en regio samen aan gebiedsgerichte opgaven om de kwaliteit van leven, werken, wonen, ondernemen, veiligheid, onderwijs en recreëren in regio's verspreid over Nederland te vergroten. De eilanden hebben voor hun ambities een bedrag van € 7,5 miljoen van het Rijk ontvangen en dragen daar zelf nog eens € 7,5 miljoen aan bij. Met de extra investering van het Rijk kan de regio deze opgaven sneller en beter aanpakken.

Thema's

De samenwerkende gemeenten gaan door de ondertekening van de Regio Deal samen aan de slag op het gebied van duurzaamheid, agrifood, landschap en toerisme en onderwijs en arbeidsmarkt. Gemeente Hoeksche Waard is trekker van het thema agrifood.

Projecten

Na de start van de Regio Deal is stevig ingezet op de regionale samenwerking tussen overheden, ondernemers, scholen en maatschappelijke partners. De ambities worden met grote én kleine projecten gerealiseerd.

Agrifood

In 2021 -2023 zijn voor het thema Agrifood tien nieuwe initiatieven gestart, waarvan voor sommige projecten de uitvoering doorloopt tot in 2024. Er zijn veel aansprekende projecten gestart. Binnen 'Bodem als Basis' financieren LTO Noord, Waterschap Hollandse Delta en de Regio Deal dit project waarin bij circa 55 deelnemende agrariërs gewerkt wordt aan de verbetering van de landbouwgrond. Daarnaast is er een proef gestart met een robot voor bodembewerking op verschillende grondsoorten in de regio. Ook is er een financiële bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het Foodlab Hoeksche Waard. Zo wordt verder gebouwd aan het regionale kennisnetwerk voor landbouw en de korte keten. Verder is een project gestart en afgerond op het gebied van regeneratieve landbouw, zijn de Proeftuinen Palland Polder als initiatief gestart en worden de Hoeksche Chips geproduceerd.

Voor de overblijvende Regiodealgelden binnen het thema Agrifood wordt nog geprobeerd goede projecten te vinden die in 2024 kunnen worden afgerond, zodat optimaal gebruik wordt gemaakt van deze Rijksgelden.

Landschap en Toerisme

De regio werkte de afgelopen jaren succesvol aan een beter bereikbaar en leefbaar gebied en aan de doorontwikkeling van het toeristisch aanbod. Op dit moment zijn 9 projecten goedgekeurd door de Kleine Bestuurstafel. Deze projecten zijn en worden nu door de ambtelijke trekkers tot uitvoering gebracht. Er staan nog 4 projecten op de planning voor goedkeuring in 2023. Een aansprekend project binnen het werkpakket Verbinden van Stad, land en water is Hitsertse Kade. Dit project wordt verwachting

in 2023 voltooid, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de opwaardering van de natuur- en belevingswaarde in de Zuid-Hollandse Delta. Ook de omgeving van Fort Buitensluis krijgt een impuls vanuit de Regio Deal ten behoeve van belevingsroutes. Dit maakt onderdeel uit van een groter werkpakket met erfgoed als drager van recreatie en toerisme in het gebied. Voor het project Vaarverbindingen Haringvliet professionaliseren is een aangepast plan ingediend, omdat de uitvoerende partij zich heeft teruggetrokken. Een nieuwe variant is uitgewerkt. Om te komen tot een vitale verblijfsrecreatieve sector is het project project Weerbare toeristische sector opgestart. Dit om ondernemers in deze sector te helpen hun weerbaarheid tegen criminele invloeden te versterken, met een preventieve en positieve insteek.

Onderwijs en Arbeidsmarkt

De gemeenten willen zorgen voor een 'dekkend onderwijsaanbod' in de regio voor de sectoren agrifood, toerisme en recreatie, duurzaamheid, zorg en innovatietechniek. Daarbij zijn de drie campussen in Goeree-Overflakkee, Brielle en Hoeksche Waard belangrijk. In aanvulling daarop komt een regionale online vacaturebank waar werkzoekenden in één oogopslag zien welke vacatures in de Zuid-Hollandse Delta openstaan.

In het voorjaar 2023 is een start gemaakt met een businesscase in kader van onderwijs en arbeidsmarkt. Hogeschool Inholland en de werkgroep 'Onderwijs en arbeidsmarkt' regiodeals zijn een samenwerking gestart om High Potentials van de HBO opleidingen Inholland te interesseren voor de arbeidsmarkt op de voormalige eilanden.

Met de mooie naam 'Deltadreamers' zijn zo'n 15 bedrijven die zich onderscheiden door innovatie, duurzaamheid en circulaire economie aan de slag gegaan met beroepsbeelden. De uitdaging is jonge mensen te binden en te boeien aan onze bedrijven. En zo tegemoet te komen aan de schaarste op de arbeidsmarkt.

Middels onderzoeksopdrachten bij de betrokken bedrijven worden de studenten betrokken bij onze regio en de bedrijven. Doel is om de beroepsbeelden onder de aandacht te brengen en zo interesse te wekken om na de studie in onze regio te gaan werken.

Nieuwe aanvraag Regio Deal

De samenwerking binnen de Zuid-Hollandse Delta is voor de gemeenten en andere partners succesvol door aansprekende projecten. Daarom wordt er een nieuwe aanvraag Regio Deal 5^e Tranche in 2023 ingediend. De beslissing of deze wordt gehonoreerd door het Rijk valt in het voorjaar van 2024. Hopelijk kan, gebruikmakend van het instrument Regio Deal, er dan verder gewerkt worden aan de 4 pijlers Agrifood, Duurzaamheid, Recreatie/Landschap en Onderwijs/ Arbeidsmarkt.

Risico's

De Regio Deal is niet alleen iets van de overheid. In de zogenaamde 'triple helix' maken ook het onderwijs en ondernemers deel uit van de samenwerking. Belangrijk is dus dat alle partijen hun verantwoordelijkheid in deze samenwerking pakken en er ook voor zorgen dat de financiële investeringen en verplichtingen worden nagekomen.

3.9 Wet open overheid (Woo)

Inleiding

De Wet open overheid (Woo) heeft als doel een open en transparante overheid en is in 2022 ingegaan. De wet is van invloed op onze informatiehuishouding, processen, dienstverlening en cultuur en heeft gevolgen voor de hele organisatie: ambtenaren, college én raad.

Implementatie informatiecategorieën

Na het opstellen van het implementatieplan gaat een multidisciplinair team in 2024 voortvarend verder met de daadwerkelijke implementatie. Een aantal informatiecategorieën wordt sinds 2023 al gepubliceerd. De verdere implementatie wordt stap voor stap en doelmatig uitgevoerd. Per keer wordt een informatiecategorie uitgerold waarbij we gebruik maken van de eerder opgedane ervaring. We beginnen met de categorieën die betrekking hebben op de directe leefomgeving omdat daar, vanuit dienstverleningsaspect, het meeste resultaat te behalen is.

De verwachting is dat we eind 2024 ten minste 8 van de 11 categorieën actief publiceren. Hiermee voldoen we dan ruim voldoende aan de minimale eisen die de Woo stelt.

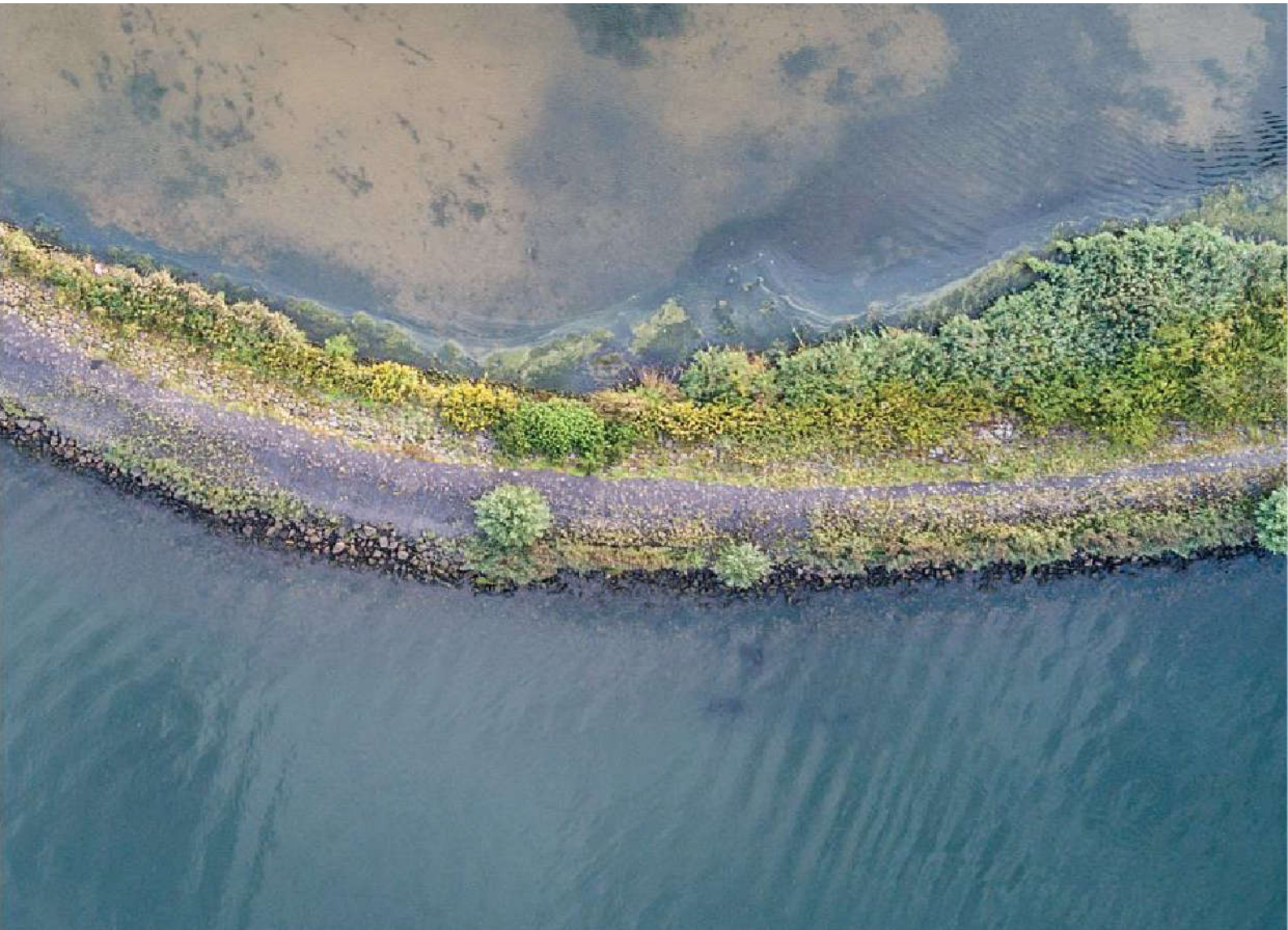
Publicatie

De ontwikkeling van een landelijk platform (PLOOI) is door het ministerie van BZK stop gezet. Een goed (landelijk) alternatief is er nog niet. Door onze actieve deelname aan het Open Webconcept (OWC) met andere gemeenten zetten we echter al stappen voor actieve publicatie op onze website.

Bewustwording

Met berichten op het intranet is gestart met een bewustwordingscampagne. Daarnaast worden acties gehouden die bijdragen aan bewustwording van ambtenaren, college- en raadsleden. Een voorbeeld hiervan is een leerinterventie met een discussiepanel.

4 Financiële Positie

4.1 Grondslagen en uitgangspunten

In onderstaande tabel zijn de uitgangspunten en grondslagen opgenomen zoals die in deze begroting zijn toegepast. Een aantal uitgangspunten (waaronder de woningbouwprognoses en de daaraan gekoppelde parameters) zijn aangepast aan de laatst bekende gegevens en kunnen om die reden afwijken van de eerdere uitgangspunten.

Onderwerp	Uitgangspunt
Algemeen	<p>Een programmabegroting die voldoet aan de eisen van de BBV en die structureel sluitend is in alle begrotingsjaren (2024-2027) rekening houdend met het door de toezichthouder (provincie) geaccepteerde begrotingstekort in de jaren 2026 en verder.</p> <p>Een programmabegroting die voldoet aan de eigen beleidslijnen zoals opgenomen in de financiële verordening 2021, de nota reserves en voorzieningen 2022 en de nota waardering, afschrijving vaste activa 2019.</p>
Loonstijging	<p>Loonindex CPB uit meicirculaire 2023 Gemeentefonds:</p> <p>Loonvoet, sector overheid 2024: 5,2%</p> <p>De cao voor gemeenten loopt van 2 januari 2023 tot 1 januari 2024.</p> <p>NB: in de eerste begrotingswijziging bij de programmabegroting 2024-2027 worden de effecten van de septembercirculaire van het gemeentefonds meegenomen. Hierin wordt de indexatie van de lonen aangepast van 5,2% naar 6,7%</p>
Prijsstijging	<p>Prijsindex CPB uit meicirculaire 2023 Gemeentefonds:</p> <p>Prijs bruto binnenlands product 2024: 3%</p> <p>De deelnemersbijdragen aan de GR-en zijn gebaseerd op de vastgestelde begrotingen van de GR-en.</p> <p>NB: in de eerste begrotingswijziging bij de programmabegroting 2024-2027 wordt de effecten van de septembercirculaire van het gemeentefonds meegenomen. Hierin wordt de indexatie van de prijzen aangepast van 3,0% naar 3,3%</p>
Meerjarenperspectief	<p>In 2024 worden de lonen (zie 'loonstijging') en prijzen (zie 'prijsstijging') ten opzichte van 2023 geïndexeerd. Vanaf 2025 worden de lonen en prijzen constant gehouden (geen index).</p>
Onvoorziene uitgaven	<p>Deze is gebaseerd op € 1,- per inwoner (afgerond € 90.000)</p>
Omslagrente	<p>Volgens Omslagberekening BBV. Deze wordt bij het opstellen van de Programmabegroting berekend.</p>
Rentepercentage nieuwe geldleningen	<ul style="list-style-type: none"> Kortlopende geldleningen: 3,3% Langlopende geldleningen: 3,71% (voor 25 jaar vast)
Rentetoerekening	<p>De rente wordt via een renteomslag doorbelast aan de betreffende programma's en taakvelden.</p>
Rentebijdragen op reserves en voorzieningen	<p>Vindt niet plaats (met uitzondering van voorzieningen gewaardeerd op contante waarde).</p>

Onderwerp	Uitgangspunt
Berekening uurtarieven	<p>De uitgangspunten voor het berekenen van de uurtarieven zijn de gemiddelde loonsom per team gedeeld door het aantal netto productieve uren met daarop een opslag van de overhead.</p> <p>Het netto aantal productieve uren is 1.409 uur per jaar. Dit aantal wordt gehanteerd in de periode 2023 tot en met 2026.</p> <p>Voor anterieure overeenkomsten worden de tarieven uit de landelijke plankostenscan toegepast.</p>
Tarieven OZB en RZB	<p>Het tarief voor 2024 passen we aan aan de ontwikkeling van de waarden van het onroerend goed van het voorgaande jaar. Daarna passen we het tarief aan op basis van de prijsstijging bruto binnenlands product.</p> <p><i>De prijsindexatie en de aanpassing van de tarieven die in deze (primaire) begroting zijn opgenomen zijn gebaseerd op de gegevens zoals opgenomen in de meicirculaire 2023 van het gemeentefonds zijn gepubliceerd. Hierbij was een prijsindexcijfer van 3% van toepassing. In de septembercirculaire 2023 van het gemeentefonds wordt uitgegaan van hogere inflatiecijfers (3,3% in plaats van 3,0%). Dit wordt in het raadsvoorstel bij de programmabegroting 2024-2027 voorgesteld en is derhalve nog niet vertaald in deze primaire begroting 2024-2027. Tevens wordt in voorgenoemde raadsvoorstel (dekkingsplan) voorgesteld om een inflatiecorrectie op de ozb over 2022 door te voeren. Ook deze effecten zijn nog niet verwerkt in deze begroting.</i></p>
Tarieven overige belastingen	<p>Het betreft hier de volgende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Haven- en kadegeleden • Hondenbelasting • Lijkbezorgingsrechten • Marktgeden • Omgevingsvergunningen • Overige legestarieven • Rioolheffing • Toeristenbelasting • Afvalstoffenheffing <p>Aanpassen aan de prijsstijging bruto binnenlands product voor zover de grens van de wettelijke voorschriften (maximumtarief of meer dan 100% kostendekkend) niet structureel wordt overschreden.</p>
Privaatrechtelijke opbrengsten/ huuropbrengsten	<p>Aanpassen aan de prijsstijging bruto binnenlands product tenzij er specifieke (meerjarige) afspraken zijn gemaakt (bijvoorbeeld huurovereenkomsten).</p>
Subsidies	<p>Structurele subsidies aanpassen aan de prijsstijging bruto binnenlands product.</p> <p>Bij incidentele subsidies geen inflatiecorrectie toepassen (vaste bedragen).</p>
Aantal inwoners	<p>1 januari 2023: 89.760 (GBA)</p> <p>De stijging van het aantal inwoners wordt berekend door een factor van 1,6 inwoners te hanteren per extra woning. Dit resulteert in de volgende inwoneraantallen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2024: 90.240 • 1 januari 2025: 91.661 • 1 januari 2026: 92.930 • 1 januari 2027: 93.475
Aantal woningen	<p>1 januari 2023: 39.026 (BAG)</p>

Onderwerp	Uitgangspunt
	<p>De stijging van het aantal woningen is gebaseerd op de aantallen uit het WoningBouwProgramma 2023. Dit resulteert in het volgende aantal woningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2024: 39.326 (verwachte realisatie in 2023 + 300) • 1 januari 2025: 40.214(WBP + 888) • 1 januari 2026: 41.007 (WBP + 793) • 1 januari 2027: 41.348 (WBP + 341)
Aantal inwoners onder 18 jaar	<ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2024: 17.086 • 1 januari 2025: 17.355 • 1 januari 2026: 17.595 • 1 januari 2027: 17.698
Aantal huishoudens met een laag inkomen	<ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2024: 9.551 • 1 januari 2025: 9.701 • 1 januari 2026: 9.835 • 1 januari 2027: 9.893
Aantal bijstandsgerechtigden	<ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2024: 869 • 1 januari 2025: 862 • 1 januari 2026: 854 • 1 januari 2027: 844
Aantal leerlingen VO	<p>De peildatum is ieder jaar per 1 oktober van voorgaand jaar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2024: 3.104 • 1 januari 2025: 3.132 • 1 januari 2026: 3.125 • 1 januari 2027: 3.149
Aantal bedrijfs gebouwen	<ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2024: 11.190 • 1 januari 2025: 11.190 • 1 januari 2026: 11.190 • 1 januari 2027: 11.190

4.2 Overzicht van baten en lasten

Onderstaand overzicht bevat de baten, de lasten en de mutaties in de reserves voor de jaren 2024 tot en met 2027. Daarnaast bevat het overzicht de gerealiseerde cijfers 2022 en de actuele begroting 2023.

	Werk 22 baten	Werk 22 lasten	Werk 22 saldo	Begr 23 baten	Begr 23 lasten	Begr 23 saldo	Begr 24 baten	Begr 24 lasten	Begr 24 saldo	Begr 25 baten	Begr 25 lasten	Begr 25 saldo	Begr 26 baten	Begr 26 lasten	Begr 26 saldo	Begr 27 baten	Begr 27 lasten	Begr 27 saldo
0. Bestuur en ondersteuning	8.012	-14.101	-6.090	1.897	-9.865	-7.969	1.393	-10.570	-9.177	1.396	-10.646	-9.250	1.396	-10.838	-9.442	1.396	-10.740	-9.344
1. Veiligheid	32	-9.733	-9.700	115	-10.591	-10.477	118	-10.773	-10.655	118	-10.772	-10.654	118	-10.780	-10.662	118	-10.790	-10.672
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	22.529	-46.359	-23.831	25.596	-49.401	-23.805	25.579	-53.341	-27.762	25.753	-54.279	-28.526	25.852	-55.244	-29.391	25.924	-55.444	-29.520
3. Economie	1.228	-4.135	-2.907	1.215	-4.331	-3.116	612	-3.152	-2.540	426	-3.399	-2.973	426	-3.365	-2.938	426	-3.316	-2.890
4. Onderwijs	3.179	-9.024	-5.846	1.911	-8.016	-6.105	796	-7.276	-6.480	796	-7.241	-6.445	796	-7.193	-6.397	796	-7.185	-6.389
5. Sport, cultuur en recreatie	4.682	-12.458	-7.776	3.941	-13.920	-9.979	4.019	-14.250	-10.231	4.019	-14.355	-10.336	3.989	-14.403	-10.413	3.989	-14.530	-10.541
6. Sociaal domein	25.156	-85.757	-60.601	31.006	-98.218	-67.211	19.685	-87.601	-67.915	19.685	-85.032	-65.347	20.361	-84.721	-64.359	20.361	-84.494	-64.133
7. Volksgezondheid en milieu	211	-8.131	-7.920	574	-10.765	-10.190	2.210	-9.830	-7.620	2.136	-9.836	-7.700	1.951	-9.640	-7.689	1.951	-9.292	-7.342
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	13.271	-12.108	1.163	11.224	-16.997	-5.772	5.501	-9.951	-4.450	5.886	-10.991	-5.105	3.662	-8.799	-5.137	3.662	-8.783	-5.121
Algemene dekkingsmiddelen	164.142	-1.079	163.063	165.931	-1.467	164.463	174.723	-2.060	172.663	176.115	-2.918	173.197	165.087	-3.995	161.092	164.409	-3.961	160.448
Onvoorzien	0	-5	-5	0	-1.273	-1.273	0	-261	-261	0	-261	-261	0	-261	-261	0	-261	-261
Overhead	299	-31.679	-31.380	388	-38.758	-38.370	112	-33.454	-33.342	112	-32.480	-32.368	112	-31.602	-31.490	112	-31.164	-31.052
Vennootschapbelasting	0	83	83	0	-70	-70	0	-72	-72	0	-72	-72	0	-72	-72	0	-72	-72
Saldo van baten en lasten A	242.739	-234.485	8.254	243.797	-263.672	-19.875	234.748	-242.589	-7.841	236.442	-242.281	-5.840	223.752	-240.911	-17.160	223.145	-240.033	-16.888
0. Bestuur en ondersteuning	267	-26	241	170	-482	-312	385	0	385	475	0	475	600	0	600	475	0	475
1. Veiligheid	145	0	145	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	2.020	-1.178	842	761	0	761	1.318	-264	1.054	6.953	-5.900	1.053	1.302	0	1.302	1.121	0	1.121
3. Economie	1.043	-1.807	-764	565	-146	419	142	-180	-38	143	0	143	78	0	78	25	0	25
4. Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	9.130	-9.842	-712	522	-250	272	514	0	514	514	0	514	514	0	514	514	0	514
6. Sociaal domein	2.600	0	2.600	3.310	-2.122	1.188	1.034	-45	990	568	-45	523	504	-45	459	269	-45	224
7. Volksgezondheid en milieu	585	-1.350	-765	1.252	0	1.252	1.336	-1.032	305	379	0	379	361	0	361	4	0	4
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	4.536	-5.593	-1.056	1.718	-422	1.296	270	-80	190	300	-80	220	300	-80	220	300	-80	220
Algemene dekkingsmiddelen	1.302	-5.667	-4.365	28.365	-28.365	0	657	-657	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overhead	13.364	-7.983	5.381	7.083	0	7.083	3.562	0	3.562	1.780	0	1.780	1.263	0	1.263	1.058	0	1.058

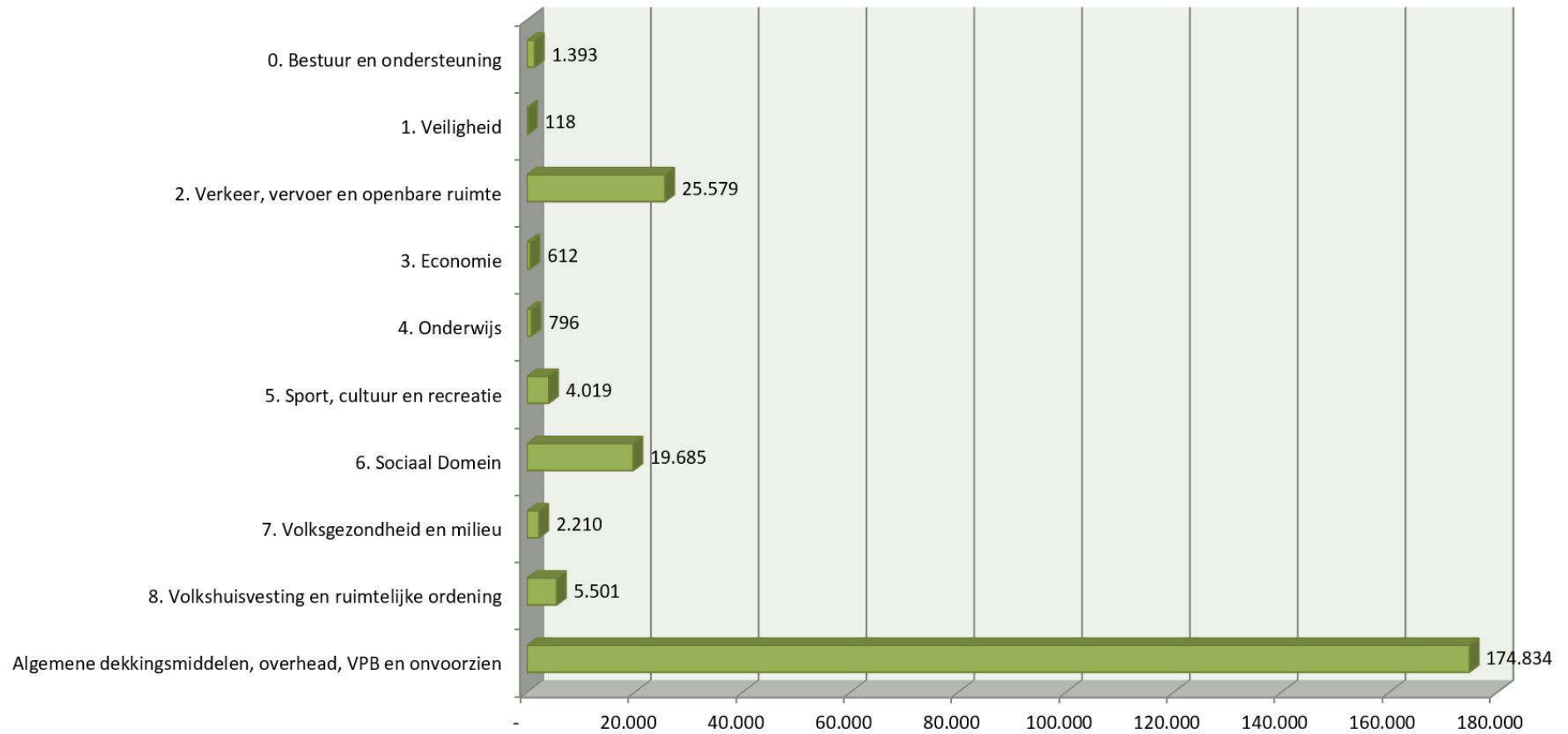
	Werk 22 baten	Werk 22 lasten	Werk 22 saldo	Begr 23 baten	Begr 23 lasten	Begr 23 saldo	Begr 24 baten	Begr 24 lasten	Begr 24 saldo	Begr 25 baten	Begr 25 lasten	Begr 25 saldo	Begr 26 baten	Begr 26 lasten	Begr 26 saldo	Begr 27 baten	Begr 27 lasten	Begr 27 saldo
Vennootschapbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen aan / stortingen in reserves (B)	34.992	-33.445	1.547	43.746	-31.787	11.959	9.219	-2.258	6.961	11.112	-6.025	5.087	4.922	-125	4.797	3.766	-125	3.641
Resultaat (A+B)	277.731	-267.931	9.800	287.543	-295.459	-7.916	243.966	-244.847	-880	247.553	-248.306	-753	228.673	-241.036	-12.363	226.911	-240.158	-13.247

Het totaalbeeld van baten en lasten is als volgt:

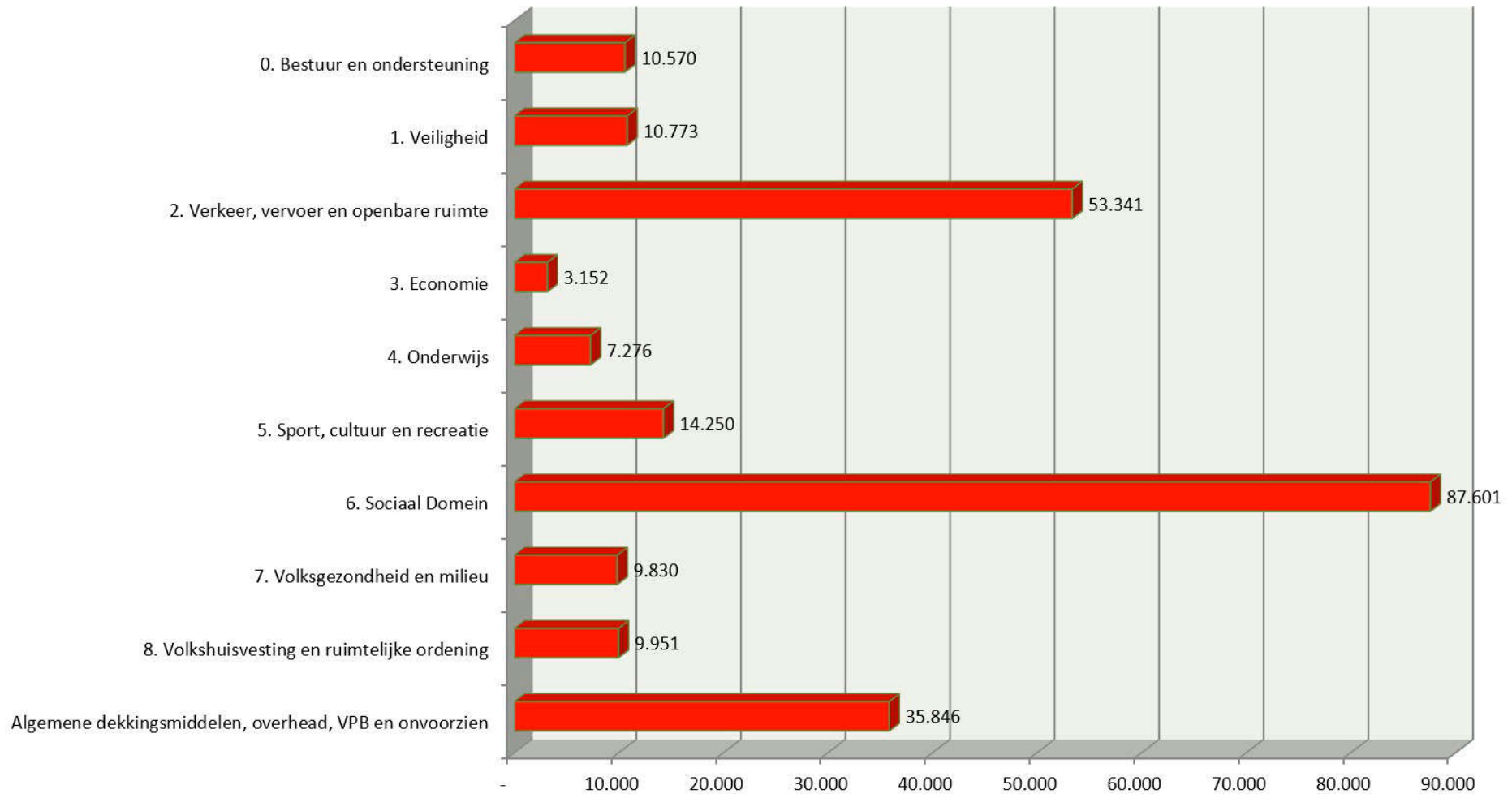
Omschrijving	Werkelijk 2022	Actuele begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	242.739	243.797	234.748	236.442	223.752	223.145
Lasten	-234.485	-263.672	-242.589	-242.281	-240.911	-240.033
Saldo van baten en lasten A	8.254	-19.875	-7.841	-5.840	-17.160	-16.888
Onttrekkingen reserves	34.992	43.746	9.219	11.112	4.922	3.766
Stortingen reserves	-33.445	-31.787	-2.258	-6.025	-125	-125
Totaal onttrekkingen aan / stortingen in reserves (B)	1.547	11.959	6.961	5.087	4.797	3.641
Resultaat (A+B)	9.800	-7.916	-880	-753	-12.363	-13.247

De verdeling van de lasten en baten per programma zijn in onderstaande overzichten weergegeven (bedragen x €1.000).

Totale **baten** per programma 2024 (excl. reserves)

Totale lasten per programma 2024 (excl. reserves)

4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten

In onderstaand overzicht zijn de incidentele baten en lasten opgenomen. Dit zijn posten die eenmalig van toepassing zijn of waarvan de 'eindigheid' vaststaat.

Bedragen * € 1.000

Prgr	Tv	Incidentele posten (baten en lasten)	Lasten / baten	2024	2025	2026	2027	Toelichting belangrijkste posten
Alg	0.4	Projectkosten	Lasten	53	-	-	-	Frictiekosten die voortvloeien uit de herindeling worden gedekt uit de reserve
	0.4	Onttrekking reserve Frictiekosten	Onttrekking	-53	-	-	-	
	0.4	Flankerend beleid maatregelen	Lasten	579	541	501	511	Frictiekosten (voormalig) personeel worden gedekt uit de reserve. Contracten zijn eindig.
	0.4	Flankerend Beleid	Onttrekking	-579	-541	-501	-511	
	0.10	Onttrekking aan de reserve weerstandsvermogen	Onttrekking	-657	-	-	-	Overheveling obv de risicoinventarisatie. Reservemutaties zijn incidenteel.
	0.10	Storting in de algemene reserve	Storting	657	-	-	-	
		Totaal programma Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien		-	-	-	-	
2	2.1	Storting reserve Kapitaallasten	Storting	264	5.900	-	-	Incidentele reservemutaties
	2.1	Onttrekking Algemene reserve	Onttrekking	-264	-3.400	-	-	
	2.1	Onttrekking Reserve kostenverhaal Ruimtelijke Ontwikkelingen	Onttrekking	-	-2.500	-	-	
		Totaal programma 2. Verkeer, vervoer en Openbare ruimte				-	-	
6	6.1	Incidentele subsidies	Lasten	67	-	-	-	Betreft incidentele subsidies / reservemutaties
	6.1	Storting Reserve kostenverhaal Ruimtelijke Ontwikkelingen	Storting	45	45	45	45	
	6.1	Onttrekking Reserve kostenverhaal Ruimtelijke Ontwikkelingen	Onttrekking	-112	-45	-45	-45	
		Totaal programma 6. Sociaal Domein		-	-	-	-	
7	7.4	Storting reserve Tijdelijke beleidsimpulsen	Storting	1.032	-	-	-	Incidentele reservemutaties

	7.4	Onttrekking reserve Duurzaamheid	Onttrekking	-1.032	-	-	-	
		Totaal programma 7. Volksgezondheid en Milieu		-	-	-	-	
8	8.1	Implementatie Omgevingswet	Lasten	270	300	300	300	De extra kosten voor de invoering van de omgevingswet worden gedekt uit de reserve.
	8.1	Onttrekking reserve omgevingswet	Onttrekking	-270	-300	-300	-300	
		Totaal programma 8.Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening		-	-	-	-	
		Saldo Incidentele baten en lasten		-	-	-	-	
		Totaal incidentele lasten		969	841	801	811	
		Totaal incidentele baten		-	-	-	-	
		Saldo incidentele lasten en baten		969	841	801	811	
		Totaal incidentele stortingen in reserves		1.997	5.945	45	45	
		Totaal incidentele onttrekkingen aan reserves		-2.967	-6.786	-846	-856	
		Saldo incidentele mutaties in reserves		-969	-841	-801	-811	
		Totaalsaldo van incidentele baten en lasten		-	-	-	-	

Toelichting op tabel

In het bovenstaand overzicht zijn incidentele baten en lasten opgenomen. Dit zijn baten en lasten die zich eenmalig voordoen of 'eindig' zijn. De incidentele lasten betreffen met name kosten voor flankerend beleid, maatregelen en de kosten voor de implementatie van de omgevingswet. De kosten worden hierbij gedekt uit hiervoor gevormde bestemmingsreserves. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat het saldo van incidentele baten en lasten nihil is.

4.4 Structureel begrotingsevenwicht

De Begroting 2024-2027 moet op grond van artikel 189 van de Gemeentewet 'structureel' in evenwicht zijn. Dit houdt in dat de structurele lasten worden gedekt met structurele baten. De provincie toetst hierbij of de begroting 2024 in alle jaarschijven structureel sluitend is.

Het structurele begrotingsresultaat bestaat uit het begrotingsresultaat gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten (zie onderdeel 'Overzicht van incidentele baten en lasten'). Door het begrotingsresultaat te normaliseren voor het saldo van incidentele baten en lasten, ontstaat het begrotingsresultaat dat gebaseerd is op de structurele baten en lasten. Het beeld is dan als volgt (bedragen * € 1 miljoen):

Totaaloverzicht baten en lasten	2024	2025	2026	2027
Baten	234,7	236,4	223,8	223,1
Lasten	-242,6	-242,3	-240,9	-240,0
Totaalsaldo van baten en lasten	-7,8	-5,8	-17,2	-16,9
Onttrekkingen reserves	9,2	11,1	4,9	3,8
Stortingen reserves	-2,3	-6,0	-0,1	-0,1
Begrotingsresultaat 2024 - 2027	-0,9	-0,8	-12,4	-13,2
Incidentele baten en lasten	0,0	0,0	0,0	0,0
Structureel begrotingssaldo 2024-2027	-0,9	-0,8	-12,4	-13,2

Bovenstaand overzicht geeft inzicht in de mate waarin de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. De incidentele lasten en baten zijn per saldo nihil. De tabel laat vooralsnog negatieve eindsaldi zien. In het raadsvoorstel bij de begroting zijn dekkingsvoorstellen opgenomen om te komen tot een sluitende begroting. Bovendien is de rijksbijdrage vanaf 2026 bij alle gemeenten aanzienlijk lager. Op dit moment is er nog geen duidelijkheid is over deze Rijksbijdrage vanaf 2026. Hierover is de VNG in gesprek met het Rijk. De toezichthouder accepteert in deze jaren een tekort. Hiervoor verwijzen wij naar de toelichting bij 'Algemeen financieel beeld'.

4.5 Structurele en incidentele mutaties in reserves

In onderstaande tabellen zijn de structurele en incidentele stortingen en onttrekkingen aan de reserves per programma opgenomen.

In het BBV staat dat alle stortingen en onttrekkingen aan de reserves van incidentele aard zijn. Er zijn echter afwijkingen mogelijk. Wanneer een bestemmingreserve wordt gevormd voor de dekking van een investering (met economisch nut), is de dekking structureel geregeld. Door de stortingen en onttrekkingen aan dit soort reserves apart inzichtelijk te maken, is duidelijk dat deze structureel zijn. Bij de bepaling van het structurele evenwicht van de begroting (structurele lasten worden gedekt door structurele baten) kan met de stortingen en onttrekkingen aan deze reserves rekening worden gehouden.

Het overzicht geeft een beeld in hoeverre het exploitatieresultaat wordt beïnvloed door structurele en incidentele mutaties in de reserves (baten = onttrekkingen; lasten = stortingen).

Programma	Inc/ str	2024		2025		2026		2027	
		Baten (onttrekking aan reserve)	Lasten (storting in reserve)	Baten (onttrekking aan reserve)	Lasten (storting in reserve)	Baten (onttrekking aan reserve)	Lasten (storting in reserve)	Baten (onttrekking aan reserve)	Lasten (storting in reserve)
0. Bestuur en ondersteuning	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
	Str	385	-	475	-	600	-	475	-
1. Veiligheid	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
	Str	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	Inc	264	264	5.900	5.900	-	-	-	-
	Str	771	-	785	-	1.034	-	954	-
3. Economie	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
	Str	142	180	143	-	78	-	25	-
4. Onderwijs	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
	Str	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Sport, cultuur en recreatie	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
	Str	797	-	782	-	782	-	682	-
6. Sociaal domein	Inc	112	45	45	45	45	45	45	45

	Str	922	-	523	-	459	-	224	-
7. Volksgezondheid en milieu	Inc	1.032	1.032	-	-	-	-	-	-
	Str	305	-	379	-	361	-	4	-
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	Inc	270	-	300	-	300	-	300	-
	Str	-	80	-	80	-	80	-	80
Algemene dekkingsmiddelen, overhead, Vpb en onvoorzien	Inc	1.289	657	541	-	501	-	511	-
	Str	2.930	-	1.239	-	762	-	547	-
Totaal		9.219	2.258	11.112	6.025	4.922	125	3.766	125
Waarvan incidenteel		2.967	1.997	6.786	5.945	846	45	856	45
Waarvan structureel		6.252	260	4.326	80	4.076	80	2.911	80

Uit de tabel blijkt dat het merendeel van de reservemutaties betrekking heeft op de programma's 2, 5, 6, 7 en de algemene dekkingsmiddelen. De structurele reservemutaties hebben vooral betrekking op mutaties in het kader van (de dekking van) kapitaallasten uit reserves.

4.6 Investeringsoverzicht

Het investeringsoverzicht 2024-2027 is hieronder weergegeven. De afschrijvingslasten van deze investeringen zijn verwerkt in de meerjarenraming 2025-2027.

De investeringsbedragen kleiner dan € 25.000 zijn, conform de notitie 'Activa, activering en afschrijving activa', direct ten laste gebracht van de exploitatie (als exploitatiebudget opgenomen). Bij het vaststellen van de begroting worden alleen de investeringen (kredieten) voor het begrotingsjaar 2024 beschikbaar gesteld. De investeringen in de jaarschijven 2025 tot en met 2027 geven een verdere doorkijk. Dit betekent echter niet dat hiermee de investeringskredieten al zijn geautoriseerd.

In de periode 2024-2027 zijn in totaal ongeveer € 50 miljoen aan nieuwe/vervangingsinvesteringen gepland.

x €1.000

Investerings				Investerings				Afschr.			
Taakveld	Omschrijving	Jaar aanschaf	Afschr. termijn	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
0.4	Vervanging meubilair 2024	2024	10	35					4	4	4
0.4	Vervanging meubilair 2025	2025	10		35					4	4
0.4	Vervanging meubilair 2026	2026	10			35					4
0.4	Vervanging meubilair 2027	2027	10				35				
0.4	Vervanging werkplekken 2024	2024	4	100					25	25	25
0.4.	Vervangen devices raads- en burgerleden 2026	2026	4			100					25
0.4.	Vervanging mobiele telefonie 2026	2026	4			900					225
0.4.	Vervanging werkplekken 2027	2027	4				1.500				
0.4.	Vervanging raadsvoorzieningen 2026	2026	4			300					75
0.4	Wagenpark 10 jaar 2024	2024	10	277					28	28	28
0.4	Wagenpark 10 jaar 2025	2025	10		195					20	20
0.4	Wagenpark 10 jaar 2026	2026	10			536					54
0.4	Wagenpark 10 jaar 2027	2027	10				250				
0.4	Werkmaterieel en aanhangwagens 2024	2024	10	677					68	68	68
0.4	Werkmaterieel en aanhangwagens 2025	2025	10		238					24	24
0.4	Werkmaterieel en aanhangwagens 2026	2026	10			35					4
0.4	Werkmaterieel en aanhangwagens 2027	2027	10				316				
0.4	Vervoersmiddelen handhaving 2025	2025	10		60					6	6
	Totaal (vervangings) investeringen										
	Taakveld 0.4: Overhead			1.089	528	1.906	2.101	0	124	177	562
2.1	Wegen 2024 25 jaar	2024	25	1.102					44	44	44
2.1	Wegen 2024 40 jaar	2024	40	1.907					48	48	48
2.1	Openbare verlichting armaturen 2024	2024	20	329					16	16	16
2.1	Openbare verlichting masten 2024	2024	40	168					4	4	4
2.1	Civiele kunstwerken 2024	2024	25	206					8	8	8
2.1	Civiele kunstwerken 2025	2025	25		127					5	5

2.1	Openbare verlichting armaturen 2025	2025	20	190					10	10	
2.1	Openbare verlichting masten 2025	2025	40	309					8	8	
2.1	Wegen 2025 25 jaar	2025	25	1.913					77	77	
2.1	Wegen 2025 40 jaar	2025	40	2.619					65	65	
2.1	Openbare verlichting armaturen 2026	2026	20		159					8	
2.1	Openbare verlichting masten 2026	2026	40		159					4	
2.1	Wegen 2026 25 jaar	2026	25		661					26	
2.1	Wegen 2026 40 jaar	2026	40		1.543					39	
2.1	Wegen 2027 40 jaar	2027	40			1.030					
2.1	Openbare verlichting armaturen 2027	2027	20				159				
2.1	Openbare verlichting masten 2027	2027	40				159				
	Totaal (vervangings) investeringen										
	Taakveld 2.1: Verkeer en Vervoer			3.712	5.157	2.522	1.348	0	121	285	362
2.3	Havens 2024 40 jaar	2024	40	41					1	1	1
2.3	Havens 2024 25 jaar	2024	25	315					13	13	13
2.3	Havens 2025 40 jaar	2025	40		133					3	3
2.3	Havens 2026 25 jaar	2026	25			31					1
2.3	Havens 2027 25 jaar	2027	25				352				
	Totaal (vervangings) investeringen										
	Taakveld 2.3: Recreatieve havens			356	133	31	352	0	14	17	18
2.4	Beschoeiingen 2024	2024	20	373					19	19	19
2.4	Beschoeiingen 2025	2025	20		382					19	19
2.4	Beschoeiingen 2026	2026	20			379					19
2.4	Beschoeiingen 2027	2027	20				329				
	Totaal (vervangings) investeringen										
	Taakveld 2.4: Economische havens en waterwegen			373	382	379	329	0	19	38	57
4.2	Functionele upgrade OBS De Schelf 's-Gravendeel	2024	25	613						25	25
4.2	Functionele upgrade OBS de Takkenbosse Numansdorp	2024	25	532						21	21
4.2	Functionele upgrade CBS de Schelp Puttershoek	2024	25	484						19	19
	Totaal (vervangings) investeringen										
	Taakveld 4.2: Onderwijshuisvesting			1.629	0	0	0	0	0	65	65
5.2	Vervangen sportvelden 2024 10 jaar	2024	10	345					35	35	35
5.2	Vervangen sportvelden 2024 15 jaar	2024	15	986					66	66	66
5.2	Vervangen sportvelden 2025 10 jaar	2025	10		386					39	39
5.2	Vervangen sportvelden 2025 15 jaar	2025	15		786					52	52
5.2	Vervangen sportvelden 2026 10 jaar	2026	10			345					35
5.2	Vervangen sportvelden 2026 15 jaar	2026	15				1.360				91

5.2	Vervangen sportvelden 2027 10 jaar	2027	10				1.054				
5.2	Vervangen sportvelden 2027 15 jaar	2027	15				117				
	Totaal (vervangings) investeringen										
	Taakveld 5.2: Sportaccommodaties			1.332	1.172	1.706	1.171	0	100	191	317
5.7	Speelvoorzieningen 2024	2024	10	565					57	57	57
5.7	Speelvoorzieningen 2025	2025	10		888					89	89
5.7	Speelvoorzieningen 2026	2026	10			263					26
5.7	Speelvoorzieningen 2027	2027	10				294				
5.7	Zwemlocaties 2024	2024	15	100					7	7	7
	Totaal (vervangings) investeringen										
	Taakveld 5.7: Openbaar groen en recreatie			665	888	263	294	0	63	152	178
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2024 67 jaar	2024	67	4.392					66	66	66
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2024 15 jaar	2024	15	827					55	55	55
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2025 67 jaar	2025	67		4.392					66	66
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2025 15 jaar	2025	15		879					59	59
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2026 15 jaar	2026	15			742					49
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2026 67 jaar	2026	67			4.289					64
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2027 15 jaar	2027	15				742				
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2027 67 jaar	2027	67				4.289				
	Totaal (vervangings) investeringen										
	Taakveld 7.2: Riolerings			5.219	5.271	5.031	5.031	0	121	245	358
Totaal				14.375	13.531	11.839	10.625	0	561	1.170	1.917

4.7 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Het financiële beleid is onder te verdelen in diverse elementen, waaronder reserves en voorzieningen. De financiële positie van de reserves en voorzieningen is een uitwerking van het beleidskader dat de raad heeft vastgesteld.

Doelstelling

Deze paragraaf geeft een actueel beeld van de status van de reserves en voorzieningen zodat de gemeenteraad zijn kaderstellende rol kan uitvoeren.

Totale omvang reserves en voorzieningen

De reservepositie is ruim voldoende. De totale verwachte omvang van de reserves per 1 januari 2024 is € 194 miljoen waarvan algemene reserves ad € 94 miljoen en bestemmingsreserves ad € 100 miljoen.

De vrij besteedbare algemene reserve per 1 januari 2024 bedraagt € 84 miljoen en de reserve 'weerstandscapaciteit' € 10 miljoen ter dekking van de geïnventariseerde risico's (zie risicoprofiel paragraaf 3.2 Weerstandvermogen en risicobeheersing).

In onderstaand overzicht is het meerjarenbeeld van de reserves en voorzieningen voor de jaarschijven 2024-2027 opgenomen. Dit is overigens exclusief de (negatieve) begrotingssaldi over de jaren 2024-2027. Onze gemeente beschikt hiermee over een solide reservepositie.

Belangrijkste mutaties in reserves

In maart 2022 heeft de raad de Nota reserves en voorzieningen vastgesteld. De hierin genoemde indeling is toegepast in deze programmabegroting. Voor nadere informatie en onderbouwing per reserve en per voorziening wordt verwezen naar de Nota reserves en voorzieningen 2022.

Overzicht reserves en voorzieningen

In onderstaand overzicht zijn de verwachte standen van de reserves en voorzieningen opgenomen voor de jaren 2024-2027.

<i>Bedragen x €1000</i>							
	1-1-2024	Vermeerderingen 2024	Verminderingen 2024	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Meerjarenoverzicht reserves*							
Algemene reserves:	94.179	657	921	93.915	90.515	90.515	90.515
Algemene reserve*	83.822	657	264	84.215	80.815	80.815	80.815
Algemene reserve weerstandvermogen	10.357	-	657	9.700	9.700	9.700	9.700
Bestemmingsreserves:							
Dekkingsreserve afschrijvingen:	68.211	264	2.585	65.890	69.403	66.567	63.657
Reserve kapitaallasten	68.211	264	2.585	65.890	69.403	66.567	63.657
Overige bestemmingsreserves:	31.333	1.337	5.713	26.956	21.756	19.796	19.065
Reserve invoering omgevingswet	1.204	-	270	934	634	334	34
Reserve sociaal domein	2.952	-	-	2.952	2.952	2.952	2.952

Reserve fractiebudget	99	-	-	99	99	99	99
Reserve frictiekosten samenvoeging	3.937	-	53	3.884	3.884	3.884	3.884
Reserve flankerend beleid	6.909	-	579	6.330	5.789	5.288	4.777
Reserve uitvoeringsagenda cultuur	1.331	-	-	1.331	1.331	1.331	1.331
Reserve economie	164	-	-	164	164	164	164
Reserve duurzaamheid	1.519	-	1.032	487	487	487	487
Reserve corona	369	-	-	369	369	369	369
Reserve Vitaliseringsagenda	805	-	-	805	805	805	805
Reserve ondernemend Binnenmaas	619	-	-	619	619	619	619
Reserve Kostenverhaal ruimtelijke ontwikkelingen	4.905	305	112	5.098	2.678	2.758	2.839
Reserve bypass Klaaswaal	691	-	-	691	691	691	691
Reserve tijdelijke beleidsimpulsen	5.829	1.032	3.667	3.194	1.255	15	15
Totaal reserves	193.723	2.258	9.219	186.762	181.675	176.878	173.237
* besloten mutaties tot 1 september 2023 meegenomen							
Meerjarenoverzicht voorzieningen*	1-1-2024	Vermeer- deringen 2024	Vermin- deringen 2024	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Voorzienen:							
Voorziening verlofsparen	109	-	-	109	109	109	109
Voorziening pensioenen voormalig bestuurders	5.084	258	218	5.124	5.149	5.132	5.094
Voorziening wachtgeld voormalig bestuurders	463	-	302	161	0	0	0
Voorziening riolering	4.784	-	653	4.131	3.535	3.270	3.202
Voorziening regionaal bedrijventerrein	5.612	-	-	5.612	5.612	5.612	5.612
Voorziening baggeren	567	500	490	576	925	217	208
Voorziening Civieltechnische kunstwerken	298	402	631	69	80	71	85
Voorziening onderhoud gebouwen	1.048	193	73	1.168	1.256	1.241	1.060
Voorziening begraafplaatsen	784	-	96	688	643	536	443
Totaal voorzieningen	18.749	1.353	2.464	17.638	17.308	16.188	15.812
* besloten mutaties tot 1 september 2023 meegenomen							
Totaal reserves en voorzieningen	212.472	3.611	11.682	204.400	198.983	193.066	189.049
Voorzienen dekking verliezen (Activa)							
Meerjarenoverzicht voorzieningen	1-1-2024	Vermeer- deringen 2024	Vermin- deringen 2024	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Voorziening dubieuze debiteuren	1.120	-	-	1.120	1.120	1.120	1.120
Voorziening grondexploitaties	144	-	144	-	-	-	-

Totaal verliesvoorzieningen	1.264	-	144	1.120	1.120	1.120	1.120
------------------------------------	--------------	----------	------------	--------------	--------------	--------------	--------------

De voorziening dubieuze debiteuren en voorziening grondexploitaties worden, conform het BBV, op de balans in mindering gebracht op de boekwaarde van de betreffende actie.

4.8 Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans voor de jaren 2024-2027 is hieronder weergegeven.

Activa

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
ACTIVA	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Totaal Vaste activa	333.611	341.036	349.458	350.182
(Im)Materiële vaste activa	299.036	306.461	314.884	315.608
Financiële vaste activa	34.575	34.575	34.575	34.575
Totaal Vlottende activa	28.926	28.275	28.275	28.275
Voorraden: Onderhanden werk	676	25	25	25
Uitzettingen < 1 jaar	22.000	22.000	22.000	22.000
Liquide Middelen	0	0	0	0
Overlopende activa	6.250	6.250	6.250	6.250
Totaal Activa	362.537	369.311	377.733	378.457

Passiva

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
PASSIVA	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Totaal Vaste Passiva	302.037	308.811	317.233	317.957
Eigen vermogen	177.915	172.076	154.916	138.028
Voorzieningen	17.638	17.308	16.188	15.812
Vaste schulden	106.483	119.427	146.129	164.118
Totaal Vlottende passiva	60.500	60.500	60.500	60.500
Vlottende schuld	36.000	36.000	36.000	36.000
Overlopende Passiva	24.500	24.500	24.500	24.500
Totaal Passiva	362.537	369.311	377.733	378.457

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht taakvelden

Onderstaande tabel bevat per taakveld de baten, lasten en mutaties in de reserves. De reservemutaties worden in dit overzicht allen gepresenteerd onder taakveld 0.10.

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
0.1 Bestuur	Baten	0	0	0	0
0.1 Bestuur	Lasten	-5.651	-5.512	-5.518	-5.269
Totaal 0.1 Bestuur		-5.651	-5.512	-5.518	-5.269
0.10 Mutaties reserves	Baten	9.219	11.112	4.922	3.766
0.10 Mutaties reserves	Lasten	-2.258	-6.025	-125	-125
Totaal 0.10 Mutaties reserves		6.961	5.087	4.797	3.641
0.2 Burgerzaken	Baten	1.368	1.370	1.370	1.370
0.2 Burgerzaken	Lasten	-4.177	-4.150	-4.200	-4.216
Totaal 0.2 Burgerzaken		-2.810	-2.779	-2.830	-2.846
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Baten	26	26	26	26
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Lasten	-742	-984	-1.120	-1.255
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		-716	-959	-1.094	-1.229
0.4 Overhead	Baten	112	112	112	112
0.4 Overhead	Lasten	-33.624	-32.650	-31.772	-31.334
Totaal 0.4 Overhead		-33.512	-32.538	-31.660	-31.222
0.5 Treasury	Baten	1.262	1.262	1.262	1.262
0.5 Treasury	Lasten	-98	-456	-1.032	-997
Totaal 0.5 Treasury		1.164	806	230	264
0.61 OZB woningen	Baten	11.625	11.800	11.953	12.097
0.61 OZB woningen	Lasten	-619	-619	-619	-619
Totaal 0.61 OZB woningen		11.006	11.181	11.334	11.477
0.62 OZB niet-woningen	Baten	8.583	8.649	8.674	8.698
0.62 OZB niet-woningen	Lasten	0	0	0	0
Totaal 0.62 OZB niet-woningen		8.583	8.649	8.674	8.698
0.64 Belastingen overig	Baten	797	797	797	797
0.64 Belastingen overig	Lasten	-374	-374	-374	-374
Totaal 0.64 Belastingen overig		423	423	423	423
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	Baten	152.364	153.515	142.309	141.463

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	Lasten	-750	-1.250	-1.750	-1.750
Totaal 0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds		151.614	152.265	140.559	139.713
0.8 Overige baten en lasten	Baten	92	92	92	92
0.8 Overige baten en lasten	Lasten	-310	-310	-310	-311
Totaal 0.8 Overige baten en lasten		-217	-217	-218	-219
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	Baten	0	0	0	0
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	Lasten	-72	-72	-72	-72
Totaal 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)		-72	-72	-72	-72
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	Baten	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	Lasten	-8.438	-8.438	-8.440	-8.442
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en brandweer		-8.438	-8.438	-8.440	-8.442
1.2 Openbare orde en veiligheid	Baten	118	118	118	118
1.2 Openbare orde en veiligheid	Lasten	-2.335	-2.335	-2.340	-2.348
Totaal 1.2 Openbare orde en veiligheid		-2.217	-2.216	-2.222	-2.230
2.1 Verkeer en vervoer	Baten	688	687	687	687
2.1 Verkeer en vervoer	Lasten	-17.383	-17.812	-18.482	-18.829
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer		-16.695	-17.125	-17.796	-18.142
2.2 Parkeren	Baten	79	79	79	79
2.2 Parkeren	Lasten	-401	-401	-394	-391
Totaal 2.2 Parkeren		-322	-322	-315	-311
2.3 Recreatieve havens	Baten	103	103	103	103
2.3 Recreatieve havens	Lasten	-177	-341	-396	-397
Totaal 2.3 Recreatieve havens		-74	-238	-293	-294
2.4 Economische havens en waterwegen	Baten	0	0	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	Lasten	-858	-873	-841	-766
Totaal 2.4 Economische havens en waterwegen		-858	-873	-841	-766
2.5 Openbaar vervoer	Baten	63	63	63	63
2.5 Openbaar vervoer	Lasten	-559	-559	-484	-330
Totaal 2.5 Openbaar vervoer		-496	-496	-421	-267
3.1 Economische ontwikkeling	Baten	0	0	0	0
3.1 Economische ontwikkeling	Lasten	-1.595	-1.793	-1.728	-1.732

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling		-1.595	-1.793	-1.728	-1.732
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Baten	223	37	37	37
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Lasten	-256	-256	-257	-257
Totaal 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		-33	-219	-219	-220
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Baten	202	202	202	202
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Lasten	-1.082	-1.118	-1.119	-1.065
Totaal 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		-880	-916	-917	-863
3.4 Economische promotie	Baten	187	187	187	187
3.4 Economische promotie	Lasten	-219	-233	-262	-262
Totaal 3.4 Economische promotie		-31	-45	-75	-75
4.1 Openbaar basisonderwijs	Baten	22	22	22	22
4.1 Openbaar basisonderwijs	Lasten	-879	-878	-794	-794
Totaal 4.1 Openbaar basisonderwijs		-857	-857	-772	-773
4.2 Onderwijshuisvesting	Baten	5	5	5	5
4.2 Onderwijshuisvesting	Lasten	-2.630	-2.595	-2.630	-2.619
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting		-2.625	-2.591	-2.625	-2.615
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Baten	770	770	770	770
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Lasten	-3.768	-3.767	-3.769	-3.772
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		-2.998	-2.998	-2.999	-3.002
5.1 Sportbeleid en activering	Baten	494	494	465	465
5.1 Sportbeleid en activering	Lasten	-1.212	-1.176	-1.147	-1.149
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering		-718	-681	-682	-684
5.2 Sportaccommodaties	Baten	3.135	3.135	3.135	3.135
5.2 Sportaccommodaties	Lasten	-9.174	-9.377	-9.452	-9.576
Totaal 5.2 Sportaccommodaties		-6.039	-6.242	-6.317	-6.441
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Baten	0	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Lasten	-546	-485	-485	-486
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		-546	-485	-485	-486
5.4 Musea	Baten	22	22	22	22
5.4 Musea	Lasten	-264	-264	-265	-265
Totaal 5.4 Musea		-242	-242	-242	-243

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
5.5 Cultureel erfgoed	Baten	31	31	31	31
5.5 Cultureel erfgoed	Lasten	-671	-672	-673	-674
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed		-640	-641	-642	-643
5.6 Media	Baten	336	336	336	336
5.6 Media	Lasten	-2.383	-2.381	-2.381	-2.380
Totaal 5.6 Media		-2.047	-2.046	-2.045	-2.045
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Baten	1.089	1.089	1.089	1.089
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Lasten	-15.012	-15.225	-15.365	-15.315
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		-13.922	-14.136	-14.276	-14.225
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Baten	3.286	3.270	3.235	3.235
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Lasten	-14.302	-13.810	-13.776	-13.541
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		-11.016	-10.540	-10.541	-10.306
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	Baten	880	880	757	757
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	Lasten	-3.556	-3.483	-3.340	-3.340
Totaal 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen		-2.676	-2.603	-2.582	-2.582
6.3 Inkomensregelingen	Baten	13.425	13.425	13.425	13.425
6.3 Inkomensregelingen	Lasten	-17.185	-17.051	-17.052	-17.053
Totaal 6.3 Inkomensregelingen		-3.761	-3.627	-3.627	-3.628
6.4 WSW en beschut werk	Baten	1.274	1.280	1.287	1.287
6.4 WSW en beschut werk	Lasten	-5.872	-5.905	-5.944	-5.936
Totaal 6.4 WSW en beschut werk		-4.598	-4.625	-4.657	-4.649
6.5 Arbeidsparticipatie	Baten	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	Lasten	-836	-836	-837	-839
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie		-836	-836	-837	-839
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Baten	611	621	1.449	1.449
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Lasten	-4.180	-4.180	-4.183	-4.188
Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		-3.569	-3.559	-2.734	-2.739
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	Baten	0	0	0	0
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	Lasten	-8.101	-8.091	-8.082	-8.084
Totaal 6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)		-8.101	-8.091	-8.082	-8.084

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
6.71B Begeleiding (WMO)	Baten	0	0	0	0
6.71B Begeleiding (WMO)	Lasten	-6.654	-6.654	-6.654	-6.654
Totaal 6.71B Begeleiding (WMO)		-6.654	-6.654	-6.654	-6.654
6.71C Dagbesteding (WMO)	Baten	0	0	0	0
6.71C Dagbesteding (WMO)	Lasten	-2.028	-2.028	-2.029	-2.029
Totaal 6.71C Dagbesteding (WMO)		-2.028	-2.028	-2.029	-2.029
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	Baten	0	0	0	0
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	Lasten	-352	-352	-352	-353
Totaal 6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)		-352	-352	-352	-353
6.72A Jeugdhulp begeleiding	Baten	0	0	0	0
6.72A Jeugdhulp begeleiding	Lasten	-8.821	-8.795	-8.646	-8.646
Totaal 6.72A Jeugdhulp begeleiding		-8.821	-8.795	-8.646	-8.646
6.72B Jeugdhulp behandeling	Baten	0	0	0	0
6.72B Jeugdhulp behandeling	Lasten	-630	-630	-630	-630
Totaal 6.72B Jeugdhulp behandeling		-630	-630	-630	-630
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	Baten	0	0	0	0
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	Lasten	-1.778	-1.778	-1.778	-1.779
Totaal 6.72C Jeugdhulp dagbesteding		-1.778	-1.778	-1.778	-1.779
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	Baten	0	0	0	0
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	Lasten	-129	-129	-129	-130
Totaal 6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig		-129	-129	-129	-130
6.73A Pleegzorg	Baten	0	0	0	0
6.73A Pleegzorg	Lasten	-1.573	-1.573	-1.573	-1.574
Totaal 6.73A Pleegzorg		-1.573	-1.573	-1.573	-1.574
6.73B Gezinsgericht	Baten	0	0	0	0
6.73B Gezinsgericht	Lasten	-793	-793	-794	-794
Totaal 6.73B Gezinsgericht		-793	-793	-794	-794
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	Baten	0	0	0	0
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	Lasten	-2.866	-2.866	-2.867	-2.867
Totaal 6.73C Jeugdhulp met verblijf overig		-2.866	-2.866	-2.867	-2.867

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	Baten	0	0	0	0
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	Lasten	-3.577	-1.601	-1.747	-1.747
Totaal 6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf		-3.577	-1.601	-1.747	-1.747
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	Baten	0	0	0	0
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	Lasten	-1.966	-1.966	-1.967	-1.967
Totaal 6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ- verblijf		-1.966	-1.966	-1.967	-1.967
6.74C Gesloten plaatsing	Baten	0	0	0	0
6.74C Gesloten plaatsing	Lasten	-269	-269	-269	-270
Totaal 6.74C Gesloten plaatsing		-269	-269	-269	-270
6.81A Beschermd wonen (WMO)	Baten	0	0	0	0
6.81A Beschermd wonen (WMO)	Lasten	-21	-21	-21	-21
Totaal 6.81A Beschermd wonen (WMO)		-21	-21	-21	-21
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	Baten	209	209	209	209
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	Lasten	-751	-861	-691	-691
Totaal 6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)		-541	-651	-481	-481
6.82A Jeugdbescherming	Baten	0	0	0	0
6.82A Jeugdbescherming	Lasten	-1.221	-1.221	-1.221	-1.221
Totaal 6.82A Jeugdbescherming		-1.221	-1.221	-1.221	-1.221
6.82B Jeugdreclassering	Baten	0	0	0	0
6.82B Jeugdreclassering	Lasten	-139	-139	-139	-140
Totaal 6.82B Jeugdreclassering		-139	-139	-139	-140
7.1 Volksgezondheid	Baten	545	545	343	343
7.1 Volksgezondheid	Lasten	-5.209	-5.208	-5.008	-5.011
Totaal 7.1 Volksgezondheid		-4.663	-4.663	-4.665	-4.668
7.2 Riolerig	Baten	10.533	10.759	10.797	10.882
7.2 Riolerig	Lasten	-6.818	-6.986	-7.138	-7.265
Totaal 7.2 Riolerig		3.715	3.774	3.660	3.617
7.3 Afval	Baten	11.488	11.488	11.488	11.488
7.3 Afval	Lasten	-9.629	-9.629	-9.630	-9.631

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Totaal 7.3 Afval		1.859	1.859	1.858	1.857
7.4 Milieubeheer	Baten	1.665	1.590	1.608	1.608
7.4 Milieubeheer	Lasten	-4.621	-4.628	-4.632	-4.282
Totaal 7.4 Milieubeheer		-2.957	-3.037	-3.024	-2.673
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Baten	1.535	1.484	1.546	1.532
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Lasten	-2.505	-2.455	-2.513	-2.521
Totaal 7.5 Begraafplaatsen en crematoria		-970	-970	-967	-988
8.1 Ruimte en leefomgeving	Baten	878	499	499	499
8.1 Ruimte en leefomgeving	Lasten	-3.533	-3.192	-3.202	-3.215
Totaal 8.1 Ruimte en leefomgeving		-2.655	-2.693	-2.703	-2.716
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	Baten	874	2.268	44	44
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	Lasten	-866	-2.269	-49	-49
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)		8	-2	-4	-5
8.3 Wonen en bouwen	Baten	3.749	3.119	3.119	3.119
8.3 Wonen en bouwen	Lasten	-5.552	-5.529	-5.548	-5.520
Totaal 8.3 Wonen en bouwen		-1.803	-2.410	-2.429	-2.401
Eindtotaal		-880	-753	-12.363	-13.247